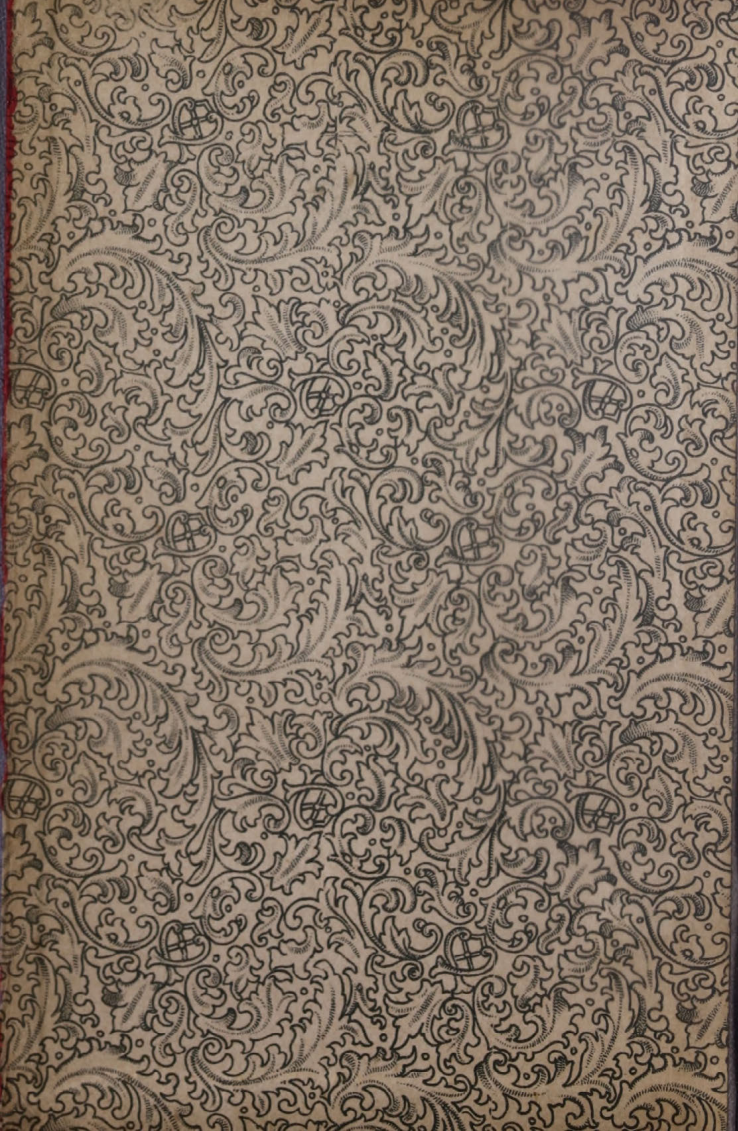
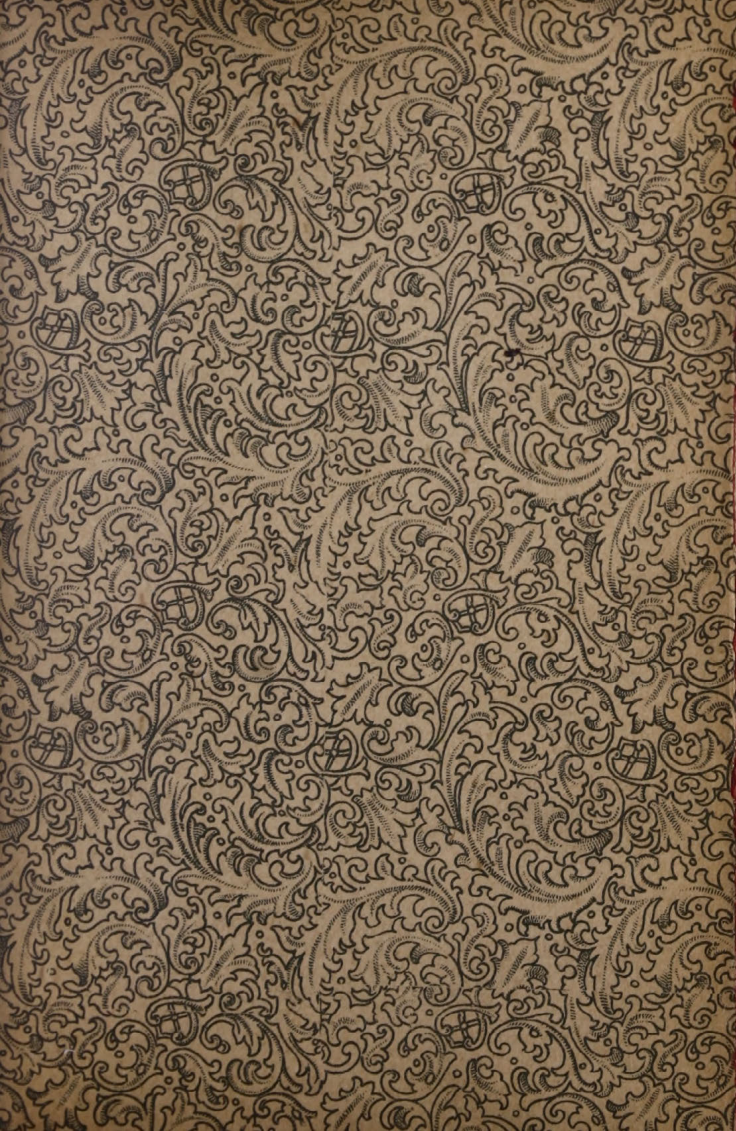

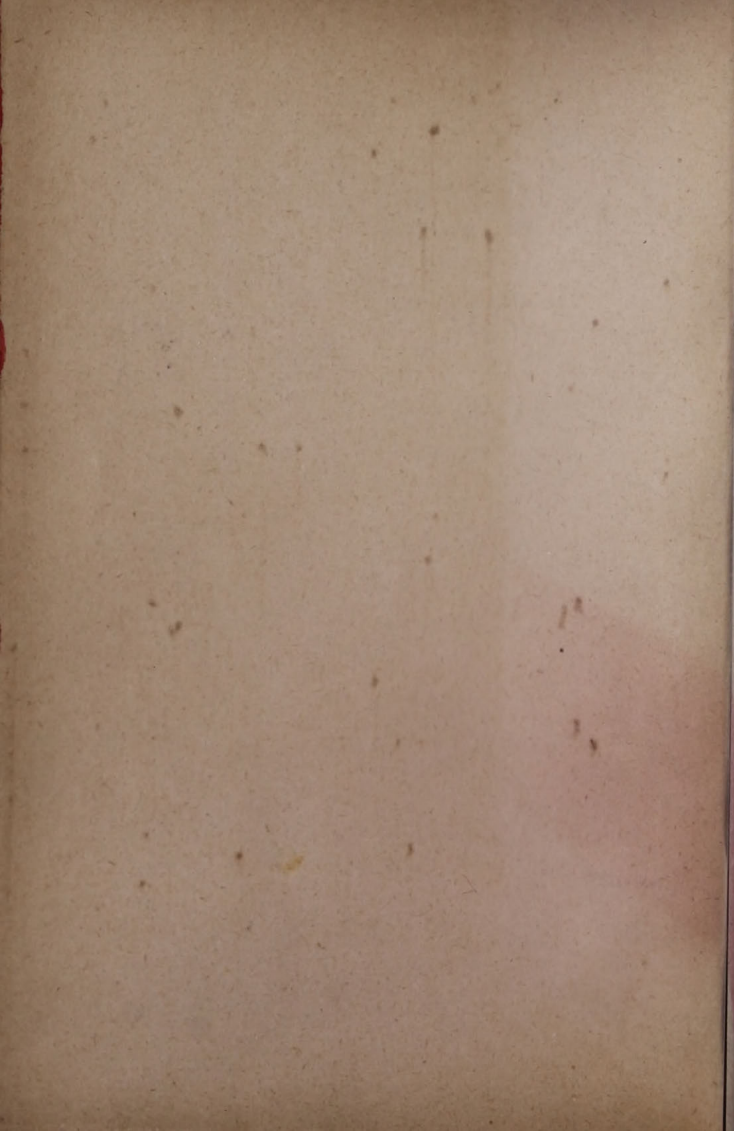
A
NEMZETI CASINO ÉVKÖNYVE

1901.

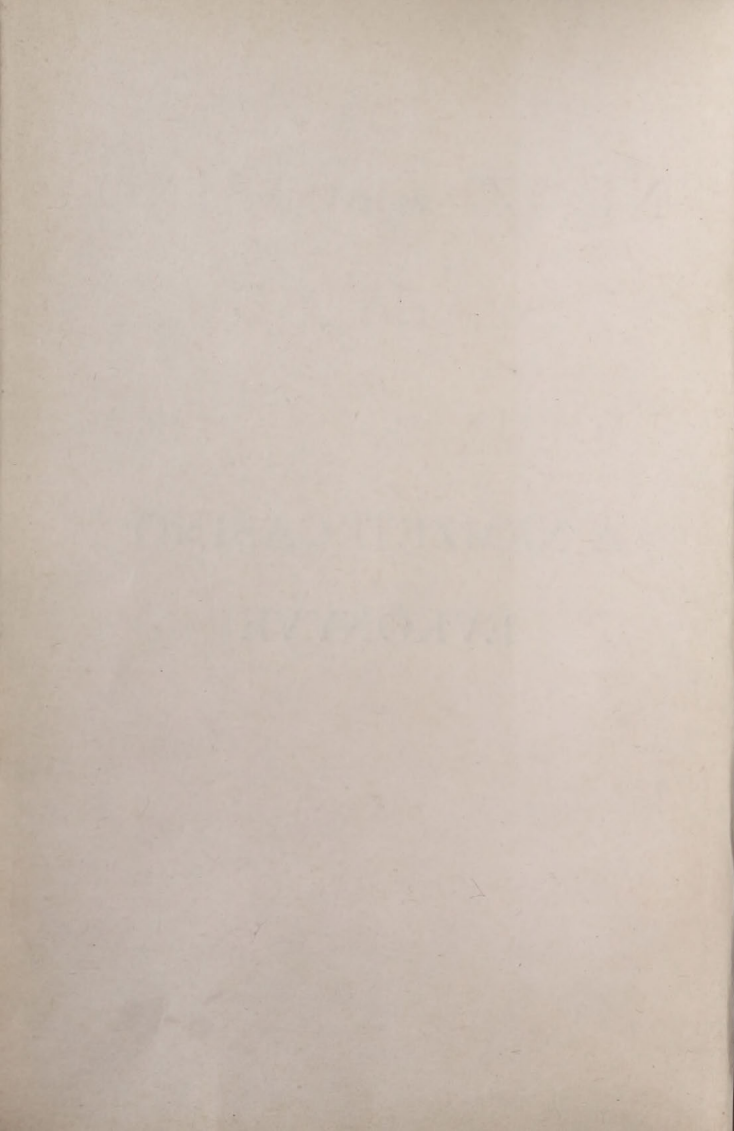

75. ÉV

A NEMZETI CASINO ÉVKÖNYVE

Kéretnek a Casino t. tagjai, hogy esetleges lakásváltozásaikról a Casino titkári hivatalát értesíteni méltóztassanak.

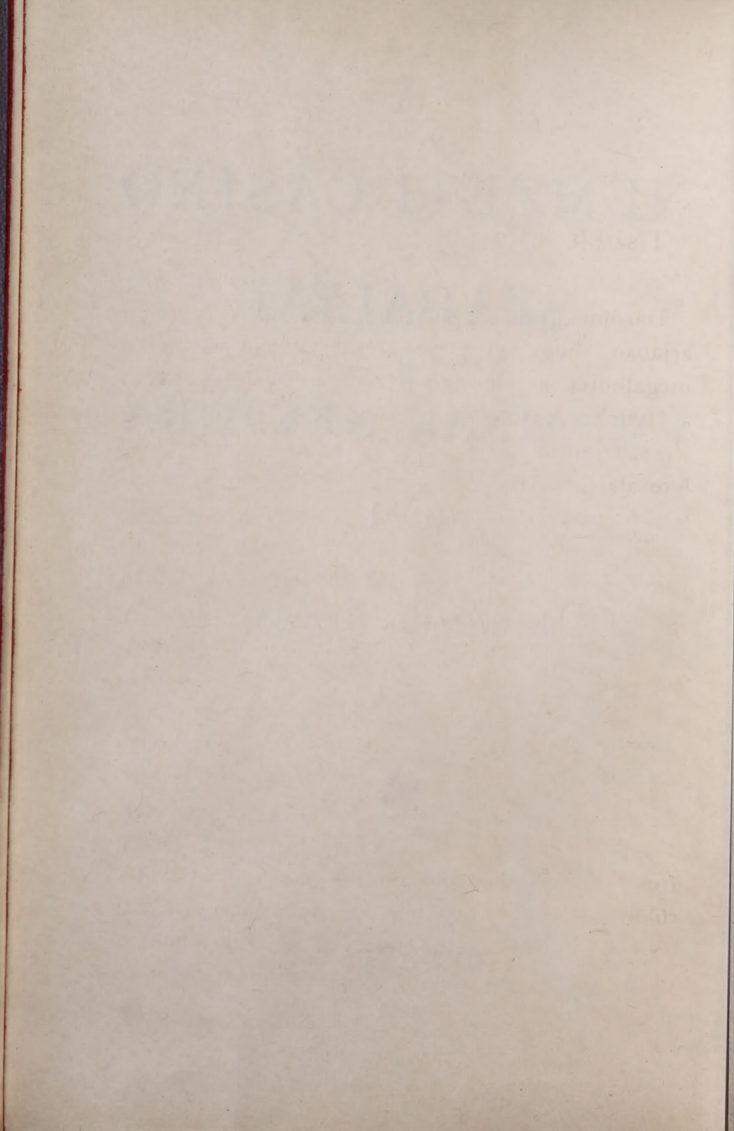
A
NEMZETI CASINO
SZABÁLYAI
és
TAGJAINAK NÉVSORA
1901

HETVENÖTÖDIK ÉVFOLYAM

BUDAPEST

1902

Tisztelt közgyűlés!

Háromnegyed század tűnt el az idők végtelen árháborújában, hogy gróf Széchenyi István lánglelke megalkotta az országban az első társas-egyletet: a Nemzeti Casinó-t.

1827 június hó 10-én b. Brudern József elnökölete alatt, a Dorottya-utczai (most 5. sz.) Vogel-féle házban tartotta első tanácskozását, mondhatjuk alakuló ülését a Nemzeti Casino, mely alkalommal az egyesület célját gr. Széchenyi István így körvonalozta: «hogy hazánkban is legyen egy olyan megkülönböztetett díszes összegyülekezőhely, melyen főbb és előkelőbb s jobb nevelésűek, eszes s értelmes férfiak a társaságnak mindenik osztályából, egymással vagy barátságos beszélgetés végett találkozzanak, vagy többféle politikai újságokat s hasznos gazdasági, tudományos, művészi hónapos-írásokat olvashassanak, magukat pedig üres óráikban illendően mulathassák . . . azok, kik külön házat nem tartanak, a Casinó-ban egyuttal kényők szerint való vendéglőt is lelhessenek, s így azt, a mit az életnek gyönyörűbbé tehetésére

nézve idegenben bővebben feltalálnak, nálunk, Hazánkban is lassanként mindinkább pótolva leljék s ez által folyvást többen és többen ideszokjanak.»

Ez első ülésen 175 aláírást jelentett be gr. Széchenyi, kik három esztendőre 100 Rforint évi díj mellett tagokul jelentkeztek. Egy 10-tagú bizottságra ruházta az ülés a feladatot, hogy a most megalakult egyesület szabályait kidolgozzák, helyiségeit berendezzék, s egyszóval a szervezés nagy munkáját teljesítsék. Tőlünk, késő utódoktól, megérdemlik e férfiak, kik a Nemzeti Casino mai szervezetének alapját lerakták, hogy nevüket a feledéstől megmentsük. E férfiak voltak : Csapó Dániel, Döbrentey Gábor (mint jegyző), Erdélyi János, gr. Fekete Ferencz, gr. Haller Ferencz, gr. Károlyi Lajos, gr. Keglevich Gábor, b. Orczy László, b. Podmaniczky Károly és gr. Széchenyi István, kikhez utólag a bizottság felkérésére csatlakozott még b. Wesselényi Miklós is, ki a Casino felállítása és különösen a taggyűjtések körül kiváló munkásságot fejtett ki.

És megindult a szervezés nagy munkája ; a bizottság egymás között felosztotta a teendőket ; nagy buzgósággal foglalkoztak a szervezeti szabályok megalkotásával, a taggyűjtéssel, megfelelő helyiségek biztosításával s azok berendezésével.

A Vogel-féle ház első emeletének bérletét 1827

Szt-Mihály napjától három évre, évi 2400 frt bér mellett biztosítván, a Casino bebutorzására 6000 forintot állapított meg a bizottság; majd a pincze- és konyha felszerelése vette igénybe a bizottság tevékenységét; levelek mentek szét az ország legjelesebb bortermelő vidékén lakó tagokhoz, hogy boraikból pár száz palaczkot küldjenek a Casino pinczéje részére; a bizottság másik tagja a konyhát rendezte be, szerződtette a szakácsot és a kiszolgáló személyzetet. — Talán vigasztaló lehet a jelen generációra nézve a tudat, hogy a vendéglősök ellen mindig voltak panaszok; a vendéglőssel és szakácscsal való elégedetlenség vörös fonalként húzódik végig három negyedszázad történetén.

A kezdet nehézségeivel küzdő és szűkes anyagi viszonyok között levő egyesület nem volt képes az első berendezés költségeit sem viselni, s ezért egyes tagok áldozatkészségét kellett igénybe vennie: gr. Széchényi István és gr. Keglevich Gábor ezüstmüket kölcsönöztek, gr. Károlyi Lajos pedig «üvegcsürjét» nyitotta meg a Casinónak. — Hat hazai (köztük egy német nyelvű) és 12 külföldi lap és folyóirat állott a tagok rendelkezésére, szolgaszemélyzete pedig egy udvarmester, egy kapus, két belső szolga és egy fűtőből állott.

Ez volt a szerény kezdet, mely a Nemzeti Casino alapját megvetette. Az elvetett mag termő

talajra lelt és dús gyümölcsöt termett. Két generáció tűnt el azóta, de mindenki szíven hordta gr. Széchényi kedvencz alkotását az idők változó forgatagában, a béke áldásai s a harczok vihara között egyaránt.

A letűnt 75 év, mely állami s társadalmi életünket teljesen átalakította, átalakította a Nemzeti Casinó-t is.

A Dorottya-utczai szerény első szállást, mely 200 tagra volt tervezve, a Lloyd-épület, majd 1859-ben mai otthona váltotta fel, mely 1871-ben saját tulajdonába menván át, a modern igényeknek s egy társaskör céljainak megfelelően átalakíttatott s a kényelem minden eszközével dúsán felszereltetett. — Nagy számú szolgaszemélyzet, mintegy 160 lap és folyóirat a művelt világ minden részéből, 21,000 kötetet meghaladó válogatott könyvtár, s a szórakozások számos eszköze áll ma a tagok rendelkezésére. Egy nagy vagyon tulajdonosa ma a Nemzeti Casino, mely hogy teljesen tehermentes legyen, ma már alig egy-két év munkája választ el attól.

E kis történeti visszapillantás után, melyre a Casino most betelt háromnegyedszázados fennállása szolgáltatott alkalmat, térjünk át a 75-ik év történetére.

Az elmúlt évben egyesületünknek két tiszteleti,

694 rendes és öt rendkívüli, összesen tehát 701 tagja volt, kik közül 22-öt ragadott el a végzet, köztük egy koronás fő, s a közélet sok kimagasló alakját.

Halottaink sorát a szerb királyság megalapítója, Milán király, nyitotta meg, ki úgy uralkodása alatt, mint midőn a trónról lemondott, Magyarországhoz igaz barátsággal ragaszkodott, s ez érzelmek sok tisztelőt és barátot szereztek neki hazánkban is.

A magyar politikai élet sokáig fogja érezni Szilágyi Dezső hiányát. Hatalmas jogászi lángelme, fényes szónoki tehetség szállott vele sírba, ki 30 éves politikai szereplése alatt nagy tehetséggel elért mindent, mit a sors közhalandónak osztályrészül adhat. Mint miniszter és mint a képviselőház elnöke vezérszerepet vitt nehéz politikai viszonyok között, s később is mint egyszerű képviselő elismert nagy tekintélyével méltó részt vett ama nagy munkában, mely a mai egészséges politikai viszonyok megteremtéséhez vezetett. — Mindennapos látogatója volt a Casinónak, s fényes szellemi tehetségének ragyogtatásával, sziporkázó ötleteivel élénk részt vett a társas életben, s ez érintkezésből maga is szellemi táplálékot meritett.

Az utóbbi évtizedek leggenialisabb katonája

hunyt el Mádi Kovács Györgyben, kibén a régi magyar katonai erények megtestesülését csodáltuk.

Magyarország földművelési ügyének nagytehetségű munkása volt gr. Széchényi Pál, kit a közügyekben kifejtett nemes buzgalma mellett kiváló személyes tulajdonságai, lekötelező modora és szeretetreméltósága tesznek feledhetlenné.

A horvát aristokrátiának egyik legszimpatikusabb tagját veszítettük el gr. Pejacsevich Lászlóban, ki úgy is mint magánember, úgy is mint Horvátország bánja üdvös munkásságot fejtett ki a horvát-magyar barátság megszilárdítása körül.

Vitéz katonát veszítettünk el gróf Hunyady Kálmánnal, ki ifjú korában számos csatában adta hősies bátorságának tanujelét, élte alkonyán pedig mint főszertartásmester töltött be fontos hivatást a Felső körül.

A hazai közélet egy nagytudományú tagját vesztette el Pulszky Ágostban, kinek nevét a haza határain túl is sokan ismerték, s ki politikai téren is jelentékeny szerepet töltött be.

Széles körben ismert volt Atzél Péter, Steiger Gyula, b. Harkányi Károly, Pázmándy Béla, gróf Gyürky Ábrám, b. Lévy Henrik és gr. d'Orsay Emil neve, kik tehetségüknek megfelelően különböző téren igyekeztek a közjóra munkálni.

Halottaink eme nagy számával szemben csak

17 új tag lépett be a Casinóba, s így számszerinti veszteségünk a kilépettekkel (7) együtt ez évben 12 tag.

A mult évi közgyűlés megbízása folytán, gr. Esterházy Mihály választmányi tag úr ő Felsége VII. Eduard angol király előtt, trónralépte alkalmból tolmácsolta a Casino tiszteletteljes szerencsekívánatait, s egy alkalommal engedélyt kért arra, hogy ő Felsége legmagasabb nevét — mint tiszteleti tagot — évkönyvünkben tovább is feltüntethessük. — Ő Felsége a Casino szerencsekívánatait köszönettel fogadván, királyi üdvözlétét küldte a tagoknak, s készséggel adta beleegyezését ahhoz, hogy nevét — mint tiszteleti tagot — évkönyvünkben tovább is feltüntethessük.

Egyletünk könyvtári bizottsága az elmúlt évben kilencz ülést tartott, melyekben az időszaki sajtó termékeinek gondos megválasztása mellett 407 kötet könyvvel gyarapította a Casino könyvtárát Ezenkívül ajándékozás útján is egy szép gyűjtemény birtokába jutott a Casino, a mennyiben a feloszlott nemzeti pártkör tulajdonából sikerült megszerezniünk a képviselőházi naplók, és egyéb országgyűlési nyomtatványokból 502 kötetet, melyekkel könyvtárunk e nemű gyűjteménye most már csaknem teljessé vált. — Régi törekvése volt ez a könyvtári bizottságnak, mely hogy végre meg-

valósult, Bernáth Béla orsz. képviselő úrnak érdeme, ki mint a volt a «Nemzeti Pártkör» gazdája, illetékes helyen készséggel közbenjárt, hogy e nagy értékű nyomtatványok — melyekben Magyarország legújabbkori története van letéve — a Casino tulajdonába kerüljenek. Csak kötelességet teljesítünk, midőn Bernáth Béla orsz. képviselő úrnak szíves fáradozásaiért őszinte köszönetünket tolmácsoljuk.

Könyvtárunk tehát ezen gyűjtemény hozzáadásával együtt az elmúlt évben 909 kötettel gyarapodott, melynek számbavételével az év végén 21.838 kötetet tartalmaz. A könyvtárra ez évben 3947 K 1 fillért fordítottunk, mely összegből 2535 korona 69 f. új könyvek vételére, 1385 K 80 f. pedig azok bekötésére vétetett igénybe.

Ezen újabb irodalmi szerzeményeken kívül 85 hazai és 81 külföldi összesen tehát 166 lap és folyóirat szolgált a casinói tagok szellemi táplálására, melyek beszerzése 5417 K 01 fillérbe került.

Áttérve a Casino pénzügyi viszonyaira, miként a pénzügyi bizottságnál a napirend későbbi során beterjesztendő jelentése előadja, az évi számadások úgy a kirendelt szakszámvevő, mint a bizottság által is felülvizsgáltatván, azok minden irányban helyben hagyattak, — azonkívül intéző-igazgató is többször tartott évközből pénztárvizsgálatot,

s a pénztárkönyvekbe vezetett följegyzések tanúsága szerint a pénztárkezelés ellen észrevétel nem merült fel.

A megvizsgált évi számadásokat, daczára annak, hogy a Casino mindennemű szükséglete kellő kielégítést nyert, daczára annak, hogy adósságaink törlesztésére a választmány hozzájárulásával 90.000 koronával nagyobb összeget fordítottunk, mint a mennyi e célra költségvetésileg előirányozva lett; mégis 97475 K 47 fillér rendelkezhető pénztármaradvánnyal zártuk le.

Megragadtuk a kedvező alkalmat, hogy a Casinót egy óriási lépéssel előbbre vigyük a pénzügyi kibontakozás terén. — Mielőbb megszabadulni az adósságoktól, lerázni e súlyos béklyókat, melyek úgy az egyesek, mint az intézmények szabad mozgását gátolják, — szabadulni az amortisatiók terhétől, hogy a Casino összes jövedelmei mielőbb a tagok jóléte és kényelme céljaira legyenek felhasználhatók: ez volt működésünk vezéreszméje a multban, s a Casino jól felfogott érdekében ennek kell érvényesülni a jövőben is. — Csak ismétlésekbe bocsátkozunk, midőn hangsúlyozzuk, hogy mindennemű jövedelmeink nem állanak egyforma szilárd alapon, hogy tehát arra nem számíthatunk mindig egyforma biztonsággal, fel kell tehát használnunk a kedvező véletlent, hogy szilárd

alapokat teremtsünk s erre csak egy út van, mielőbb megmenekedni az adósságok terhétől, hogy a Casino rendes jövedelmei az évenként tekintélyes összegeket felemésztő tehertől megszabadulván, azok jövőre a Casino rendelkezésére álljanak. Semmiféle nagyobb actióba nem mehetünk bele mindaddig, míg a teljes vagyoni tisztaság állapota be nem következik. És ez nincs messze, talán egy pár év múlva ez már bekövetkezik.

Elismerjük, sok jogos óhaj, sok méltányos kívánság vár teljesülésre, mik eddig mind megvalósíthatók nem voltak, de hagyjuk azokat még pár évig szunnyadni, egy pár év alatt a vagyoni tisztázás nagy munkája be lesz fejezve s az elh拉斯zott de el nem feledett kívánalmak annál tökéletesebb formában fognak megvalósulni.

120.000 koronát fordítottunk az elmúlt évben a tagoktól felvett függő kölcsönünk törlesztésére 7.052 koronát az Osztrák-Magyar Banknál levő jelzálogkölcsönünk apasztására, vagyis összesen 127.052 koronát, melyek leszámításával függő adóságunk 90.000 korona (illetve tőketörlesztés tekintetében csak 88.000 korona) jelzálogkölcsönünk pedig 129.940 koronára apadt, vagyis a Casino összes terhe ma már csak 217,940 koronát tesz ki.

Az elmúlt év egyik legnehezebb kérdése volt a konyha ügyének rendezése. Ha megfigyelésünk

nem csal, itt két irány küzd egymással ; az egyik mely föltétlen olcsóságra törekszik, a másik mely a luxuriósus konyhának híve. Nézetünk szerint mindkét irány jogosult lévén, az igazgatóság míg egyrészt a rendes napi étkezésnél olcsó árakat biztosított, másrészt egy elsőrendű francia szakács szerződtetése útján a jófőzésnek olyan biztosítékát szerezte meg, mely a legmesszebb menő igényeknek is megfelel, s így mindkét irány hívei megtalálhatják azon asztalt, melyet keresnek.

Ebből kifolyólag a mi az ellátás olcsóvá tételét illeti, midőn a konyha és pincze ellátása tárgyában 3 év előtt kötött s most lejárt szerződést az előbbi vállalkozóval megújítottuk, a régi 4 koronás dejeune-k és diner-ek árát a főzés és tálalás érintetlen hagyása mellett 3 koronára mérsékeltek s kikötöttük a jogot, hogy a Casino igazgatósága, 2 hazai és 2 külföldi bort saját választása szerint beszerezhessen, azt saját közegei által kezeltesse s palaczkokban lefejtve adja át a vendéglősnek, ki azt egy minimalis haszon hozzáadása mellett szolgáltatja fel a tagoknak ; eme kikötésnek már eddig is meg volt az üdvös hatása, mert ma már egy fél koronáért egy kis palaczk kitűnő asztali bort, 1 koronáért pedig egy kis palaczk jó minőségű bordeaux-i bort nyujthatunk a tagoknak ; most még a kezdet nehézségeivel küzdünk, de

pár hónap múlva, midőn pinczénk felszerelésével tovább haladhatunk, teljes mérvben fognak érvényesülni a fent vázolt szerződésnek minden előnyei.

Hogy az elmúlt év pénzügyi viszonyairól teljes képet nyújtsunk, vissza kell térnünk még egyszer a mult évi számadásokra, melynek kiadási része 108.990 koronával haladja meg az előirányzatot; ezen túlkiadásnak igazolása végett bátrak vagyunk előadni, hogy ez összegnek legnagyobb részét, vagyis 90.000 koronát, a választmány felhatalmazásából az adósságok törlesztésére fordítottuk; továbbá, hogy a 12.200 koronával feltüntetett szállásbér, valamint a 2565 koronát kitevő tagdíj váltásági kamatok csak számadási keresztülvitelkép szerepelnek s a dolog természete szerint a számadásnak úgy a bevételi mint a kiadási részében előfordulnak, tehát tényleges kiadást nem képviselnek.

Azt hiszszük, hogy az előadottakban a Casino 75-ik évének minden jelentékenyebb mozzanatáról számot adtunk, mit hogy tökéletes legyen, csak azzal kívánunk kiegészíteni, hogy a Casino tiszta vagyona az évkönyvben is közzé tett vagyon-leltár szerint az elmúlt évben 152.907 koronával gyarapodván, az év végén 1,667.381 koronát tesz ki.

És most méltóztassanak megengedni, hogy midőn lejárt mandátumunkat a t. közgyűlés kezébe

leteszszük, szívből takadt köszönetünket tolmácsoljuk a Casino t. tagjainak azon kitüntetésért, hogy megtisztelő bizalmukkal bennünket e díszes egyesület élére állítani méltóztattak, hálánkat a t. választmányynak, hogy nehéz tisztünk viselésében annyi sok jóakarattal támogatni mindenkor kegyesek voltak.

Hazafias üdvözlettel

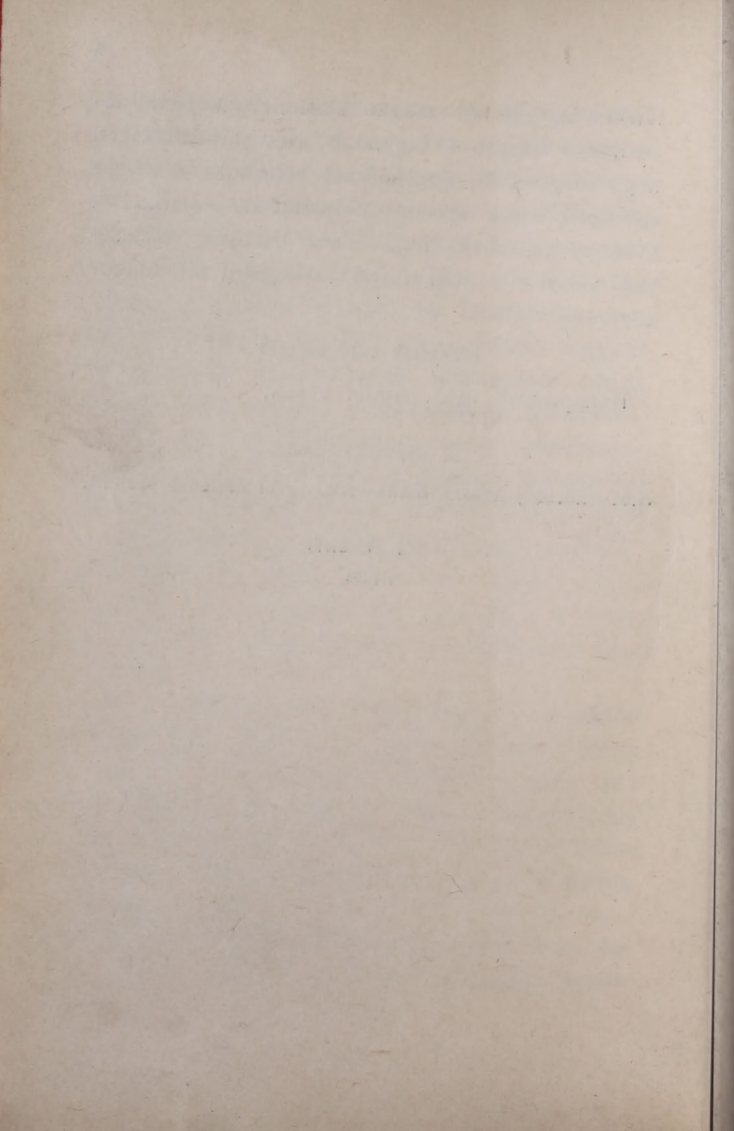
Budapesten, 1902. január 21-én.

AZ IGAZGATÓSÁG :

Gróf Andrássy Aladár, Beöthy Ákos, gróf Zselénski Róbert.

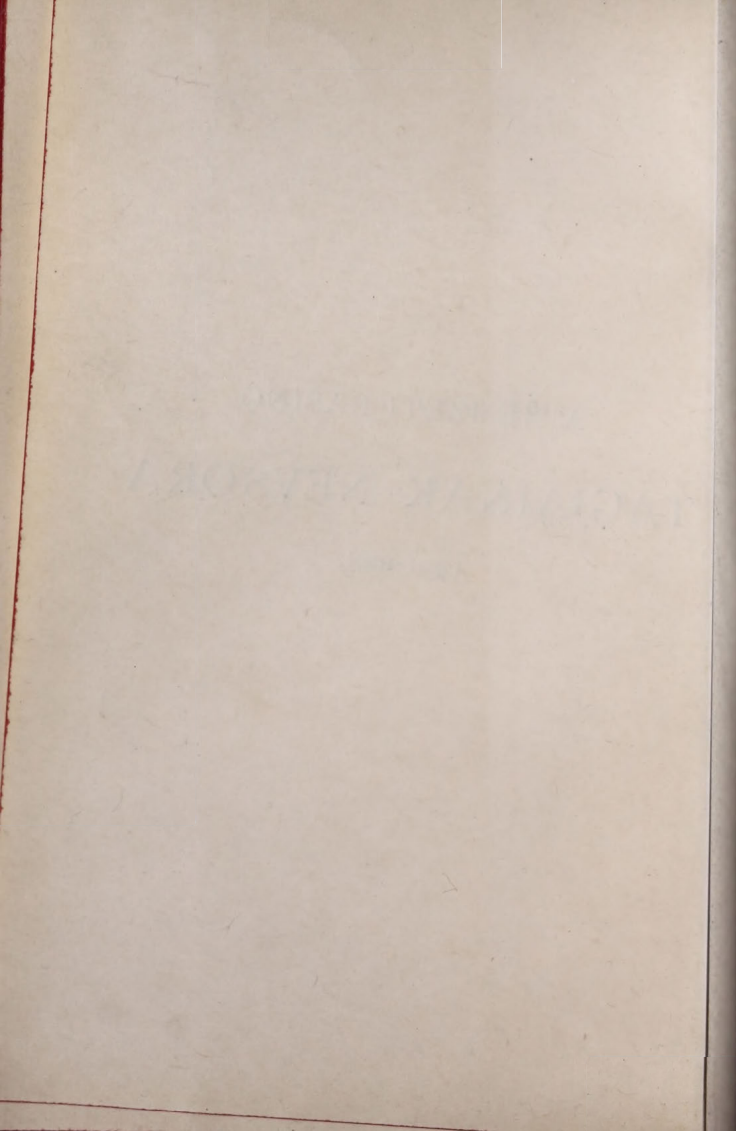
Ilk Mihály

titkár.

A NEMZETI CASINO
TAGJAINAK NÉVSORA

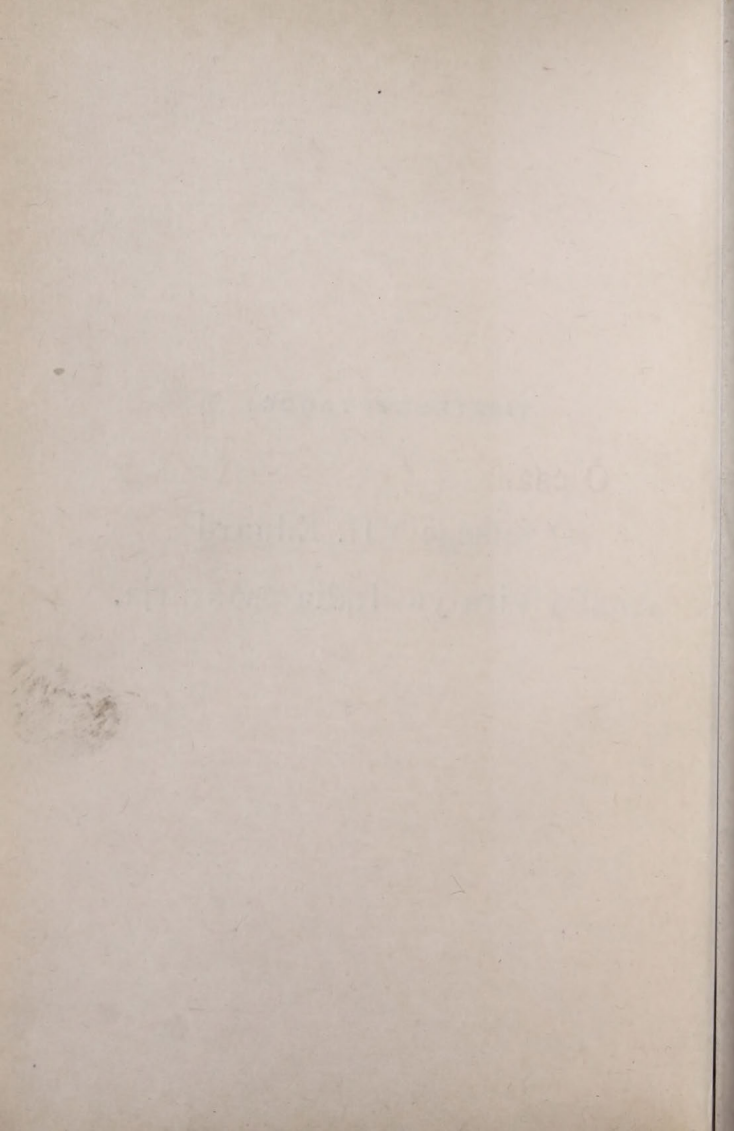
1901-BEN.

I.

TISZTELETI TAGOK:

Ő felsége VII. Eduard
Anglia királya, India császára.

Ő császári és királyi fensége
Jenő főherczeg.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
155 E. 42ND ST. N.Y.C. 17

II.

RENDES TAGOK.

A

Almásy Dénes gr., *Békés-Gyula.* (*Budapest, IX.,
Erkel-u. 15.*)

Almásy Imre gr., *Pa Szt. Tamás, u. p. Pa Poó,
Szolnokmegye.*

Almásy Kálmán gr., *Pászhó, Hevesmegye.*

Almásy Tasziló gr., *Zsadány, Hevesmegye.*

⁵ Ambrózy Béla br., *Temes-Gyarmata.*
(*Budapest, V., magyar király szálloda.*)

Ambrózy Gyula br., *Péczel.*

Ambrózy István br., *Malonya u. p. Bars-Taszár.*

Ambrózy Lajos br., *Wien, II., Ballhaus-Platz 2.*

Andrássy Aladár gr., *Bpest, VI., Andrássy-ut 59.*

¹⁰ Andrássy Géza gr., *Bpest, VIII., Eszterházy-u. 42.*

Andrássy Gyula gr., *Budapest, II., fő-u. 11.*

Andrássy Sándor gr., *Bpest, VI., Kemnitzer-u. 24.*
(*Velejte, Zemlénm.*)

Andrássy Tivadar gr., *Budapest, II., fő-u. 17.*

Andreánszky István b., *Bpest, II., lánczhid-u. 2.*

- ¹⁵ Antos István, *Rákos-Csaba, Pestmegye.*
Apponyi Albert gr., *Bpest, I., Verbőczy-u. 25—27.*
Apponyi Antal gr. id., *Wien, I., Löwelstrasse 12.*
Apponyi Antal gr. ifj., *Bpest, VI., Andrássy-ut 117.*
Apponyi Géza gr., *Hőgyész, Tolnam.*
²⁰ Apponyi Gyula gr., *Nagy-Appony.*
Apponyi Lajos gr., *Nagy-Appony.*
(Budapest, Andrássy-ut 117.)
Apponyi Sándor gr., *Lengyel, Tolnamegye.*
Atzél Lajos br., *Német-Ságh, Aradmegye.*
(Budapest, Angol kir. száll.)
Atzél Péter, †

B

- 25 Badeni Kázmér gr., *Busk, Galiczia.**
 Baičh Iván br., *Bocsár, Torontálmegye.*
 Baičh Milán br., *Budapest, IV., bécsi-utca 8.*
 Bajza Aladár, *Budapest, VI., Bajza-utca 8.*
 Bakody Tivadar, *Budapest, VII., kerepesi-ut 10.*
 30 Baltazzi Arisztid, *Napagedl, Morvaország.*
 Baltazzi Hector, *Wien, I., Salezianergasse 7.*
 Baltazzi Sándor, *Wien, Technikerstrasse Nr. 5.*
 Bánffy Dezső br., *Budapest, II., bimbó-u. 7.*
 Bánffy György gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u. 7.*
 35 Bánffy Miklós gr. *Bpest, VIII., Reviczky-u. 7.*

* Az év végén kilépett.

Bánhidý Sándor br., *Simánd, Aradmegye.*

Bánó József, *Osztropatak, u. p. Sáros-Szt.-Mihály.*

(*Budapest, IV., Nádor-szálloda.*)

Baranyay Pál, *Bagota, Komárommegye.*

(*Budapest, IV., zöldfa-utca 32.*)

Barcza Károly, *Budapest, IV., himző-utca 1.*

⁴⁰ Barcsay Domokos, *Bánffy-Hunyad, Erdély.*

(*Bpest, IV., Bristol szálloda.*)

Batthyány Béla gr., *Páris 17 Rue Alphonse de Neuville.*

Batthyány Elemér gr., *Budapest, IV., borz-u. 10.*

Batthyány Gábor gr. *Budapest, Ferencz József-laktanya.*

Batthyány Istv. gr., *Budapest, VIII., Reviczky-u. 4.*

⁴⁵ Batthyány Iván gr., *Csákány, Vasmegye.*

(*Budapest, Andrássy-ut 98.*)

Batthyány Lajos gr. (*Ikervár*), *Bp., II., Fő-ut 11.*

Batthyány Tivadar gr., *Bp., VIII., Reviczky-u. 33.*
(*Lajtafalu, Mosonm.*)

Batthyány-Strattmann Ödön herceg,

Bécs, I. Grillparzerstrasse 11.

Baworowski Emil gróf, *Wien, Wallnerstr. Nr. 6.*

(*Kopyczynce, Galiczia.*)

⁵⁰ Below-Schlatau Pál, *Bpest, VI., Teréz-körut 36.*

Beniczky Ádám, *Zsámbok, u. b. Hatvan, Tura mellett.*

Beniczky Ferencz, *Budapest, VI., Bajza-utca 8.*

Beniczky Géza, *Homok, Szolnokmegye.*

- Beöthy Ákos, *Budapest, VII., Erzsébet-körut* 50.
- 55 Berchtold Arthur gr., *Velencze, Palazzo Contarini.*
(Moslavina, Sziszek mellett, u. p. Popovaça.)
- Berchtold Kázmér gr., *N. Kázmér, Zemplénm.*
- Berchtold Lipót gr., *Paris, Rue de Varenne* 57.
- Berchtold Miklós gr., *Budapest, IX., üllői-ut* 13. sz.
- Berchtold Richárd gr., *Budapest, IX., üllői-ut* 13.
- 60 Berczely Jenő, *Kassa.*
- Beretvás Endre, *Budapest, VI., Andrássy-ut* 23.
- Bernáth Dezső, *Tarnócza, Ungmegye.*
(Budapest, XI., üllői-ut 109/b.)
- Bernrieder József, *Hidvég, u. p. Kölesd, Tolnam.*
- Berzeviczy Albert, *Bpest, VII., Erzsébet-körut* 9.
- 65 Berzeviczy György, *Szendró-Lád, Borsodmegye.*
- Bethlen Aladár gr., *Élesd, Biharmegye.*
- Bethlen Balázs gr., *Bpest, IV., Havas-u.* 4.
(Árokalja, u. p. Kerlés, Szotnok-Doboka m.)
- Bethlen Bálint gr., *Gyéres, Erdély.*
- Bethlen István gr., *Mező-Sámsond, u. p. M.-Rücs.*
- 70 Bethlen Ödön gr., *Drág, u. p. Hidalmás.*
- Bezerédj Pál, *Budapest, IV., Ang. kir. száll.*
(Hidja, u. p. Szedres, Tolnam.)
- Bezerédj Viktor, *Bpest, VI., Andrássy-ut* 105.
- Béldi László, *Budapest, VIII., Szentkirályi-u.* 16
(Réten per Segesvár.)
- Biró Kálmán, *Arad, József főherczeg-ut* 20.
- 75 Biró Lajos, *(Gyöngyös-Halász) Budapest, IV.,*
reáltanoda-u. 5. sz.

- Bissingen Ernő gr., *Jám, Krassó-Szörénymegye.*
 Bissingen Rezső gr., *Vlejkovetz, Versecz mellett.*
 Bittó István, *Budapest, VI., Andrássy-ut 70.*
 Blaskovits Aladár, *N.-Királyhegyes, u. p. Csanád-*
⁸⁰ Blaskovits Antal, *Tápió-Szt-Márton.* [Palota.
 Blaskovits Ernő, *Bpest, IV., reáltanoda-utca 12.*
 Blaskovits Elemér, *Budapest, IV., szerb-utca 9.*
(Nézsá, per Vácza.)
 Blaskovits István, *N.-Királyhegyes, u. p. Csanád-*
Palota.
 Blaskovits Sándor ifj., *Budapest, IX., Ferencz-*
körut 44. sz.
⁸⁵ Bodonyi Lukács, *Pamuk, u. p. Somogyvár.*
(Budapest, Nemzeti szálloda.)
 Bogdanovics Lucián, *Bpest, I., Döbrentey-u. 14.*
 Bohus László, b., *Világos, Aradm.*
 Bohus Zsigmond, b. *Budapest, V., sas-utca 21.*
 Bollati Richard lg., *Bpest, VI., Vörösmarty-u. 41.*
⁹⁰ Bolza Pál gr., *Szarvas.*
 Bombelles Károly gr., *Ónod, Borsod megye.*
 Bombelles Lajos gr., *Kis-Bózsza, Abaujmegye.*
 Borbély György, *Bpest, VIII., Esterházy-u. 24.*
(Tisza-Roff, Szolnok m.)
 Bornemissza Gábor br., *Ságh, u. p. Sajtos-Kál,*
Sopron m.
⁹⁵ Bottka Béla, *Sz.-Nabrad, Szatmármegye.*
 Bottka Géza, *Sz.-Nabrad, u. p. Fehér-Gyarmat.*
(Budapest, IV., Nemzeti szálloda.)

Braganza herczeg, Dom Miguel,
Bécs, Favorittenstrasse 7.

Braganza herczeg, Ferencz József, *Debreczen.*
(Bécs, Favorittenstrasse 7.)

Brankovics György, *Karlócza.*

¹⁰⁰ Braunecker Lamoral br., *Bpest, VIII., zerge-u. 9.*

Buschbach Péter, *Budapest, V., bálvány-utca 5.*

Bujanovics Sándor, *Bp., VIII., Szentkirályi-u. 30.*

Burchard-Bélaváry Konrád, *Budapest,*
VI., Andrássy-ut 122.

Burchard-Bélaváry Pál, *Budapest,*
VI., Andrássy-ut 122.

C

¹⁰⁵ Chernel György, *Tömörd, u. p. Csepreg, Vas m.*
(Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 16.)

Chotek Rezső gr., *Bécs, Währingerstrasse 28.*

Chotek Rezső gr., ifj., *Futtak, Bács-Bodrog m.*

Crouy-Chanel Endre gr., *Vác.*

Csáky Albin gr., *Budapest, VI., Andrássy-ut 114.*

¹¹⁰ Csáky György gr., *Budapest, VI., Andrássy-ut 89.*
(Lőcse.)

Csáky Gyula gr., *Sacza, u. p. Buzinka, Abauj m.*

Csáky Jenő gr., *Főrév, Pozsonymegye.*

Csáky-Pallavicini Hippolyth őrgr., *Viszló, u. p.*
Rakacza, Borsod m.

Csáky-Pallavicini Zsigm. őrgr., *Viareggio, Italie.*

- 115 Csáky Vidor gr., *Szepes-Görgő, (Pozsony.*
 Csáky Zeno gr., *Lőcse. [Baross-utca.]*
 Csapó Vilmos, *Tengelicz, Tolnam.*
 Császka György, *Kalocsa. (Bpest, I., uri-u. 60.)*
 Csatáry Frigyes, *Budapest, VI., Andrássy-ut 88.*
- 120 Csatáry Lajos, *Budapest, IV., egyetem-utca 2.*
 Csávossy Ignác, *Budapest, IV., vácsi-utca 79.*
 Cseh Ervin, *Budapest, IV., Ang. kir. száll.*
(Erdőd, Verőcze m.)
 Csekonics Endre gr., *Budapest, IV., zöldfa-u. 26.*
 Csekonics Gyula gr., *Bpest, IV., zöldfa-u. 26.*
- 125 Csekonics Iván gr., *Budapest, IV., zöldfa-u. 26.*
 Csekonics Pál gr., *Budapest, IV., zöldfa-u. 26.*
 Csekonics Sándor gr., *Budapest, IV., zöldfa-u. 26.*
(Sopron.)
 Czetwertynski Boris hg., *Moszkva, Palais Czet-*
wertynski.
 Cséry Lajos, *Budapest, IV., muzeum-körut 5.*
- 130 Cséry Lajos ifj., *Szent-Lőrincz, Pestmegye.*
 Cuciurano Viktor, *Budapest, IV., Ferencz*
 Czebrian István gr. † *[József-rakpart 39.*
 Cziráky Antal gr., *Lovasberény.*
(Bpest, Ferencziek tere 9.)
 Cziráky Béla gr., *Dénesfa, Sopron m.*
- 135 Cziráky János gr., *Schloss-Slawentzitz, Preuss-*
Schlesien.
 Cziráky László gr., *Lovasberény, Fejérmegye.*
 Czóbel István, *Nagy-Ör, u. p. Késmárk.*

D

- Darányi Ignác, *Bpest, VI., Andrássy-ut 52.*
Dániel Ernő br., *Bpest, IV., muzeum-körut 5.*
140 Déchy Mór, *Odessa. (Budapest, Hungária sz.)*
Degenfeld Imre gr., *Téglás, Hajdumegye.*
(Bpest, IV., szép-u. 5.)
Degenfeld Pál gr., *Téglás, Hajdumegye,*
(Budapest, IV., szép-u. 5.)
Degenfeld Sándor gr., *Erdőszáda, per Szatmár.*
Dessewffy Alajos gr., *Dessewffypusztá, Szabolcs m.*
145 Dessewffy Aurél gr., *Bpest, VI., Andrássy-ut 78.*
Dessewffy Emil gr., *Bpest, VI., Andrássy-ut 78.*
Dessewffy Sándor, *Bpest, VI., Kemnitzer-u. 12.*
(Temesvár.)
Dókus Ernő, *Budapest, IV., muzeum-körut 39.*
Döry Jenő, *Dombóvár. (Legenye, Zemplén m.)*
150 Döry Lajos, *Bpest, IV., Erzsébet-száll.*
Döry Ödön, *Pa-Háb, u. p. Baranya-Mágocs.*
Draskovich Dénes gr., *Német-Ujvár, Vas m.*
Draskovich Iván gr. id., *Baranya-Sellye.*
Draskovich Iván gr. ifj., *Baranya-Sellye.*
155 Dréher Jenő, *Budapest, X., Halom-u. 1.*

E

- Ebergényi István. †
Edelsheim-Gyulay Lipót br., *Bpest., I., Tárnok-
utcza 5. (Felső-Elefánt, Nyitra m.)*
Eltz Jakab gr., *Vukovár.*

- Elek Gusztáv, *Budapest, IV., Ferencziek-tere 2.*
- ¹⁶⁰ Emich Gusztáv, *Budapest, VIII., Zerge-u. 16.*
- Emmer Kornél, *Budapest, II., fő-ut 13.*
- Eötvös Loránd br., *Bpest, VIII., Esterházy-u. 5.*
- Erdődy Ferencz gr., *Somlóvár, u. p. Devecser.*
- Erdődy György gr., *Bécs, Salzgrics 23.*
(Gyepü-Füzes, Vas megye.)
- ¹⁶⁵ Erdődy Gyula gr., *Vörösvár, Vas megye.*
- Erdődy István gr., *Žaska, Horvátország.*
- Erdődy Rudolf gr., *Novimaroj, Varasdmegye.*
- Erdődy Sándor gr., *Somlóvár, u. p. Devecser.*
- Esterházy Alajos hg., *Bécs, Wallnerstrasse 4.*
- ¹⁷⁰ Esterházy Antal Miklós hg., *Bécs, I. Niebelungen-
gasse 15.)*
- Esterházy Béla gr., *Bakony-Szombathely.*
- Esterházy Ferencz gr., *Tata, Komárommegye.*
- Esterházy Gyula gr., *Pozsony, Mihály-u. 3.*
- Esterházy Imre gr., *Réde-Kisbér.*
- ¹⁷⁵ Esterházy János gr., *Pozsony, Mihály-u. 3.*
(Nyitra-Ujlak.)
- Esterházy László gr., *Sárosd, Fehérmegye.*
- Esterházy Mihály gr., *Budapest, Reviczky-u. 4.*
(Cseklész, Pozsonym.)
- Esterházy Mikl. Mór gr., *Csákvár, Fehérmegye.*
(Bpest, VIII., Szentkirályi-utca 32/b.)
- Esterházy Miklós hg., *Kismarton, Sopron m.*
- ¹⁸⁰ Esterházy Pál gr., *Lesencze-István,*
u. p. L.-Tomaj, Zala m.

- Esterházy Pál gr. ifj., *Réde-Kisbér*.
 Esterházy Rudolf hg., *Bpest, I., Tárnok-utca 9.*
(Kismarton, Sopron m.)
 Esterházy Sándor gr., *(Pula, u. p. N.-Varsány,*
Veszprém m.)

F

- Fabiny Teofil, *Budapest, VIII., kerepesi-ut 17.*
 185 Falk Miksa, *Budapest, V., Dorottya-utca 14.*
 Farkas László, *Bpest, VIII., Muzeum-körut 18.*
 Fáy Béla, *Íász-Monostor. (Bp., IV., Irányi-u. 22.)*
 Fáy Gyula, *Nyústya, Gömörmegye.*
 Fáy László, *Nyústya, Gömörmegye.*
 190 Fáy-Halász Gedeon, *Budapest, IV., Irányi-u. 22.*
 Fejérváry Géza br., *Budapest, I., Szt-György-tér.*
 Felső-eőri Nagy Gyula, *Kis-Hantos, u. p. Nagy-*
Hantos, (Bpest, VIII., Szentkirályi-u. 5.)
 Festetics Andor gr., *Bpest, V., Alkotmány-n. 12.*
(Szeleste, u. p. N.-Ölbő, Vas m.)
 Festetics Gyula gr., *Wildon, Grác mell. (Steier).*
 195 Festetics Kálmán gr., *Német-Lád, Somogymegye.*
 Festetics Pál gr., *Budapest, V., Zrinyi-utca 10.*
 Festetics Tasziló gr., *Budapest, Esterházy-u. 26.*
 Festetics Vilmos gr., *Topondár, Somogymegye.*
 Fiáth Miklós br. †
 200 Fiáth Pál br., *Aka, per Moór, Fehérm.*
 Flesch Aladár, *Yokohama, Japán.*
 Forgách Antal gr., *Budapest, IV., Zöldfa-u. 20.*
(Gács, Nógrádmegye.)

Forgách István gr., *Nagy-Szaláncz, Abaujmegye.*
 Forgách János gr., *Budapest, IV., Zöldfa-u. 20.*
(Gács, Nógrádmegye.)

- ²⁰⁵ Forgách László gr., *Mándok, Szabolcsmegye.*
 Forinyák Gyula, *Budapest, II., csónak-u. 1.**
 Földváry Elemér, *Budapest, IV., Havas-utca 4.*
(Péteri, u. p. Monor, Pest m.)

G

- Gaál Gyula, *Büsű, Somogymegye.*
 Gaál István, *Budapest, VIII., Csepreghy-u. 4.*
²¹⁰ Gáll József, *Lukarecz, per N.-Topolovetz, Temes m.*
 Geist Gáspár, *Budapest, VIII., Szilágyi Dezső-tér*
Légszeszgyár.
 Gerliczy Ferencz br., *Bpest, I., dísz-tér 15.*
(Deszk, u. p. Szőreg, Torontál m.)
 Ghyczy Béla, *Budapest, VIII., vas-utca 14.*
 Goluchowski Agenor gr., *Wien, II. Ballhauspl. 2.*
²¹⁵ Gosztonyi Kálmán, *Boczonád, u. p. Tarna-Méra,*
Hevesmegye.
 Græfl Jenő, *Poroszló, Hevesmegye.*
 Gromon Dezső, *Budapest, IV., papnövelde-u. 1.*
 Gyömrőy Aurél, *Gyömrő, Pestmegye. (Budapest,*
VIII., Kerepesi-ut 11.)
 Györffy Gyula, *Budapest, V., Alkotmány-u. 14.*
(Csik-Csatószege.)
²²⁰ György Endre, *London, E. C. 22. Laurence*
Pountney Lane.

* Az év végén kilépett.

Gyulai Samu gr., *Wien, IX., Hebragasse 9.*
 Gyürky Ábrahám gr., †

H

Hadik-Barkóczy Endre gr., *Bpest, VIII., Muzeum-
 utcza 7. (Tavarna, Zemplénmegye.)*

Hadik Béla gr., *Budapest, VIII., Muzeum-u. 7.*

²²⁵ Hadik János gr., *Nádaska, u. p. Torna, Abauj m.*

Hadik Miksa gr., *Brüssel, Legation l'Autrich-
 Hongrie.*

Hadik Sándor gr., *Bpest, VIII., muzeum-u. 7.*

Hajós József, *Budapest, IV., Muzeum-körut 18.
 (Dömsöd, Pest m.)*

Halász Gedeon, *Kápolnás-Nyék, Fehérmegye.*

²³⁰ Halassy Pál, *Budapest, VIII., muzeum-u. 3.*

Haller György gr., *Kerelő-Szent-Pál (Kis-
 Küküllőmegye).*

Hámos László, *Berzété, Gömörmegye.*

Hammerstein Frigyes br., *Csuz, Komárom m.*

Hannoverai főhg. Ernő Ágoston, *Bécs, Penzing.*

²³⁵ Harkányi Andor br., *Budapest, IV., váczi-u. 12.*

Harkányi Frigyes br., *Bpest, VI., Andrássy-ut 4.*

Harkányi János br., *Bpest, VI., Andrássy-ut 4.*

Harkányi Károly br. †

Harnoncourt Felix gr., *Écska, Torontálmegye.*

²⁴⁰ Haupt-Stummer Lipót br., *Bp., VI., Bajza-u. 32.
 (Tökés-Ujfalú, Nyitra megye.)*

Hegedüs József, *Bpest, VIII., Rökk Szilárd-u. 31.*

- Hegedüs Sándor, *Budapest, VI., Hunyady-tér 12.*
 Hengelmüller László, *Washington (Amerika).*
 Hertelendy Ferencz, *L.-Tomaj, u. p. Tapolcza,*
Zalamegye.
 245 Hoeller István br., *Kis-Töre, u. p. Alsó-Várad,*
[Barsmegye.
 Horthy István ifj., *Wien, III., Ungargasse 61.*
 Horthy Zoltán, *Kenderes, Szolnokmegye.*
 Horváth Ferencz br., *Pap, u. p. Kis-Várda.*
 Horváth János, *Budapest, IV., váczi-utca 73.*
 250 Hoyos Miksa gr., *Német-Lád, Somogymegye.*
 Houchard Ferencz, *Budapest, IV., zöldfa-u. 14.*
(Monor, u. p. Gomba, Pest m.)
 Hugonnai Béla gr., *Bpest, IV., egyetem-utca 2.*
 Hunyady Imre gr., *Kéthely. (Budapest, VIII.,*
Trefort-utca 3.)
 Hunyady József gr., *Bpest, VIII., Trefort-utca 3.*
 255 Hunyady Kálmán gr. †
 Hunyady Károly gr., *Soborsin, Aradmegye.*
 Hunyady László gr., *Bpest, VIII., Trefort-u. 3.*
 Huszár Károly b., *Abafája, u. p. Sz. Régen, Erdély.*
 Huszár Károly, *Vareš, Bosnia.*

I J

- 260 Inkey Antal, *Budapest, IV., Kaplony-u. 3.*
(Bogát, u. p. Somogy-Írád.)
 Inkey Béla, *Tarótháza, u. p. Dömötöri, Vas m.*

Inkey Imre br., *Kaproncza, Horvátország.*

Inkey István br., *Iháros-Berény*, Somogy m.

Inkey József br., ifj., *Itháros-Berény, Somogy m.*

²⁶⁵ Inkey László, *Bogát, u. p. Somogy-faad.*

(Budapest, IV., Kossuth L.-u. 8.)

Ivánka László, *Felső-Szemeréd, Hontmegye.*

Ivánka Oszkár, *Kis-Tur, u. p. Ipolyság.*

(Budapest, IV., Kaplony-utca 9.)

Ivánka Zsigmond, *Felső-Szemeréd Hontmegye.*

(Budapest, IV., Borz-u. 12.)

Jakabffy István, *Budapest, V., bálvány-utca 15.*

²⁷⁰ Jankovich Aladár gr., *Cabuna, Slavonia.*

Jankovich Béla, Szakállas, Hontmegye.

(Budapest, VII., kerepesi-ut 6.)

Jankovich Elemér, Öreglak, Somogy m.

Jankovich Gyula (somogyi), *Öreglak*.

(*Budapest, VI., Andrassy-ut 109.*)

Jankovich Gyula gr., *Kalksburg, Ausztria.*

²⁷⁵ Jankovich-Besán József, *Öreglak, Somogy m.*

Jankovich László gr., *Lengyel-Tóti, Somogy m.*

Jekelfalussy Zoltán, *Budapest, II., Lánchíd-u. 6.*

Jeszenszky Sándor br. *Kövesd, u. p. Nógrád-*

Berczel.

Jókai Mór, *Budapest, VII., Erzsébet-körút 46.*

²⁸⁰ Jósika Sámuel br., *Kolozsvár, belmonostor-u. 21.*

Josipovich Imre, *Varasd.*

Justh Béla, *Bpest, IV., Kaplony-utca 3.*

Justh Gyula, *Budapest, VIII., Reviczky-utca 4.*

K

Kaiserstein Helfried br., *Bécs, Bräunerstrasse 9.*
(Starkstadt Böhmen.)

²⁸⁵ Kállay Benő, *Bécs, Johannesgasse 5.*

Kárász Imre, *Szeghalom. (Bpest, Verbőczy-u. 1.)*

Karátsonyi Aladár gr., *Bpest, IV., reáltanoda-u. 9.*

Karátsonyi Jenő gr., *Bpest, II., Krisztina-u. 12.*

Karátsonyi Kamillo gr., *Bpest, IV., himző-u. 1.*

²⁹⁰ Kármán Lajos, *Budapest, IX., Ferencz-körút 44.*

Károlyi Antal gr., *Bpest, IX., Erkel-u. 15.*

Károlyi Gyula gr., *Budapest, VIII., Reviczky-u. 6.*
(Bályok, u. p. Széplak, Biharmegye.)

Károlyi Imre gr., *Budapest, IX., Erkel-u. 15.*
(Csongrád-Mágocs.)

Károlyi István gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u. 6.*

²⁹⁵ Károlyi Lajos gr., *Bpest, VIII., Esterházy-u. 40.*

Károlyi László gr., *Bpest, VIII., muzeum-u. 11.*

Károlyi Mihály gr., *Budapest, IV., egyetem-u. 6.*

Károlyi Sándor gr., *Bp., VIII., Esterházy-u. 21.*

Károlyi Tibor gr., *Budapest, IX., Erkel-u. 15.*

³⁰⁰ Kautz Gyula *Budapest, IV. Kaplony-utca 5.*

Kazy János, *Garam-Veszele u. p. N.-Sáró, Bars m.*
(Budapest, IV., magyar-u. 42.)

Kazy József, *Budapest, V., tükör-u. 5.*

Keczer Miklós, *Bpest, IV., Kossuth Lajos-u. 16.*

Kégl Dezső, *Csala, u. p. Székes-Fejérvár.*

- 305 Kégl György, *Budapest, IV., szép-utca 4.*
 Keglevich Béla gr., *Bpest, IV., váczi-utca 8.*
 Keglevich Gábor gr., *Egres-Káta, u. p. N.-Káta.*
 Keglevich Gyula gr., *Pétervásár, Hevesmegye.*
 Keglevich István gr., *Bp., VIII., kerepesi-ut 1.*
- 310 Keglevich Miklós gróf, *Egres-Káta, u. p.*
 Kelcz Gyula, *Zsitva-Ujfalú.* [Nagykáta.
 Kemény Akos br., *Budapest, IV., váczi-u. 78.*
(Alsó-Íjára, Torda-Aranyos m.)
 Kemény Kálmán br., *Maros-Vécs, Maros-Torda-*
megye. (Budapest, VI., Nagy János-u. 18.)
 Kempelen Imre, *Moha, Fehérmegye.*
- 315 Kendeffy Gábor, *Hátszeg, Hunyadmegye.*
 Kétli Károly, *Bpest, VIII., Szentkirályi-u. 13.*
 Khuen-Hédervári Károly gr., *Zágráb.*
(Budapest, IV., Szervita-tér 10.)
 Khuen-Héderváry Sándor gr., *Budapest, VIII.,*
Üllői-ut 16.
 Kilényi Hugó, *Budapest, I., Lógody-utca 37.*
- 320 Kinszky Károly gr., *Bécs, I., Freiung 4.*
 Kinszky Rud. Kristóf gr., *Bécs, Schwarzschaner-*
strasse Nr. 7.
 Kinszky Zdenkó gr., *Bécs, IV., Gusshausstr. 19.*
 Kiss Miklós (nemeskéri), *Végles, Zólyom m.*
 Kiss Pál (nemeskéri), *Bpest, VI., Délibáb-u. 33.*
(Göd.)
- 325 Klebelsperg Zdenkó gr., *Bpest, IV., egyetem-u. 2.*
(Sajó-Udvarhely, Szolnok-Doboka m.)

- Kléh István, *Budapest, IV., egyetem-utca 2.*
- Klobusiczky János, *Ujfalú, p. Verebely, Nyitra m.*
(*Budapest, Sándor-utca 9.*)
- Korányi Frigyes, *Bpest, VII., Erzsébet-körút 56.*
- Korniss Emil gr., *Szombathely, Vas megye.*
- ³³⁰ Kornis Károly gr., *Bpest, I., Szt-György-tér 3.*
(*Szerep, Biharm.*)
- Kossuth Ferencz, *Budapest, VIII., József-körút 47.*
- Kovács György. †
- Kovács Sebestyén Endre, *Budapest, József-tér 5.*
- Koerber Ernő, *Wien, I., Rathhausstrasse 17.*
- ³³⁵ Königswarter Hermann br., *Kis-Szántó, u. p.*
Bors, Bihar m. (Wien, Opernring 8.)
- Kövér Gusztáv, *Héki pusztá, u. p. Martfű*
- Kövér János, *Martfű, Szolnok m.* [Szolnok m.]
- Kubinyi Árpád, *Budapest, VII., kerepesi-ut 8.*
(*Felső-Kubin, Árva megye.*)
- Kubinyi Miklós, *Budapest, IV., Sarkantyus-u. 11.*
(*F.-Kázmárk, u. p. Léh.*)
- ³⁴⁰ Kund Jenő, *Karancsalja, u. p. Lapujtő. (Buda-*
pest, Pannonia-szálloda.)
- Kürthy Lajos, *Liptó-Szt-Miklós.*
- Kvassay Ede, *Pozsony, Koronázó-tér 1. (Bádn,*
*Trencsén megye.)**

L

- László László, *Budapest, IV., szép-utca 3.*
- Latinovits Albin, *Duka, Pest m.*

* Az év végén kilépett.

- 345 Latinovits Ernő, *Budapest, VIII., Csepregi-u. 4.*

Lévay Henrik br., †

Liechtenstein Henrik hg., *Wien, Herrengasse 6.*

Liechtenstein János hg., *Wien, Herrengasse 6.*

Lichtenstein Rudolf hg., *Wien, VII., Hofstall-
gebäude.*

- 350 Lindelof Henrik br., *Pa. Határ, u.p. N.-Herestény,
[Barsmegye.]*

Lipthay Frigyes br., *Louvin, Temesmegye.*

Lobkovitz Rezső hg., *Bpest, I., uri-utca 48.*

Lónyay Albert id., *Budapest, IV., Eskü-tér 5.*

(Som, Beregmegye.)

Lónyay Elemér gr., *Bodrog-Olaszi, Zemplén m.*

- 355 Lónyay Gábor gr., *Deregyő, Zemplénmegye.*

Lónyay Menyhért gr., *Bátyu, Beregmegye.*

Losonczy Ödön, *Budapest, VI., Andrássy-ut 95.*

Lossonczy Gyula, *Budapest, VIII., muzeum-u. 9.*

Lossonczy Mihály, *Bpest, VII., kerepesi-ut 8.*

- 360 Lovassy Ferencz, *Nagy-Szalonta, Biharmegye.*

Loutfi Ismail bey, *Budapest, V., Wurm-u. 1.*

Luczenbacher Miklós, *Pettend, Fejérmegye.*

Luczenbacher Pál ifj., *Bpest, V., vigadó-tér 3.*

Lukács Antal, *Budapest, V., bálvány-utca 7.*

- 365 Lvow Wladimir hg., *Budapest, VI., Lendvay-
utca 2.*

Lyka Döme, *Pázmánd, Fehérmegye.*

(Bpest, Angol királynő száll.)

M

Máday Izidor, *Budapest, VII., felső erdősor-u. 17.*

Madas Károly. †

Mailáth Géza gr., *Gárdony, u. p. Balassa-Gyarmat.*

³⁷⁰ Mailáth György gr., *Zavar, Pozsonymegye.*

Mailáth István, *Kiskereskény, Bars m.*

Mailáth József gr., *Perbenyik, Zemplénmegye.*

Mailáth László gr., *Bpest, I., Szentháromság-tér 6.*

(*Dolnji-Miholjac, u. p. Szlavon-Verőcze.*)

Majthényi Albert, *Nyitra-Novák.*

³⁷⁵ Majthényi Béla br., *Czabaj, Nyitramegye.*

(*Budapest, IV., magyar-utca 18.*)

Majthényi László br., *Bpt, VIII., Szentkirályi-u. 6.*

Majthényi Rudolf, *Nyitra-Novák.*

(*Budapest, VIII., gyöngytyuk-utca 8.*)

Máriaffi Dávid, *Bécs, I. Bankgasse Nr. 6.*

Mautner-Markhof Victor lg., *Wien, III/4.*

Viehmarkt-gasse 4.

³⁸⁰ Mednyánszky Dénes br., *Wien, VII., Schottenfeldgasse 83.*

Melczer Géza, *Budapest, VIII., muzeum-u. 19.*

(*Sajó-Örös, u. p. S.-Szöged.*)

Mérey Gyula, *Budapest, VIII., József-körút 63.*

Meszlényi Gyula, *Szatmár.*

Meszlényi Pál, *Kis-Velencze, Fehérmegye.*

- 385 Mihalovich János, *Budapest, IV., egyetem-u. 2.*
 Mihalovich Ödön, *Budapest, IV., egyetem-u. 2.*
 Mikes Kelemen gr., *Magyar-Csesztve, u. p.*
Maros-Ujvár.
 Mikes Zsigmond gr., *Bodola, Háromszékmegye.*
 Mikos János br. †
- 390 Miklós Ödön, *Budapest, VI., délibáb-utcza 29.*
 Milán király Ő felsége. †
 Mocsonyi Jenő. †
 Mocsonyi Sándor, *Budapest, IV., zöldfa-u. 6.*
 Mocsonyi Zenó, *Budapest, Hungária szálloda.*
(Bulcs, u. p. Birkis.)
- 395 Molnár Béla, *Budapest, VIII., József-körut 30.*
 Montecucoli Miksa gr., *Wien I., Tuchlauben 13.*
 Montenuovo Alfréd hg., *Bécs, I., Löwelstrasse 6.*
 Moskovicz Géza, *Budapest, VI., Andrássy-ut 119.*
 Muslay Sándor, *Bpest, VIII., Gyöngytyuk-u. 8.*
- 400 Müller László, *Sofia, Bulgaria (Bpest, IV.,*
váczi-utcza 4.)

N

- Nádasdy Ferencz gr., *Budapest, muzeum-u. 15.*
 Nádasdy Tamás gr., *Budapest, muzeum-u. 15.*
 Nákó Kálm. gr., *N.-Szt-Miklós. (Bpest, Deákt. 6.)*
 Nákó Sándor gr., *Nagy-Szt-Miklós.*
- 405 Návay Lajos, *Földeák, u. p. Makó.*
 Návay Lajos ifj., *Földeák, u. p. Makó.*

Návay Tamás, *Földeák, u. p. Makó.*

Nemes Albert gr., *Berlin, Kronprinz-Ufer 27.*

Nemes Ján. gr., ifj., *Pa Bánhalom, u. p. Kunhegyes.*

⁴¹⁰ Neppel Ferencz, *Abony, Pest m.*

Neuhofer János, *Budapest, II., Pauler-utca 2.*

Nicolics Fedor br., *Budapest, VIII., Mária-u. 46.*

(Rudna, Torontálmegye.)

Niczky Pál gr. *Wien, I., Bankgasse 4.*

Nopcsa Elek br., *Budapest, IV., váczi-utca 85.*

⁴¹⁵ Nopcsa Ferencz br., *Wien, Hofburg.*

O

Odescalchi Géza hg., *Nyitra-Szerdahely*.

(Budapest, üllői-út 19.)

Odescalchi Zoard hg., *Szkico*, *Bars m.*

O'Donell Henrik gr., *Budapest, VII., Erzsébet-*

körut 22.

Okolicsányi Sándor, *Haage, Nederland.*

⁴²⁰ Orczy Andor br., *Bpest, IV., koronaherczeg-u. 12.*

(Ujszász.)

Orczy Béla br., *Budapest, koronaherczeg-utca 12.*

Ordódy Pál, *Bagota, Komárommegye.*

D'Orsay Emil gr. †

D'Orsay Miksa gr., Pozsony. (*Florenz,*
Via Cavour 4.)

⁴²⁵ Osztroluczky Miklós, *Bpest, VIII., Szentkirályi-
utca 1/a. (Osztroluka, Zólyom m.)*

P

- Paar Ede gr., *Bécs, Hofburg.*
- Pajthényi Sándor, *Gödöllő, Rudolf-u. 135.*
- Pálffy István gr., *Pozsony.*
- Pálffy János gr., id., *Pozsony.*
- ⁴³⁰ Pálffy János gr., ifj., *Pudmeritz, Pozsonymegye.*
- Pálffy József gr., *Szomolány, Pozsonymegye.*
- Pálffy Miklós hg., *Malaczka, Pozsonymegye.*
- Pálffy Mór gr. *Budapest, Baross-utca 15.*
- Pálffy Ödön gr., *Bpest, szép-u. 3.*
- ⁴³⁵ Pálffy Sándor gr., *Budapest, Esterházy-utca 44*
- Pálffy-Daun Vilmos gr., ifj., *Pozsony.*
- Pallavicini Alfons örgr., *Bécs, I. Augustiner-
strasse Nr. 12.*
- Pallavicini Béla örgr., *Wien, IV., Schwind-
gasse Nr. 4.*
- Pallavicini Ede örgr., *Bp., VIII., Esterházy-u. 44.*
- ⁴⁴⁰ Pallavicini György örgróf. *Mosdós, Somogym.*
- Pallavicini János örgr., *Bukarest.*
- Pallavicini Sándor örgr., *Bécs, Josefsplatz 5.*
- Pap Géza, *Budapest, IV., szép-utca 5.*
- Pappenheim Siegfried gr., *Iszka-Szt-György,
u. p. Moha, Fejérmegye.*
- ⁴⁴⁵ Patay Ferencz, *Budapest, IV., szép-utca 5.*
- Patay József, *Budapest, IV., szép-utca 5.*
- Pázmándy Béla. † *(Gomba, Pestmegye.)*
- Pázmándy Dénes, *Bpest, VIII., József-körut 65.*
- Pázmándy Géza, *Kömlőd, Komárommegye.*

450 Péchy Andor, *Bécs, Jockey-Club.*

Pejacsevich Albert gr., *Rákos-Palota (Irinyi
(puszta.)*

Pejacsevich Gábor gr., *Páris.*

Pejacsevich János gr., *Rákos-Palota.*

Pejacsevich László gr. †

455 Pejacsevich Pál gr., *Podgorác, Eszék.*

Pejacsevich Tivadar gr., *Bp., VI., Andrássy-ut 45.
(Nasicza.)*

Perczel Dezső, *Budapest, IX., Csillag-u. 10.*

Perényi Zsigmond b., *Nagy-Szőllős.*

Petheő Richárd, *Budapest, VII., Kazinczy-u. 5.*

460 Piret Béla br., *Budapest, I., Verböczy-utca 1.*

Piret Gyula br., *Budapest, I., Verböczy-u. 1.*

Piret Lajos br., *Budapest, VIII., Üllői-ut 8.*

Pletzger Rudolf br., *Káposztásmegyer.*

Podmaniczky Frigyes br., *Bp., VII., kerepesi-ut 8.*

465 Podmaniczky Géza br., *Aszód.*

Podmaniczky Gyula br., *Bpest, I., Tárnok-u. 4.
(Aszód, Pestmegye.)*

Podmaniczky Levente b., *Fenyő-Haraszti, u. p.
Aszód.*

Prónay Dezső br., *Budapest, V., bálvány-utca 20.*

Prónay Sylvester Gábor b., *Acsa, per Aszód. Pest m.*

470 Prónay István, *Bécs, Gizellastrasse 4.*

Pulszky Ágoston. †

Pulszky Géza, *Zsebfalva, u. p. Eperjes.
(Budapest, IV., Angol királyné sz.)*

R

- Radisics György, *Budapest, IX., üllői-ut 19.*
- Radisics István, *Budapest, VIII., Baross-u. 34.*
- 475 Radisics Jenő, *Budapest, VIII., üllői-ut 32.*
- Radvánszky Béla br., *Sajó-Kaza, Borsod m.*
(*Budapest, V., hold-u. 21.*)
- Radvánszky Géza br., *Sajó-Kaza, Borsodmegye.*
(*Budapest, VIII., Reviczky-u. 4.*)
- Radvánszky György, *Zólyom-Radvány,*
(*Budapest, IV., Nemzeti szálloda.*)
- Rakóvszky Géza, *Bp., VIII., Röck Szilárd-u 18.*
- 480 Rakóvszky István, *Bp., VIII., Szentkirályi-u. 10.*
- Rédl Béla br., *Budapest, IV., reáltanoda-utca 13.*
- Rédl Lajos br., id., *Kirchstätten, Bécs mellett.*
- Rédl Lajos br., ifj., *Kirchstätten.*
- Reiszig Ede, *Kis-Unyom, Vasmegye.*
- 485 Révay Ferencz br., *Bpest, VI., Andrássy-ut 125.*
- Révay Gyula br., *Bpest, VIII., Reviczky-utca 8.*
(*Kis-Selmecz, Turóczmegye.*)
- Révay Simon br., *Bpest, IV., muzeum-körut 11.*
(*Tajna, u. p. Verebély.*)
- Riffault Ágoston, *Budapest, VI., Andrássy-ut 96.*
- Rohonczy Gedeon, *Bpest, IV., Szerb-utca 8.*
- 490 Rohonczy Lőrincz, *Bpest, IV., Molnár-utca 18.*
(*Szabadka.*)
- Roszner Ervin br., *Mármaros-Sziget.*
- Roth Loránd, *Budapest, II., Ó-budai rakpart 4.*

S

- Sághy Gyula, *Budapest, IV., zöldfa-utca 39.*
- Salamon Aladár, *Bpest, VIII., muzeum-utca 5.*
- 495 Salamon Géza, *Lőcse. (Bp., Angol királynő száll.)*
- Salamon Géza ifj., *Bpest, IV., Angol királynő szálloda (Nedeczvár, Szepes m.)*
- Samassa József, *Bp., VI., Teréz-körút 12. (Eger.)*
- Sárkány József, *Budapest, V., Eötvös-tér 2.*
- Sárközy Aurél, *Komárom.*
- 500 Scitovszky János, *Bpest, IV., redltanoda-u. 18.*
(Nőtincs, Nógrád m.)
- Schell József b., *Pa Katalin, u. p. Tengelicz,*
Tolnamegye.
- Schönborn-Buchheim Ervin gr., *Bécs, Renng. 4.*
- Schönborn-Buchheim Károly gr., *Bécs, Renng. 4.*
- Schlauch Lőrincz, *Bpest, VIII., zerge-utca 4.*
- 505 Schwarzenberg Alajos hg., *Aszár, Kisbér mellett.*
(Wien, III., Rennweg 2.)
- Semsey László, *Budapest, VI., Bajza-u. 17.*
(Semse, Kassa mellett.)
- Sennyey István br., *Páczin (Budapest, VIII.,*
Pannonia szálloda.)
- Serényi Béla gr., *Budapest, VIII., muzeum-u. 9.*
(Putnok, Gömörmegye.)
- Serényi István gr., *Sajó-Szöged, Borsodmegye.*
(Bp., VIII., Szentkirályi-utca 16.)
- 510 Sigray Antal gr., *Budapest, VIII., Csepregi-u. 1.*
(Iváncz u. p. Csákány, Vasmegeye.)

- Sizzo-Noris Kristóf gr., *Bpest, VII., Izabella-u. 51.*
(Adamótz, u. p. Melcsitz, Trencsénmegye.)
- Simonyi Dénes, *Szügy, per B.-Gyarmat.*
- Sivó Jenő, *Abony, Pestmegye.*
- Somssich Adolf gr., *Kivadár, u. p. Nagyatád.*
- ⁵¹⁵ Somssich Béla gr., *Babócsa, Somogym.*
- Somssich Géza gr., *Kivadár, u. p. Nagy-Atád.*
- Somssich Imre gr., *Hetes, Somogymegye.*
(Pozsony, dunasor 2.)
- Somssich László gr., *Hetes, Somogy m.*
- Somssich Viktor gr., *Babócsa, Somogymegye.*
- ⁵²⁰ Springer Gusztáv b., *Bécs, I., Kärntnerring 14.*
- Steiger Gyula. †
- Stojánovits György br., *Germán, u. p. Nagy-*
Zsám, Temesmegye.
- Szabó Miklós, *Budapest, IV., kigyó-utcza 8.*
- Szalay Péter, *Budapest, V., Dorottya-utcza 12.*
- ⁵²⁵ Szápáry Frigyes gr., *Abony, Pestmegye.*
(Bécs, Neuer-Markt Nr. 9.)
- Szapáry György gr., *Taskony, Szolnokmegye.*
- Szapáry Gyula gr., *Bp., IV., koronaherczeg-u. 14.*
- Szapáry István gr., *Bpest, IV., redltanoda-u. 17.*
- Szapáry Iván gr., *Bárdi-Bükk, Somogymegye.*
(Budapest, VII., Arena-ut 54.
- ⁵³⁰ Szápáry József gr., *Kis-Tapolcsány, Bars m.*
- Szapáry Károly gr., *Alberti-Irsa, Pestmegye.*
- Szapáry László gr., *Budapest, IV., szép-utcza 6.*
(Fiume.)

- Szápáry Pál gr., *Budapest, IV., szép-utca 6.*
(Sorok-Ujfalú, u. p. Kis-Unyom, Vas megye.)
- Szápáry Péter gr., *Bpest, IV., reáltanoda-u. 17.*
- 535 Szápáry Tibor gr., *Bpest, IV., reáltanoda-u. 17.*
- Szécsen Miklós gr., *Róma, Palazzo di Venezia.*
- Széchényi Aladár gr., *Bp., VIII., Szentkirályi-u. 16.*
- Széchényi Andor gr., *Bécs, V., Wienstrasse 18.*
(Budapest, Hungária szálló.)
- Széchényi Andor Pál gr., *Bpest, IV., Zöldfa-u. 26.*
- 540 Széchényi Antal gr., *Boros-Sebes, Arad m.*
(Bp., VIII., Reviczky-u. 1.)
- Széchényi Béla gr., *Budapest, II., lánczhíd-u. 10.*
- Széchényi Bertalan gr., *Felső-Segesd, Somogy m.*
(Bpest, IV., Angol királynő szálló.)
- Széchényi Dénes gr., *Bpest, VI., Eötvös-u. 14.*
- Széchényi Domonkos gr., *Nagy-Dorog, Tolna m.*
- 545 Széchényi Emil gr., *Vajszka, Bács megye.*
- Széchényi Ferencz gr., *Barcs, Somogy megye.*
- Széchényi Géza gr., *Visonta-Csokonya, Somogy m.*
- Széchényi Gyula gr., *Budapest, IV., Bristol száll.*
- Széchényi Imre gr., *Somogyvár.*
(Budapest, VI., Eötvös-utca 21.)
- 550 Széchenyi István gr., *Bpest, VI., Szentkirályi-u. 31.*
(Horpács, Sopron m.)
- Széchényi Kálmán gr., *Graz, Elisabethstr. 16.*
- Széchényi Lajos gr., *Nagy-Dorog, Tolna megye.*
- Széchényi László gr., *Bpest, VI., Eötvös-u. 14.*
(Órmező, Zemplén m.)

- Széchenyi Manó gr., *Wien, Bankgasse 6.*
- 555 Széchenyi Miklós gr., *Győr.*
- Széchenyi Ödön gr., *Konstantinápoly, Grand rue*
- Széchenyi Pál gr. † *de Pera 125.*
- Széchenyi Péter gr., *Bpt, IV., Koronaherczeg-u. 10.*
(Wien, IV., Mariahilferstrasse Nr. 20.)
- Széchenyi Sándor gr., *Nagy-Dorog, Tolnamegye.*
- 560 Széchenyi Tivadar gr., *Bpest, IV., Ang. kir. sz.*
(Felső-Lendva, Vasmegye)
- Széchenyi Viktor gr., *Bp., VII., Stefánia-ut 32.*
(Sárpentele, u. p. Székesfejérvár.)
- Szegedy Béla, *Acsád, Vas m.*
- Szegedy György, *Acsád, Vasmegye.*
- Széll Kálmán, *Budapest, I., Szt-György-tér. 1.*
- 565 Szemere Attila, *Bpest, VI., Városligeti fasor 18/b.*
- Szemere Emil, *Kis-Toronya, u. p. S.-A.-Ujhely.*
- Szemere Miklós, *Budapest, VIII., Pannónia sz.*
- Szemere Ödön, *Stráczin, u. p. Kékkő.*
(Bpest, Royal szálloda.)
- Szentkereszty B.b., *Árkos, u. p. Sepsi-Szt-György.*
(Budapest, VIII., Zerge-u. 15.)
- 570 Szent-Ivány Oszkár, *Bélád, u. p. Nagy-Herestyén,*
Bars m.
- Szent-Ivány Zoltán, *Bpest, VI., Andrássy-ut 79.*
- Szereday Aladár, *Szt.-Mihálytelke, u. p. Magyar-*
- Szilágyi Dezső. † *Nádas.*
- Szilassy Aladár, *Budapest, VII., Wesselényi-u. 65.*
- 575 Szirmay Pál, *Bpest, Hung. száll.(Udva, Zempl. m.)*

Szitányi Géza, *Budapest, V., nádor-u. 18. sz.*

Szitányi Károly, *Barats, u. p. Dunaföldvár.*

Szitányi Ödön, *Budapest, I., Döbrentey-u. 8.*

(*Leányfalva.*)

Szmrecsányi Pál, *Bpest, VI., Teréz-körut 12.*

⁵⁸⁰ Szögyény-Marich László, *Berlin. (Szepeshely.)*

Sztankovánszky Imre, *Bpest, I., Tárnok-u. 1.*

(*Szegszárd, Tolna m.*)

Sztankovánszky János, *Budapest, I., Tárnok-u. 1.*

(*Kajdács, Tolnamegye.*)

Sztáray Gábor gr., *Budapest, VI., Andrássy-ut 56.*

(*Tarna, u. p. N.-Mihály.*)

Sztáray Sándor gr., *Bpest, VIII. Esterházy-u. 44.*

(*Nagy-Mihály, Zemplén m.*)

T

⁵⁸⁵ Takácsy Sándor, *Budapest, V., József-tér 9.*

(*Kurtics, Arad m.*)

Tallián Béla, *Budapest, IV., Petőfi-tér 1. sz.*

(*Török-Kanizsa.*)

Teleki Ádám gr., *Maros-Ujvár.*

Teleki Domokos gr., ifj., *Bpest, VIII., Esterházy-
utca 30.*

Teleki Géza gr., id., *Budapest, V., József-tér 7.*

⁵⁹⁰ Teleki Gyula gr., *Budapest, IV., szervita-tér 10.*
(*Révér, per Solt.*)

Teleki József gr., *Budapest, IV., szervita-tér 10.*
(*Tététlen, Pest m.*)

- Teleki Károly gr., *Kolozsvár, VII., rózsá-utca 5.*
 Teleki László gr., *Budapest, IV., szervita-tér 10.*
 Teleky Pál gr., *Bpest, V., József-tér 5.*
(Pribékfalva, u. p. Pa Hidegkut, Szatmár m.)
 595 Teleki Sámuel gr., ifj., *Bpest, IV., Angol kir. sz.*
 Teleki Tibor gr., *Gyömrő. (Bpest, IV., szervita-
 tér 10.)*
 Than Károly, *Budapest, VIII., muzeum-körut 4.*
 Tholnay Regináld, *Folyfalva, u. p. M.-Vásárhely.*
 Thornton Convay Károly, *Bpest, IV., Hungária
 szálloda.*
 600 Thorotzkai Miklós gr., *Kernyesd, u. p. Hátszeg,
 (Budapest, VI., Bajza-utca 32.)*
 Thun-Hohenstein Ferencz gr., *Prag Nr. 193/III.*
 Thurn Ernő gr., *Wien, Mariahilferstrasse 20.*
 Thurn-Taxis Miksa Egon herczeg, *(Baltavár,
 Vas m.) Bécs, Salesianergasse 31.*
 Thurn-Taxis Sándor hg., *Lautschin, Böhmen.*
 605 Tisza István, gr., *Bpest, VIII., Kerepesi-ut 11.*
 Tisza Kálmán, *Budapest, VIII., Sándor-utca 14.*
 Tisza Kálmán gr., *Bpest, VIII., Sándor-utca 14.*
 Tisza Lajos gr., *Bpest, VIII., Sándor-u. 14.*
 Tolnay Lajos, *Budapest, IX., üllői-út 19.*
 610 Tomcsányi László, *Bpest, V., Kálmán-utca 2.*
 Tóth Lőrincz, *Bpest, II. Margit-körut 2.*
 Török József gr., *Bpest, VIII., Pannónia szálloda.
 (Ungvár.)*
 Trautenberg Frigyes b., *Moór. Fehér m.*

Trauttmansdorff Alajos gr., *Bécs, I., Opernring* 19.

⁶¹⁵ Trauttmansdorff Károly hg., *Wien, I., Herreng.* 21.

Tränkel Arthur, *Spillern, Nieder-Oesterreich.*

Tüköry Alajos, *Bpest, IV., Angol királynő szálló.*

(*Daruvár.*)

Türr István, *Paris, 59 Boulevard Curseil.*

U

Ugron Gábor, *Budapest, VIII., József-körut* 19.

⁶²⁰ Ujfalussy Miklós, *Remetemező, Szatmármegye.*

Uray Kálm., br., *Tyukod, p. Porcsalma, Szatmár m.*

Urbán Andor, *Bpest, I., Döbrentey-utca* 8. *)

Üchtritz Emil br., ifj., *Bpest, IV., Váczi-u.* 67.

Üchtritz Zsigmond b., *Bpest, IV., magyar-u.* 24.

⁶²⁵ Ürményi Bernát, *Fiume, Villa Zagrab.*

Ürményi Pál, *Petris, Aradmegye.*

V

Vállyi Árpád, *Majtis, u. p. Jánk, Szatmármegye.*

Vámbéry Ármin, *Budapest, IV., Ferencz József-rakpart* 19.

Vay Ádám gr., ifj., *Vaja, Szabolcs m.*

⁶³⁰ Vay Béla br., *Bp., IV., Ang. kir. sz. (Alsó-Zsolcza.)*

Vay Dénes br., *Pozsony, Ferencziek tere* 8.

Vay Elemér br., *Budapest, IV., Hungária száll.*

(*A Zsolcza, Borsodm.*)

Vay Tibor gr., *Pátroha-Thass, Szabolcsmegye.*

* Az év végén kilépett.

- Vécsey József br., *Bp.*, VIII., *Rökk Szilárd-u.* 24.
- 635 Vécsey Miklós br., *Bp.*, VIII., *Rökk Szilárd-u.* 24.
(*Sárköz-Ujlak.*)
- Vécsey Miklós br., ifj., *Szatmár.*
(*Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca* 24).
- Vécsey Tamás, *Budapest, VIII., muzeum-utca* 3.
- Vermes Gábor, *Budapest, IV., muzeum-körut* 19.
- Vigyázó Ferencz gr., *Budapest, VII., Károly-körut* 1. (*Rátóth, u. p. Vác.*)
- 640 Vigyázó Sándor gr., *Bpest, VII., Károly-körut* 1.
- Vizsolyi Ákos, *Alsó-Pél, u. p. Kölesd.*
- Vörös Kálmán, *Budapest, IV., váczi-utca* 66.
- Vörösmarty Béla, *Budapest, VIII., muzeum-u.* 5.

W

- Waldstein György gr. †
- 645 Wass Béla gr., *Szt-Gothard, u. p. Czege,*
Szolnok-Doboka m.
- Wass Jenő gr., *Czege, Erdély.*
- Wekerle Sándor, *Budapest, VII., Damjanich-u.* 5.
- Wenckheim Dénes gr., *Doboz, u. p. Gyula.*
- Wenckheim Ferencz gr., *Gácsvár, Nógrád m.*
- 650 Wenckheim Frigyes gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u.* 1.
- Wenckheim Henrik gr., *Bécs, Wallebengasse* 1.
- Wenckheim István gr., *Nagy-Lévárd, Pozsony m.*
- Wenckheim József gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u.* 1.
- Wenckheim László gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u.* 1.
- 655 Wenckheim Pál gr., *Bpest, VIII., Reviczky-u.* 1.

Wesselényi Miklós b., *Görcsön, u. p. Zilah.*

Wickenburg Márk gr., *Bpest, VI., Lendvay-u. 8.*

Wimpffen Siegfried gr., *Bécs, Hohen-Markt 8.*

Wimpffen Simon gr., *Érd, Pestmegye*

(Budapest, V., Erzsébet-tér 18.)

⁶⁶⁰ Windisch-Grätz Alfréd hg., *Bécs, Renngasse 12.*

Windisch-Grätz H. hg., *Gonobitz, Post Planina,*
Steiermark.

Windisch-Grätz Lajos hg., *Sáros-Patak.*

Wlassics Gyula, *Bpest, VIII., Esterházy-u. 24.*

Wodianer Albert b. ifj., *Budapest, VI., gyár-u. 12.*

⁶⁶⁵ Wolkenstein Oswald gr., *Bodrog-Keresztur*

Zemplénmegye.

Z

Zay Miklós gr., *Budapest, IX., Rákos-u. 5.*

Zedtwitz Utz gr., *Moraván, u. p. Pöstyén.*

(Bpest, IV., Koronaherczeg-u. 14.)

Zichy Ágost gr., *Wien, Schmiedgasse 10.*

Zichy Aladár gr., *Budapest, VIII., Mária-utca 28.*

(Vajta, Fehér m.)

⁶⁷⁰ Zichy Antal gr., *Bpest, IV., papnövelde-utca 6.*

Zichy Béla gr., *Budapest, VIII., muzeum-utca 15.*

Zichy Béla Rezső gr., *Bpest, VI., Andrássy-ut 68.*

(Széplak-Apáti, Abauj m.)

Zichy Ernő gr., *Buzinka per Kassa.*

Zichy Géza gr., *Bpest, IV., koronaherczeg-u. 10.*

(Tetétlen, u. p. Kaba, Hajdu m.)

- 675 Zichy Ferr. Manó gr., *Bpest, IV., Magyar-u. 8—10.*
 Zichy István. †
 Zichy István gr. ifj., *Zichy-Ujfalu, u. p. Seregélyes,*
Fehér m.
 Zichy Jakab gr., *Budapest, VI., Andrássy-út 68.*
(Bodókő-Váralja, Abauj m.)
 Zichy János gr. (ujfalusi), *Zichy-Ujfalu, u. p.*
Seregélyes
- 680 Zichy János gr. (lángi), *Láng, Fehér megye.*
 Zichy János gr. (somogyi), *Budapest, VIII.,*
muzeum-utca 15.
 Zichy János gr., ifj., *Budapest, VIII., vas-utca 10.*
(N.-Láng, Fehér megye.)
 Zichy Jenő gr., *Budapest, VI., rózsá-utca 61.*
 Zichy József gr., *Pozsony.*
- 685 Zichy Károly gr., *Bárcza, Abauj m.*
 Zichy Kázmér gr., *Zichy-Ujfalu, u. p. Seregélyes*
 Zichy László gr., *Surd, u. p. Zákány, Somogy m.*
 Zichy Nándor gr., id., *Bpest, VIII., Mária-u. 28.*
 Zichy Nándor gr., ifj., *Bpest, VIII., Mária-u. 28.*
(Adony-Szabolcs, Fehér m.)
- 690 Zichy Ödön gr., *Surd, u. p. Zákány, Somogy m.*
 Zichy Ödön gr. ifj., *Budapest, IV., Gr. Károlyi-*
utca 22. (Rév, Biharmegye.)
 Zichy Paulai Ferencz gr., *Bp., IV., papnövelde-u. 6.*
 Zichy Tivadar gr., *München.*
 Zselénski Róbert gr., *Bpest, VII., városligeti fasor 2.*
(Temes-Ujfalu, u. p. Lippa.)

III.

RENDKIVÜLI TAGOK.

(Lásd az alapszabályok 11. §. 3-ik bekezdését.)

Bolla Kálmán, altábornagy, *Bpest, I., Döbrentei-
utca 34* *

Rohonczy György, altábornagy, *Budapest,
I., országház-utca 8.*

Steininger Károly br., altábornagy, *Budapest,
VIII., Muzeum-utca 5.*

Szirmay Sándor gr., százados, *Bpest, I., Verbőczy-
utca 1.*

Vay Gábor gr., kapitány, *Berkész, Szabolcsmegye.*

* A II-ik évnegyed végén kilépett.

IGAZGATÓK

1901-BEN :

Andrássy Aladár gr.
Beöthy Ákos
Zselénszki Róbert gr.

VÁLASZTMÁNYI TAGOK:

Andrássy Tivadar gr.	Eszterházy Mihály gr.
Baranyay Pál.	Eszterházy Miklós hrg.
Bánffy György gr.	Fejérváry Géza br.
Batthyány Elemér gr.	Festetics Pál gr.
Batthány Lajos gr.	Ivánka Oszkár.
Beniczky Ferencz.	Josipovich Imre.
Biró Lajos.	Karátsonyi Aladár gr.
Bittó István.	Karátsonyi Jenő gr.
Blaskovits Ernő.	Karátsonyi Kamillo gr.
Csáky Albin gr.	Károlyi István gr.
Csekonics Endre gr.*	Károlyi Mihály gr.
Esterházy Béla gr.	Károlyi Sándor gr.
Esterházy Ferencz gr.	Károlyi Tibor gr.

* Igazgató-helyettes.

Keczer Miklós.	Széchenyi Aladár gr.
Kubinyi Arpád	Széchenyi Béla gr.
Lossonczy Gyula	Széchenyi Gyula gr.
Losonczy Ödön*	Szilágyi Dezső. †
Nádasdy Ferencz gr.*	Szmrecsányi Pál
Nádasdy Tamás gr.	Teleki Géza gr.
Pallavicini Ede őgr.	Teleki Gyula gr.
Révay Gyula br.	Üchtritz Zsigmond br.
Salamon Aladár	Vécsey József br.
Szabó Miklós	Vörösmarty Béla
Szápáry István gr.	Wenckheim Frigyes gr.
Szemere Miklós	Zichy Jenő gr.

PÓTTAGOK:

Apponyi Lajos gr.	Esterházy Miklós Mór gr.
Apponyi Gyula gr.	Fáy László.
Csatáry Lajos.	Mocsonyi Sándor.

Titkár-pénztárnok : Ilk Mihály.

* Igazgató helyettesek.

1902.

IGAZGATÓSÁG

Beöthy Ákos

Szápáry Gyula gr.

Zselénski Róbert gr.

A VÁLASZTMÁNYI TAGOK

MŰKÖDÉSI IDEJÉNEK KIMUTATÁSA.

1902—1904.

Andrássy Aladár gr.	Fabiny Teofil
Andrássy Géza gr.	Festetics Tassilo gr.
Andrássy Gyula gr.	Hadik B. Endre gr.
Apponyi Albert gr.	Halassy Pál
Batthyány István gr	Károlyi László gr.
Bánó József	Scitovszky János
Cziráký Antal gr.	Széchenyi Imre gr.
Dessewffy Aurél gr.	Széll Kálmán
Degenfeld Imre gr.	Tisza Kálmán

1902—1903.

Andrássy Tivadar gr.	Keczer Miklós
Esterházy Béla gr.	Pallavicini Ede őrgr.
Esterházy Mihály gr.	Révay Gyula br.
Festetics Pál gr.	Szápáry István gr.
Josipovich Imre.	Szemere Miklós
Karátsonyi Jenő gr.	Széchenyi Aladár gr.
Karátsonyi Kamillo gr.	Teleki Gyula gr.
Károlyi Mihály gr.	Vécsey József br.

1902.

Batthyány Elemér gr.	Fejérváry Géza br.
Batthyány Lajos gr.	Ivánka Oszkár
Bánffy György gr.	Károlyi Sándor gr.
Biró Lajos	Károlyi Tibor gr.
Blaskovits Ernő	Nádasdy Ferencz gr.
Csáky Albin gr.	Széchényi Béla gr.
Esterházy Ferencz gr.	Üchtritz Zsigmond br.
Esterházy Miklós hrg.	Wenckheim Frigyes gr.

**AZ 1902-IK ÉVI KÖZGYÜLÉSEN KILÉPTEK,
TEHÁT AZ 1903-IK ÉVI KÖZGYÜLÉSEN UJBÓL
MEGVÁLASZTHATÓK LESZNEK:**

Baranyay Pál	Nádasdy Tamás gr.
Beniczky Ferencz	Salamon Aladár
Bittó István	Szabó Miklós
Csekonics Endre gr.	Széchényi Gyula gr.
Karátsonyi Aladár gr.	Szmrecsányi Pál
Károlyi István gr.	Teleki Géza gr.
Kubinyi Árpád	Vörösmarty Béla
Lossonczy Gyula	Zichy Jenő gr.
Losonczy Ödön	

ELHUNYTA

1901-BEN.

Atzél Péter	Mocsonyi Jenő.
Czebrián István gr.	Lévay Henrik br.
Ebergényi István.	D'Orsay Emil gr.
Fiáth Miklós br.	Pázmándy Béla.
Gyürky Ábrahám gr.	Pejacsevich László gr.
Harkányi Károly br.	Pulszky Ágost.
Hunyady Kálmán gr.	Steiger Gyula.
Kovács György.	Széchényi Pál gr.
Madas Károly.	Szilágyi Dezső.
Mikes János br.	Waldstein György gr.
Milán kir. Ő Fels.	Zichy István.

A NEMZETI CASINO
ALAPSZABÁLYAI.

I. FEJEZET.

Az egyesület céljáról.

1. §.

A nemzeti Casino halhatatlan emlékü hazánkfia : gróf Széchenyi István által 1827. évben oly célból alkotott egyesület, hogy az a hazai társadalmi életnek központját képezze. Mint ilyen a nemzeti Casino nem egyedül a társadalmi tisztességes élvezetek gyűlhelye, de egyszersmind a műveltség, közhasznú elmélkedés és eszmecserének előmozdítására szolgál : testületi működése köréből azonban ki van zárva minden politikai jellegű tevékenység.

2. §.

Helyiségeiben tilos minden szerencsejáték.

3. §.

Tilos továbbá a tagoknak magánosok vagy társulatok érdekében aláírási ívekkel való háborgatása. Országos közcélú aláírási ívek, az igazgatóság engedelmével, az e célra kijelölt terembe kitehetők.

4. §.

A nemzeti Casino jövedelmei mindenekelőtt saját helyiségeinek felszerelése és berendezésére fordítandók. Ennélfogva a Casino a tulajdonát képező ingatlan vagyonán fekvő terhek teljes törlesztése előtt más intézetnek, vagy bármi más célra semmiféle segélyadományt vagy kölcsönt nem nyújthat. Kivételt képez mindazonáltal a budapesti lovar-egylet, melynek, mint ugyancsak felejthetlen emlékű gróf Széchenyi István által alapított társ-intézetnek, a nemzeti Casino a közgyűlés által évenként megállapítandó versenydíjat tűz ki mindaddig, míg évi jövedelmei megfelelő felesleget mutatnak ki. Mily versenyre fordíttassék a díj, a lovar-egylet igazgatójára bízza.

II. FEJEZET.

A tagokról.

5. §.

A nemzeti Casino tagja lehet minden tisztességes, művelt magaviseletű, feddhetlen jellemű, önálló férfi, ha casinói tagul az alább meghatározott módon, a szükséges szavazattöbbséggel felvétetik. Politikai pártszínezet és osztály-különbség a tagok felvételénél vagy kirekesztésénél mérvadó nem lehet.

6. §.

A foglalkozó tagság jövőre megszünttetetik. Az eddigi foglalkozók rendes tagokul, az e célra nézve megállapított jogok és kötelezettségek mellett, felvétetnek, ha ebbeli kívánságukat kinyilatkoztatják.

7. §.

A felvételhez egy casinói tag ajánlata szükséges oly módon, hogy az ajánlott neve, állása és lakása az ajánló tag által az e célra szolgáló táblára a választást megelőzőleg legalább 8 napon át kifüggesztve legyen. Az ajánlottnak megengedtetik, hogy a Casinót 8 napon át mint vendég látogathassa; köteles azonban magát az igazgatóságnál bemutatni.

8. §.

A felvétel a választmány által titkos szavazás útján, legalább egy igazgató és 15 választmányi tag részvétele mellett, $\frac{2}{3}$ -ad szavazattöbbséggel történik.

9. §.

A felvételről a felvett új tagot az egyleti titkár levél útján értesíti; ez értesítéssel együtt a Casinotagságra vonatkozó kötelező nyilatkozatot aláírás végett neki megküldi; a felvétel reá nézve azonban addig is, míg nevét a rendes névkönyvbe sajátkezűleg beiktatja, kötelező marad.

10. §.

A felvételre szükséges szavazattöbbséget el nem nyert ajánlott, felvétel végett a jövő év folytán még egyszer ajánlható. Ily esetben azonban, midőn egy, a megelőző évben már ajánlott, de akkor a megválasztásra szükséges $\frac{2}{3}$ -ad szótöbbséget el nem nyert egyén fölött történik szavazás, az igazgatón kívül legalább 30 tagnak részvétele szükséges.

11. §.

A belépő tagok kötelesek évi 120 frtnyi tagsági díjat hat évre terjedő kötelezettség mellett a Casino pénztárába befizetni. A felvétel első évében az év első negyedében felvett tagok 120 frtot, a második negyedben felvettek 90 frtot, a harmadik negyedben felvettek 60 frtot, az utolsó negyedben belépett tagok pedig 30 frtot fizetni kötelesek. E kötelezettség a hat év lejáratával megújítható vagy életfogytiglan elvállalható, vagy pedig 2400 frt lefizetése mellett egyszersmindenkorra megváltható.

Az 1883-ik év márczius 1-től fogva belépő minden tag, a rendes évi tagsági díjon felül, a Casino-egyletbe való felvételekor egyszersmindenkorra «felvételi díj fejében» 200 frtot a Casino pénztárába lefizetni tartozik, melyet az illető kilépése esetén vissza nem követelhet.

Úgy a felvételi, valamint az első évi tagdíj a fölvételkor azonnal lefizetendő; ki eme díjakat a

felvétel, illetve értesítés vételétől számított 30 nap alatt le nem fizeti, az az Igazgatóság által azon figyelmeztetéssel hivandó fel annak ujabbi 30 nap alatt leendő kiegyenlítésére, hogy a mennyiben azt ez idő alatt ki nem fizetné, a tagok névkönyvéből kitöröltetik. Ha ezen felhívásnak eredménye nem lenne, az illető a választmánynak történt bejelentés után a tagok névkönyvéből kitöröltetik.

Ezen 200 frtnyi felvételi díj fizetése alól kivétnak a cs. és kir. hadsereg és a m. kir. honvédség Budapesten tényleges szolgálatban álló tisztjei, mint rendkívüli tagok, azon megszorítással azonban, hogy ezek sem választók, sem pedig casinói tisztségre megválaszthatók nem lehetnek ; a tagdíj-összeg ezen tagokra nézve is 120 frtban állapíttatik meg, azon kedvezménynyel, hogy azt előleges 30 frtos negyedéves részletekben fizethetik le, és hogy az áthelyeztetésöket követő évnegyedtől kezdve tagsági kötelezettségük és ezzel szemben tagsági joguk is megszűnik.

A külállamok képviselőéhez tartozó egyének eme 400 kor. felvételi díj fizetése alól hasonlóképen kivétnak, a 240 kor. tagdíjat azonban egy összegben tartoznak lefizetni.

A Casino 1868 május hó 3-ikáig bezárólag felvett tagjainak azon joga, hogy 63 frt évi tagdíjat fizetnek, vagy azt egyszersmindenkorra 1200 frt lefizetésével megválthatják, valamint szintén az 1881. év

február 28-ig felvett tagok azon joga, hogy évenként 100 frt tagdíjat fizetnek vagy azt 2000 frt lefizetésével egyszersmindenkorra megválthatják, tovább is változatlanul fentartatik.

12. §.

A hat évi kötelezettséggel belépő tagok, a mennyiben a hat évi kötelezettség lejártával a Casinóból kilépni szándékoznak, hat héttel a tagsági mindenkori hatodik év letelte előtt, tartoznak kilépésüket a választmánynak írásban bejelenteni, mert különben további hat évre a Casino tagjai maradnak és felvállalt fizetési kötelezettségük további hat évi tartamra megújítottanak tekintetik.

13. §.

Minden tag köteles egész évi tagdíját Budapesten, a nemzeti Casino pénztáránál egyszerre lefizetni; és pedig a Budapesten lakó tagok az év első három, a Budapesten kívül lakók pedig az év első hat hónapja alatt. Azon évre, melyben a részvényes meghalt, örökösei a tagdíjat fizetni kötelesek.

A lejárati napjáig le nem fizetett tagdíjak után, a fizetés lejárt napjától, vagyis a helyben lakó tagok mindenkor április 1-től, a Budapesten kívül lakók pedig mindenkor július 1-től számítva tartoznak 6% késedelmi kamatot fizetni.

Ha valamely tag tagdíjaival 3 éven át hátralék-

ban marad, azt a választmány az igazgatóság javaslata alapján a tagok sorából kitörli. Az ilyen már egyszer kitörölt, illetve kirekesztett tag fölvételre többé nem ajánlható.

14. §.

Casino-tagokul felvett országgyűlési képviselők, államhivatalnokok, a csász. és kir. közös hadsereg és a magyar kir. honvédség tisztjei, nemkülönben a külhatalmak képviselőihez tartozó egyének, nevezzet állásuk megszűntével, illetőleg Budapestről való áthelyeztetésökkel, kívánságukra az egyletből kilépetteknek tekintetnek és a kilépésüket követő évekre a tagdíj-fizetés kötelezettsége alól felmentetnek.

15. §.

Minden tagnak joga van tisztességes társadalmi állású és feddhetlen jellemű egyéniségeket az alább meghatározott mód szerint a Casinóba vendégül bevezetni.

16. §.

Valamely casinói tagnak kirekesztése csakis a feddhetlen jellem és a helyes magaviselet elveivel meg nem férő cselekmény miatt történhetik. Erre vonatkozó egy vagy több Casino-tag aláírásával ellátott indítványok mindenkor írásban és alaposan indokoltan az igazgatósághoz czímzendők.

III. FEJEZET.

A vendégekről és vendégtagokról.

17. §.

A magyar állam lakója csakis rendes tagul vehető fel. Megengedtetik azonban, hogy valamely tag által (ha különben a casinói tagságra kivántató kellékekkel bír) az igazgatóság által előzőleg kiállítandó vendégjegy alapján vendégül 3 napra bevezetethessék. E bevezetés egy év folytán csak egyszer történhetik.

18. §.

Külföldi és ő Felsége másik államának polgára vendégképen a Casinóba bármely tag által egy napra bevezethető. Meghosszabbítható e bevezetés az igazgatóság által, de csakis további két napra.

Ha mindazáltal az illető tovább kívánná a Casinót látogatni, köteles az igazgatóságtól erre engedélyt kieszközölni és egy óra szóló vendég-jegyet 30 frttal váltani. Egy hónapon túl terjedő időtartamra a vendég-jegy csak a választmány által, és pedig legalább egy igazgató és 5 tagból álló választmányi ülésben, golyóvetés útján, $\frac{2}{3}$ -ad szavazattöbbséggel hosszabbítható meg. Ily meghosszabbítás azonban 6 hónapnál tovább nem terjedhet és köteles a vendég-tag a meghosszabbítás tartama alatt

havonként előre fizetendő 30 frttal vendég-jegyet váltani.

Kivételt képeznek e szabály alól ő Felsége legmagasabb kíséretének tagjai, kiknek e minőségükben Budapesten való tartózkodásuk idejére az igazgatóság díjtalan vendég-jegyeket állíttat ki.

Hasonlókép kivételnek e szabály alól az osztrák delegatio tagjai, kiknek Budapesten való ülésezésük tartamára az igazgatóság egy casinói tag ajánlatára személyre szóló díjtalan vendég-jegyeket állíttat ki.

19. §.

A vendégek a Casino-egylet által nyújtott minden élvezetben részesülnek, a casinói színházjegyek használhatásának kivételével.

IV. FEJEZET.

A közgyűlésről.

20. §.

A rendes évi közgyűlés minden év január havának utolsó vasárnapján délelőtt 11 órakor tartatik meg.

A közgyűlés hírlapok útján eleve közhírré teendő és a tagoknak az igazgatóság és választmány megválasztásához szükségelt szavazati ívek a közgyűlés előtt megküldendőek.

21. §.

A rendes évi közgyűlésen kívül sürgős esetekben rendkívüli közgyűlést a választmány hívhat össze. Összehívandó a rendkívüli közgyűlés akkor is, ha ez iránt legalább 30 tag a választmányhoz írásban foglalt indítványt ad be.

A rendkívüli közgyűlés határnapjáról a tagok külön meghívók útján értesítendők.

22. §.

Közgyűlésen szavazatjoggal csak a rendes tagok bírnak.

A közgyűlés tárgyai.

23. §.

A közgyűlés elnökének rendszerint közfelkiáltás útján való megválasztása.

24. §.

Az igazgatók és választmányi tagok megválasztása. Ugy az igazgatók, mint a választmányi tagok megválasztása a szavazó íveknek az ezek beszédére, illetve átvételére eleve megválasztott bizottság elnökének személyes átadása útján történik, mely alkalommal az átadó neve a bizottság két más tagja által feljegyeztetik,

A közgyűlés által viszonylagos szavazattöbbséggel választandó 3 igazgató és 50 választmányi tag megválasztása olyformán történik, hogy az igazgatóságra legtöbb szavazatot nyert három tag igazgatóul, a választmányi tagságra legtöbb szavazatot nyert 50 tag pedig választmányi tagul megválasztottnak kijelentetik.

Két vagy több tag közötti szavazategyenlőség esetében sorshúzás dönt. Az igazgatóságra beadott szavazatok az esetben, ha az illető tag e minőségben a szótöbbséget el nem nyerné, a választmányi tagságra is szólnak, kivévn, ha ugyanazon egyén neve egy íven két külön minőségben egyszernél többször fordul elő.

Ha valamely igazgatónak megválasztott tag e tisztet el nem fogadná, vagy arról időközben leköszönne, avagy egy vagy több igazgatói állás bármely okból megüresednék, a lemondás, illetve megüresedéstől számított 30 napon belül az igazgatói állás betöltése végett a választmány által rendkívüli közgyűlés hivandó össze; ha pedig választmányi tag nem fogadná el tisztét, vagy egy, esetleg több választmányi tag helye időközben bármely okból megüresednék, az esetben az utána legtöbb szavazatot nyert póttag lép helyére.

Ha az előző évi igazgatóságnak valamelyik tagja az igazgatói tisztre való megválasztatását el nem fogadná, vagy arról időközben lemondana, tekintet

nélkül a választmányi tagok teljes számára, három évi hatálylyal, ülési és szavazati joggal, a rendes választmányi tagok közé soroztatik.

A választmányi tagokul megválasztott 50 egyén után a legtöbb szavazatot nyert 6 egyén póttagul megválasztottnak tekintetik.

25. §.

Az igazgatóságnak és választmánynak az intézet állapotáról szóló jelentése és ezzel kapcsolatban a számadások felülvizsgálásáról szóló bizottságnak jóváhagyás végett tett előterjesztése ;

26. §.

a költség-előirányzat megállapítása ;

27. §.

a Casino fejlődésére s gyarapítására vonatkozó, nemkülönben az alapszabályok megváltoztatását célzó indítványok.

Önálló, vagy az alapszabályok megváltoztatására irányult indítványok csak az esetben tárgyalhatók, ha azok a közgyűlést 14 nappal megelőzőleg a választmányhoz leendő beterjesztés végett az igazgatósághoz írásban beadattak, a midőn azok, a választmány véleményes jelentésével együtt, a közgyűlés elé terjesztendők ; ha mind a mellett ily nemű indítványok ezen út mellőzésével nyujtat-

nának be a közgyűléshez, azok a választmányhoz utasítandók, mely azt tárgyalván, a mennyiben szükségesnek mutatkoznék, rendkívüli közgyűlés összehívása iránt intézkedik, az esetben pedig, ha azt szükségesnek nem tartaná, jelentését a legközelebbi rendes közgyűlésen mutatja be. Végre

28. §.

a sorrend kimerítésével elnapolandó közgyűlés folytatásakor a jegyzőkönyv és a szavazatszedő bizottság munkálatának hitelesítése és a szavazás eredményének kihirdetése.

29. §.

A közgyűlés a vélemények szétágazása esetén határozatait, a házszabályokban részletesen körülírt módon, a megjelent tagok általános szavazattöbbségével hozza, a mennyiben az alapszabályok kivételt nem szabnak (lásd zárhatározatok). Az ily módon hozott és az elnök által kihirdetett határozatok a meg nem jelent tagokra nézve is feltétlenül kötelezők.

30. §.

A közgyűlések határozatai a Casino évkönyvében, esetleg a hírlapokban is közhírré teendők.

V. FEJEZET.

Az igazgatóságról.

31. §.

Az igazgatóság a közgyűlés által évenként választandó 3 igazgatóból áll.

32. §.

Az igazgatók az egyletet bíróságok és hatóságok előtt és magánosok irányában képviselik.

33. §.

Végrehajtják a közgyűlés és a választmány minden határozatát.

34. §.

A választmányi üléseken üléssel — és amennyiben az alapszabályok másképp nem rendelkeznek — szavazati joggal bírnak.

35. §.

A Casino-egyletet kötelező minden jogügyletet, a választmány jóváhagyása után, az egylet nevében ők kötnek meg és minden okiratot ők írnak alá együttesen.

36. §.

Köteles az igazgatóság minden felmerülő panaszt megvizsgálni és annak orvoslása iránt lehetőleg intézkedni; különösen pedig a rend fentartására

felügyelni; e végből az igazgatóságnak nemcsak joga, de kötelessége is a tagokat az általuk netalán elkövetett rendetlenségekre figyelmeztetni.

37. §.

A folyó ügyek közvetlen vezetésével, valamint a bíróságokkal és hatóságokkal szemben való képviseléssel, saját választása szerint, az igazgatóság egy tagját megbízza.

38. §.

a) Ezen intéző igazgató, a választmány által meghatározott járandóságok mellett, saját felelősségére felfogadja és elbocsátja a vendéglőst és a szolgaszemélyzetet.

b) Átvesszi a kirekesztés iránt az igazgatósághoz címzett indítványt, és ennek letárgyalására igazgatótársait azonnal meghívja.

Az igazgatóság köteles az intéző igazgató által hozzá bemutatott tagkirekesztési indítványt azonnal beható tanácskozás alá venni, és az esetben, ha azt nem kellőleg indokoltnak, vagy az indokolást elfogadhatatlannak találná, jogosítva van azt visszautasítani, mi ellen a fél, a visszautasító határozat kézbesítésétől számított 3 napon belül, a választmányhoz felelbezzhet.

Amennyiben azonban az igazgatóság a beadott indítványt kellőleg indokoltnak és az indokolást is elfogadhatónak találná, köteles azt a kirekesz-

tetni indítványozott taggal, és pedig a Budapesten kívül lakóval posta útján, vevény mellett, észrevétele megtétele végett másolatban azon figyelmeztetéssel haladéktalanul közölni: hogy amennyiben a kézbesítéstől számított 14 nap alatt az indítványban állított ténykörülményekre nem nyilatkoznék, azok általa beismerteknek fognak tekintetni.

Ha a beérkezett nyilatkozatból a felhozott vád alaptalansága minden kétséget kizárólag kiderülne, az igazgatóság még mindig jogosítva van a kirekesztési indítványt visszautasítani. Ezen visszautasítással szemben azonban az indítványozó az ügyet az igazgatóság ebbeli határozatának kézbesítésétől számított három nap alatt ugyancsak az igazgatóság útján a válaszmányhoz felebbezheti. Ilyenkor minden további eljárás nélkül, valamint a nyilatkozat beérkezte, nemkülönben az arra kiszabott határidő válasznélküli eltelte után, vagy ha a kirekesztetni indítványozott tag holléte három hónap alatt kitudható nem volt, a három hónap elteltével az illető kirekesztési ügy az igazgatóság által a válaszmány elé terjesztendő és e célra annak különös megjelölése mellett, hogy tagkirekesztés forog szóban, a válaszmányi ülés egybehívandó. Ily ülésre a válaszmányi tagok az ülést megelőzőleg legalább hét nappal és posta útján ajánlott levélben hívandók meg.

Az igazgatók tagkirekesztési ügy tárgyalásánál magukat nem helyettesíthetik. Hogy azonban ezen

ügyek elintézésében fennakadás ne történhessék, az évi rendes közgyűlést követő első választmányi ülésen titkos szavazás útján a választmányi tagok sorából e célra 3 igazgató-helyettes választandó, kik az esetben, ha valamelyik igazgató súlyos betegsége, vagy négy hétnél tovább terjedő külföldi távolléte miatt a tárgyalásnál részt nem vehetne, az illető igazgató helyettesítésére betű-sorrendben hivatnak be. Azon igazgató-helyettes, ki az ilyen ügy igazgatósági tárgyalásában részt vett, ezen ügynek a választmány által való eldöntésénél szavazati jogát nem gyakorolhatja.

c) Utalványoz az előirányzat korlátain belül minden kiadást, bármely összeg erejéig, 300 frt erejéig pedig az előirányzat határán túl is, saját felelősségére utalványozhat.

d) Felügyel a tagdíjak pontos beszedésére. A tagdíjak fizetésében tapasztalt késedelmezéseket pedig kellő intézkedés végett a választmánynak bejelenti.

e) Intézkedik a közgyűlési határozatok és az egyleti tagokat érdeklő egyéb intézkedéseknek hírlapok útján közhírré tétele, valamint az évkönyv szerkesztése és kiadása iránt.

f) Kitűzi és egybehívja a választmányi üléseket.

g) Végül akadályoztatása esetén helyettesét az igazgatók vagy a választmányi tagok sorából, a választmány utólagos jóváhagyásának fentartása mellett, kinevezi.

VI. FEJEZET.

A választmányról.

39. §.

A választmány üléseiben az egyes választmányi tagok minden ülésre nézve, egymást betű-sorrend szerint felváltva elnökölnek.

40. §.

Szavazattal bíró tagjai az egylet három igazgatója és az 50 választmányi tag.

A 3 tagból álló igazgatóság évenként titkos szavazás útján a rendes közgyűlésen választatik.

A választmányt illetőleg a következő eljárás állapíttatik meg:

Az 1896. évi rendes közgyűlésen megválasztatik mind az 50 tag és a 6 póttag.

Az így megválasztott 50 tag a választást követő legelső választmányi ülésben sorshúzás útján három részre osztatik, úgy hogy az először kihúzott 16 tag működése egy évre, a másodszorban kihúzott 16 tag működése két évre, végül a visszamaradt 18 tag működése három évig tart.

Az így kisorsolt tagok ehhez képest kilépven, az évi rendes közgyűlésen helyük szabályszerű módon három évre terjedő hatálylyal töltetik be, s az első

3 év eltelte után mindig kilépnek azok, kiknek 3 éve letelt s helyeik új választás által töltetnek be.

Minden 3 évi cyklus elteltével 6 póttag is választandó.

A kilépett tagok csak a következő évi rendes közgyűlésen választhatók meg újból.

Az időközben elhunyt, vagy más okon kilépett tagok helyére évközben a nyert szavazatok aránya szerinti sorrendben a póttagok hivatnak be, a legközelebbi rendes közgyűlésen pedig helyök választás útján töltetik be, úgy azonban, hogy az így beválasztott tagok működése csak azon időre terjed, a mely időre azon választmányi tagok működése szólott, kiknek helyére megválasztattak.

41. §.

Ülései a Casino tagja számára nyilvánosak.

42. §.

Érvényes határozat hozatalára minden esetben egy igazgatónak, azonfelül legalább :

- a) vendég-felvételnél 5,
- b) a folyó ügyekbeni intézkedésnél 10,
- c) rendes tag felvételénél 15,
- d) tag-kirekesztésnél, valamint midőn a 10. §. értelmében másodszori választásnak van helye, egy a megelőző évben $\frac{2}{3}$ -ad szavazattöbbséget nem

nyert ajánlott felett, 30 tagnak jelenléte és szavazata szükséges.

Az esetben, ha az ezen ügyekben összehívott első választmányi ülésen 30 tag nem jelent meg, a választmány 6 napnál nem rövidebb, de 14 napnál nem hosszabb idő alatt újabb ülésre hívandó össze, a midőn 20 tag jelenléte a választmány határozatképességét megállapítja.

43. §.

A hivatalnoki személyzet kinevezés és elbocsátása iránt rendelkezik.

44. §.

Meghatározza a hivatalnoki, valamint a szolga személyzet fizetését és a vendéglős járandóságát.

45. §.

Felügyel és ellenőröködik a folyó ügyek igazgatása, továbbá az egyleti vagyon és jövedelmei, valamint a tagdíj-fizetések pontos behajtása felett.

46. §.

Minden kiadás iránt határoz.

47. §.

Valamely tagnak kétségtelenné vált fizetési kép telensége esetében tagsági jogának felfüggesztése iránt határoz.

48. §.

Elébe terjesztendők helybenhagyás végett az egyletet kötelező jelzálogi vagy egyébennemű kölcsönök felvételére és törlesztésére, valamint a beruházások- és átalakításokra vonatkozó minden jogügyletek és azokról kötendő szerződések.

49. §.

Az egylet készpénzbeli vagyonának biztos és jövedelmező elhelyezése felett, az igazgatóság javaslata alapján, határoz.

50. §.

Különös hatásköréhez tartozik az egyleti házszabályok és házrend alkotása, esetleg módosítása, egyáltalában minden oly ügybeni intézkedés, mely ezen alapszabályok értelmében a közgyűlésnek vagy az igazgatóságnak fenn nem tartatott.

51. §.

A választmány határoz új tagok és vendég-tagok felvétele felett, az ezen alapszabályokban kimondott alapelvek szem előtt tartásával.

52. §.

Különösen fentartatik a választmánynak a tagok kirekesztése iránt a 38. §. értelmében előterjesztett indítványok tárgyalása.

A tárgyalás zárt ülésben történik.

A határozat beható tanácskozás és szükség esetén a tényállásnak egy e célra különösen kijelölt küldöttség által előzetesen történt kiderítése után, legalább egy igazgató és 30 tag jelenléte és 30 tag szavazása, illetve (42. §.) 20 tag jelenléte és szavazása mellett titkos golyóvetés útján hozatik.

A határozat egyszerű szótöbbséggel hozatik, azonban sem az igazgatók, sem a vádlók nem szavazhatnak.

53. §.

A választmány üléseinek jegyzőkönyvei az elnöklő választmányi tag és a jegyző által aláíratnak s a legközelebbi ülésben hitelesítettnek.

VII. FEJEZET.

Zárhatározatok.

54. §.

A nemzeti Casino nem bizonyos időtartamhoz kötött, hanem folyton fennálló egyesület.

55. §.

A nemzeti Casino vagyona feloszthatlan, és ahhoz sem a részvényesek, sem az egyletből kilépett ta-

gok, sem azok örökösei, hagyományosai vagy engedményesei legkisebb jogot sem tarthatnak. — Azon esetben, ha az egylet felosztatása, emberi számítás szerint előre nem látható bármi rendkívüli okok vagy eseményeknél fogva, elkerülhetetlenül bekövetkeznék, összes vagyona, mint szintén feloszthatatlan alapítvány, a magyar tudományos akadémia, avagy az annak helyébe netán lépett hasonló jellegű magyar tudományos intézetre háramlik.

Az elkerülhetlenné vált felosztás, valamint az egyleti vagyonnak a kitűzött célra leendő átadása iránt a közgyűlés határoz. E határozat érvényességéhez szükséges, hogy az a különösen meghívandó összes tagok legalább $\frac{2}{3}$ -ának részvétele mellett $\frac{1}{10}$ -ed szótöbbséggel hozassék.

Függelék.

A játékból eredő tartozások rendezésére vonatkozó határozatok.

56. §.

A Casino tagjai csak készpénzzel vagy a kirendelt casinoi közegnél bon mellett váltott játékjegyekkel játszhatnak, miként azt a házszabályok vonatkozó szakaszai előírják. A bon mellett váltott játékjegyeket köteles a kiállító a játékot követő nap déli 12 órájától számított 48 óra alatt készpénzzel beváltani, mit ha elmulasztana, a kirendelt casinoi közeg köteles azt az egyleti titkárnál bejelenteni, ki minden további megkérdezés nélkül az adós nevét a casino hirdetési táblájára kifüggeszti és erről az igazgatóságnak jelentést tesz. Ha az adós a kifüggesztéstől számított 3 nap alatt sem egyenlítené ki tartozását, az igazgatóság az illető adóst a Casino névkönyvéből törölteti, mit a választmány legközelebbi ülésében tudomásvétel végett bejelent.

77070/V. b. sz. «Látta a m. kir. belügyminiszter»
oly hozzáadással, hogy az 1508/1875. belügymin.
sz. körrendelet 9. pontjában foglalt rendelkezés
érvénye az egylettel szemben fentartatik s hogy
az alapszabályok módosítására, az egylet feloszla-
tására s vagyona hovafordítására vonatkozó köz-
gyűlési határozatok csak a belügyminiszter jóvá-
hagyása után foganatosíthatók.

Budapesten, 1895. évi szeptember hó 6-án.

Perczel s. k.

(P. H.)

HÁZSZABÁLYOK.

I. FEJEZET.

A közgyűlésről.

1. §.

A közgyűlés vezetése, a szólási és tanácskozási rend fentartása az elnököt illeti.

2. §.

A szólásra jelentkezők neveit a jegyző írja fel és kiki csak ezen feljegyzés sorrendje szerint szólhat a tárgyhöz.

3. §.

Közgyűléseken a szavazás — a mennyiben a többség a szönyegen forgó kérdés tüzetes felvilágosítása és megvitatása után sem volna nyilván kivehető — golyóvetés útján oly módon eszközölendő, hogy minden szavazó tag e célra egy golyót a szavazati szekrény «igen» és «nem» felirattal különösen megjelölt fiókjai egyikébe vet.

4. §.

Az elnök rendszerint nem szavaz, a szavazatok egyenlősége esetére azonban döntő szavazattal bír.

5. §.

Az esetben azonban, ha a kérdés többfelé ágaznék, a közgyűlés saját kebeléből, az igazgatók és választmányi tagok kizárásával, egy három tagú bizottságot küld ki. — Ezen bizottság a mellékteremben összeülván, az abba egyenkint, az egyik ajtón be-, a másikon pedig kilépő minden tagnak szavazatát feljegyzi és összeszámítás után az eredményt a közgyűlésnek előterjeszti. Az ily módon hozott határozat kötelező s többé kérdés alá nem vétethetik.

6. §.

A közgyűlés határnapja, a napi lapok útján, legalább 8 nappal előbb közzéteendő, a casinói tagok pedig külön meghívók útján is értesítendők.

II. FEJEZET.

A választmányról.

7. §.

A választmány az alapszabályokban megállapított jogkörében és módon az egyesület mindazon ügyeiben, melyek a közgyűlésnek vagy az igazgatóságnak

névszerint fenn nem tartvák, az egyesület céljainak megfelelőleg intézkedik és határoz.

8. §.

A választmány az intéző igazgató által, rendszerint havonta egyszer, de a szükséghez képest többször is egybehívatik.

9. §.

Az ülések napjáról a választmányi tagok két nappal előbb, a titkár által szétküldendő külön meghívók útján, értesítendők.

10. §.

A választmány üléseinek jegyzőkönyveit s végzéseit az egyesületi titkár szerkeszti s hitelesítés végett a legközelebbi ülésnek bemutatja, s egyáltalában a választmány és igazgatóság által reá bízott írásbeli teendőket a vett utasítás értelmében végezni köteles.

Az egyesület hivatalnokai a Casino-egyesülethez nem tartozó egyének sorából is kinevezhetők.

11. §.

A választmány, a közgyűlést megelőző ülésben, az egyesületi tagok sorából a következő bizottságokat választja és azokat jóváhagyás végett a közgyűlésnek előterjeszti, ugymint :

a) egy héttagú szavazatszedő és összeszámító bizottságot ;

b) a három igazgatón kívül egy hat tagból álló

bizottságot a számadások felülvizsgálására és a költségelőirányzati terv kidolgozására ;

c) leltári bizottságot három tagból ;

d) egy tizenhét tagból álló könyvtári bizottságot ;

Ezen kívül a választmány saját hatáskörében, az intéző igazgató javaslatára választ :

e) egy 9 tagból álló játék-bizottságot ;

f) egy 3 tagból álló ellátási bizottságot, végül

g) egy 3 tagból álló szivar-bizottságot.

Ezen bizottságok teendői az alap- és jelen házszabályok illető szakaszaiban meghatározvák.

III. FEJEZET.

A szavazatszedő bizottságról.

12. §.

Az igazgatók és választmányi tagokra beadandó szavazatok összeszedésére és összeszámítására a választmány, a közgyűlést megelőző választmányi ülésben; az egyleti titkáron kívül egy elnökből és hat tagból álló bizottságot az egylet rendes tagjai sorából, vélemény elágazása esetén titkos szavazás útján, választ, s e választás eredményét helybenhagyás végett a közgyűlés elé terjeszti.

13. §.

Az alapszabályok 24. §-ában előírt szavazás titkos jellegének megóvása tekintetéből a következő eljárás követendő :

A betöltött szavazati ívek, minden tag által, a szavazatszedő bizottság elnökének személyesen nyújtandók át, mely alkalommal az átadó neve a bizottság két más tagja által feljegyzendő.

A szavazatszedő bizottság elnöke az átvett szavazóíveket egy e célra rendelt záros szekrényben helyezi el s a szavazás befejeztével azokat elzárván, kulcsát őrizete alá veszi; egy alkalommal kitűzi a szavazatok összeszámlálásának időpontját, s arra a bizottság tagjait meghívja.

14. §.

A bizottság feladata a szavazatok összeszámítását a kitűzött időben megkezdeni s lehetőleg félbeszakítás nélkül befejezni, minden szavazati ívet a szavazatok összeszámítása után rögtön megsemmisíteni, a szavazat eredményét pedig jegyzőkönyvbe foglalva a közgyűlésnek, a közgyűlési elnök által meghatározott folytatólagos ülésén, kihirdetés végett bemutatni.

IV. FEJEZET.

A vagyonról és számadásról.

15. §.

A Casino vagyonáról két leltár vitetik, az egyik példány az igazgatással megbízott igazgatónál, a második példány pedig a levéltárban őriztetik.

16. §.

Minden új szerzemény a vételár kitételével azonnal mindkét példányba bevezetendő.

17. §.

A leltár pontos vitele feletti felügyelet a leltári bizottságot illeti, mi célból annak különös feladata az egyletnek ezen leltárba felvett minden készletei és szerzeményei felől évenként legalább egyszer közvetlen meggyőződést szerezni, a tapasztalt hiányokat, kártalanítás iránti intézkedés végett, a választmánynak bejelenteni.

18. §.

A pénztárnok által összeállított és egy szakértő által megvizsgált évi számadások mindig a közgyűlés által a házszabályok 11. §. c) pontja értelmében kirendelt bizottság által felülvizsgálandók.

19. §.

Ezen bizottság feladata egyszersmind, a három igazgató hozzájárulásával, a következő évi költség-előirányzatot, a reményelhető jövedelem és szükségrendő kiadások egybevetése alapján, kidolgozni és azt a lefolyt évről szóló számadások kapcsában megállapítás végett a közgyűlés elé terjeszteni.

Az igazgatóság a közgyűlésileg megállapított

költségvetéshez alkalmazkodni, a mennyiben pedig azon előre nem látott szükség esetén túllépne, a különbözetet a számadások felülvizsgálására kiküldött bizottság előtt tételenként felvilágosítani és indokolni tartozik.

20. §.

Minden fizetést a pénztárnok eszközöl a kirendelt igazgató utalványára. Köteles havonként a választmánynak a pénztár állapotát feltüntető kivonatot bemutatni, minden kiadást és bevételt pedig azonnal a pénztári naplóba bevezetni.

V. FEJEZET.

A könyvtári bizottságról.

21. §.

Feladata e bizottságnak a könyvtár és olvasóterem feletti őrködés és felügyelet, mely célra a hivatali és szolgaszemélyzettel rendelkezik.

22. §.

Feladata továbbá, a közgyűlés által e célra megszavazott összeg keretén belül, új könyveknek beszerzése és a hírlapoknak, különös figyelemmel a jelentékenyebb és közérdekű irodalmi bel- és külföldi termékekre, beszerzése és megrendelése.

23. §.

E végből saját kebeléből választott elnöke felhívására időnkint ülést tart, melyről a jelenlevők nevének feljegyzésével jegyzőkönyvet vezet. Érvényes határozat hozatalára legalább 3 tag jelenléte szükséges.

24. §.

A könyvtárban levő művek, folyóiratok, térképek és nevezetesebb hírlapokról a könyvtár közvetlen kezelésével megbízott casinói hivatalnok által rendes könyvtári mutató-könyv (index) vezetendő és abba minden újabban beszerezett mű pontosan bejegyzendő.

VI. FEJEZET.

A játék-, ellátási és szivar-bizottság hatásköre.

25. §.

A játék-bizottság megállapítja, illetőleg a felmerülendő szükségletekhez képest módosítja a már létező játékszabályokat, eldönti a játék közben felmerülhető elvi kérdéseket, utasításokat ad a komornokoknak játék közben a pénz- és kártyakezelésre, illetve az elszámolások mikénti lebonyolítására nézve.

Halasztást nem tűrő vitás kérdésekben, melyek a már fennálló szabályok értelmezéséből merülhetnek fel, a bizottságnak épen jelenlevő tagjai

esetleg tagja is dönthet, de kötelesek a kérdésnek mikénti elintézését, a bizottság legközelebbi ülésén — hol legalább három tag jelenléte szükséges — jóváhagyás végett bejelenteni.

Az érvényben levő játékszabályok módosítása vagy megváltoztatásához a választmány jóváhagyása kikérendő, hova a bizottság javaslatai az igazgatóság útján terjesztendők fel.

26. §.

Az ellátási bizottság feladata a konyha és pincze, általában az étterem ellátása körül felmerülendő kérdésekben a szükséghez képest intézkedni; felügyelni, hogy az igazgatóság és a vendéglős között szerződésileg megállapított árszabály betartassék, őrködni a kiszolgálás pontossága s a kiszolgáló személyzet, valamint az éttermekben megkívántató rend és tisztaság felett; végül feladata minden a Casino alsó és felső éttermeiben előforduló panaszokat megvizsgálni és azokat lehetőleg orvosolni.

27. §.

A szivar-bizottság feladata a szivarkezelés fölötti felügyelet s a Casinónak szivar- és cigarettekben levő értékeinek, valamint az ebből folyó jövedelmeknek ellenőrzése, mely okból évenként legalább egyszer az egyleti titkár közbenjötté mellett, a kezelésről vezetett anyag- és pénztári számadást megvizs-

gálni, illetve a szivarkészletet leltárilag átvizsgálni s arról a választmánynak jelentést tenni köteles.

A bizottság mellé egy segédhivatalnok van mint szivarkezelő rendelve, ki a bizottság utasításai értelmében eszközli a megrendeléseket, vezeti a pénz- és anyagszámadásokat, a beszerzett szivarokat árusítás végett a személyzetnek kiadja, az árusítással megbízott személyzettel a leszámolásokat megejti, s általában végrehajtja mindazon utasításokat, melyeket a bizottság szivarkezelés érdekében hoz. A kiadott szivarok eladási árát, a választmány ez irányú határozatainak megfelelően, a bizottság állapítja meg.

Eme bizottságok saját kebelükből választanak elnököt és jegyzőt. Az elnök az ülések összehívásáról intézkedik, de szükség esetén a Casino intéző igazgatója is összehívja a bizottságot.

Mindezen bizottságok üléseikről jegyzőkönyvet vezetnek, s a mennyiben üléseiken az intéző igazgató sem személyesen, sem helyettese útján nem lett volna jelen, jegyzőkönyvüket az intéző igazgátónak tudomás és hozzájárulás végett bemutatni kötelesek; miért is eme bizottságok határozatai csak akkor lesznek végrehajthatók, ha az intéző igazgató azokhoz hozzájárult. A mennyiben a bizottság határozata az intéző igazgató hozzájárulását nem nyerné meg, a bizottságnak joga van az ügyet a választmány elé terjeszteni.

VII. FEJEZET.

Az igazgatók hatásköréről.

28. §.

Az igazgatók, s névszerint az intéző igazgató jogai és kötelességei az alapszabályokban megállapítvák.

Ezek értelmében :

29. §.

Az igazgatók, névszerint az intéző igazgatónak az alapszabályok 38. §-a értelmében kötelessége esetleg a tagokat általuk netalán elkövetett rendellenességekre figyelmeztetni, a hivatali és szolgaszemélyzet- és vendéglősre felügyelni, azokat a szükséghez képest külön utasításokkal ellátni ; tapasztalt vagy bejelentett hiányok és rendellenességek orvoslása iránt saját hatáskörén belől intézkedni, a jelentékenyebb panaszokat pedig kellő intézkedés végett a választmánynak előterjeszteni.

30. §.

Az intézet ezüst-, edény-, üveg- és butorkészlete és egyéb ingó vagyona az intézkedő igazgató felügyelete alatt áll.

31. §.

Az igazgatóság feladatához tartozik a pénztárnak időnkinti rovincsolása és a számadások-

nak megvizsgálása. Köteles továbbá a pénztárnok által minden közgyűlés előtt bemutatandó számadások és azokból vont mérleg szerint fenlevő készpénzbeli állapotról a közgyűlésnek jelentést tenni.

Az intéző igazgató feladata még a számadó komornok számadásait megvizsgálni, nemkülönben az egyletnek ezüst-, üveg- és egyéb készletei és butorai jó karban tartására ügyelni.

32. §.

A kártyáknak nagyban beszerzése és eladása iránt szintén az intéző igazgató intézkedik.

33. §.

A Casino tagjai az egylet helyiségeiben a kiszolgáló személyzetnél hitelt igénybe venni jogosítva nincsenek, miért is az ott megrendelt étkek és italok, szivar és játékkártyák stb. azonnal készpénzben fizetendők.

34. §.

Kivételes esetekben, csekélyebb összegű adóságok rövid időre eltűretnek, ezen adóságok azonban ugyanazon egy tagnál, bár több személy által hiteleztesse is, összesen 100 forintot meg nem haladhatnak.

35. §.

Azon esetben, ha valamely tag ezen nem engedélyezett, csak megtűrt hitelt 100 forintnál maga-

sabb összeg erejéig venné igénybe, a hitelező vagy hitelezők tartoznak ezt az igazgatóságnál intézkedés végett bejelenteni.

Az igazgatóság ennek folytán az adóst ajánlott levélben térti vevény mellett azon figyelmeztetéssel szólítja fel tartozásának kiegyenlítésére, hogy a mennyiben azt, a visszaérkezett térti vevény aláírása által igazolt intőlevél kézbesítésétől számított 14 nap alatt ki nem egyenlítené, a Casinóból kizáratik.

36. §.

Ha az adós ezen záros határidő alatt sem fizetné meg tartozását, ezt az igazgatóság a választmány-nak a térti vevény felmutatása mellett bejelenti, s a választmány az adósnak a Casinóból való kizárását, minden további tárgyalás nélkül, határozatilag kimondja.

VIII. FEJEZET.

A játékszabályok.

37. §.

A Casino tagjai csak készpénzzel vagy a komornoktól váltott játékjegyekkel játszhatnak.

Magán bon-okkal játszani tilos.

38. §.

A komornoktól átvett játékjegyekért a játészó egy

általa aláírt bont köteles adni. A játék befejeztével a játékok kötelesek a komornokkal leszámolni, ki a nyerőknek a nyert összegről egy aláírásával ellátott bont állít ki.

39. §.

Kik játékjegyeiket készpénzen veszik, azok a játék folyama alatt játékjegyeikért készpénzüket bármikor visszakaphatják.

40. §.

A komornoknak adott bon-okat köteles a kiállító 48 óra alatt készpénzzel beváltani. Eme 48 órai határidő a játékot követő nap déli 12 órájától számíttatik ; a netán közbeeső vásár- és ünnepnapok eme 48 órába be nem számíttatnak.

41. §.

Minden casinói tag — kivéve a kiskorúak és esetleg gondnokság alatt állókat — játékközben a komornoknál 6000 koronáig terjedő hitelt vehet igénybe.

42. §.

Ha valamely tag játékból eredt kötelezettségeinek eleget nem tett, addig, míg azt nem rendezi, sem bon-nal, sem készpénzzel nem vehet részt a játékban.

43. §.

Más-más keletű játékból folyó különbözetek elszámolása minden körülmények között külön kezelendő

44. §.

Ha valamely tag a komornoknál váltott bon-ját a megszabott 48 óra alatt be nem váltja, köteles ezt a komornok az egyleti titkárnak bejelenteni, ki minden további megkérdezés nélkül az adós nevét a Casino hirdetési táblájára kifüggeszti, miről az igazgatónak jelentést tesz. Ha az adós a kifüggesztéstől számított 3 nap alatt sem egyenlítené ki tartozását, az igazgatóság az illető adóst a Casino tagjainak névsorából törölteti, mely tényt a választmány legközelebbi ülésében tudomás végett bejelent.

45. §.

Ha valamely játékból eredt különbözet ki nem egyenlítettett, ezen különbözet a játékban résztvett urak között nyereségeik arányában osztatik fel, illetve abból levonatik.

HÁZREND.

1. §.

A nemzeti Casino helyiségei reggeli 11 órától éjjel után 5 óráig nyitva állanak.

2. §.

Könyvtárai, ujságai, tekeasztalai és étterme a tagok és vendégek használatára szolgálnak.

3. §.

A casinói szolgaszemélyzetnek a kiszolgáltatért borravalót elfogadni, vagy a Casino helyiségén kívül magánházakban kiszolgálni szorosan tiltatik, ebből kifolyólag beszüntettetik az eddig szokásban volt újévi ajándék-gyűjtő szekrény kitétele is.

4. §.

Könyvet, folyóiratot, hírlapot, földképet és egyéb nyomtatványt a Casinóból elvinni nem szabad.

5. §.

A Casino helyiségei közül a társalgó-, olvasó-, játék- és éttermek csak a kijelölt czelokra használhatók.

6. §.

Az olvasó-teremben kímélő csend legyen,

7. §.

A Casino termei, névszerint a felső étterem, idegen célra és vigalmakra, különösen bemeneti díj mellett, nem használható, abban vigalom csak az egylet nevében s az igazgatóságnál eleve törént bejelentés után egyleti tagok által rendezhető s az a Budapesten tartózkodó minden egyleti tagnak tudtul adandó.

8. §.

Az étteremben az október 1-től június 1-ig terjedő idény alatt esti 6 óra előtt a dohányzás tilos.

9. §.

A Casino többi helyiségeiben csak esteli 10 óra után szabad ételeket és italokat felszolgálni ; kivételt képez a biliárd-terem, hol az étkek felszolgálása egyáltalában meg nem engedtetik.

10. §.

A Casino magán étkező helyiségeivel csak a Casino rendes tagjai rendelkezhetnek és ezen helyiségek használatára csak olyanokat jogosíthatnak, kik osztálykülönbség nélkül a tisztességes társadalmi körök befogadottjai.

11. §.

A tagok a Casino bútorai és egyéb felszerelvényei kimélésére figyelmeztetnek.

Besigue.

Éjfél után 3-ig	--- --	8 kor.
Éjfél után 3-tól—5-ig	--- --	20 "

Quinze.

Éjfél után 3-ig fejenkint	--- --	10 kor.
Éjfél után 3—5-ig	" --- --	20 "

Pocker.

Éjfél után 3-ig fejenkint	--- --	10 kor.
Éjfél után 3—5-ig	" --- --	30 "

Ecarté.

Esti 12-ig fejenkint	--- --	2 kor.
12—3-ig	" --- --	5 "
3—5-ig	" --- --	10 "

Ramsli és Ferbli.

Éjfél után 3-ig fejenkint	--- --	4 kor.
Éjfél után 3—5-ig	" --- --	10 "

Minden más, esetleg még előfordulható játékokra nézve az igazgatóság felhatalmaztatott, hogy azok szabályozása iránt rendeleti uton intézkedjék.

A Quinze, Ecarté, Pocker, Ramsli és Ferbli játékok után a díjak nem cumulative számítandók.

A Casino színházi ülőhelyei a színházi napi ár-folyam szerint bocsáttatnak a rendes tagok rendelkezésére.

A panasz- és indítványkönyv.

13. §.

A Casino írótermében panasz- és indítványkönyv van letéve.

14. §.

A panaszkönyvbe az egyes tagok, neveik sajátkezű aláírása mellett, a szolgálat, a rend, vagy egyébként tapasztalt hiányok miatti panaszait és észrevételeiket bejegyzik.

15. §.

Névtelen vagy idegen nyelven írt panaszok figyelembe nem vétetnek.

16. §.

A panaszkönyv minden választmányi ülésen megvizsgálás végett bemutatandó és a panaszok feletti intézkedések és észrevételek a hajtott lapra írt panaszok mellé feljegyzendők.

17. §.

Az indítványkönyvbe az egyes tagoknak az egylet javítása és emelése, valamint irodalmi termékek beszerzése iránt teendő, vagy az egyletet általában érdeklő, minden más javaslatok sajátkezűleg bejegyzendők és intézkedés végett a legközelebbi választmányi ülés elé terjesztendők.

FÜGGELÉK.

Tudnivalók.

1.

Az intézet az 1901-ik évben 2 tiszteleti, 694 rendes és 5 rendkívüli, összesen tehát 701 tagot számlált kebelében.

2.

Az 1868-ik év május 3-án tartott rendkívüli közgyűlés határozatánál fogva az új tagokra nézve az aláírás folytonos, s következőleg tart a tag belépési éve kezdetétől 6 évig, a mennyiben nem életfogytiglani kötelezést vállalt.

3.

A Casino jelenleg Kossuth Lajos-utca 5. számú (volt gr. Cziráky-féle) saját házában van.

4.

A Casinóban, közhatározat szerint, ily tartalmú aláírási ív van kitéve, melyhez minden tag hozzájárulhat: «Ki testének elpusztultával, mit halálnak szoktunk nevezni, nem hiszi egész létének elenyészését, annak utolsó pillanatában, mikor nem ritkán nem elég világos a fő, de se kéz, se nyelv nem mozognak többé, fölötte kellemetlen érzés lehet végaka-

ratának el nem rendelése miatt övéit, barátait vagy csak cselédeit is minden ellátmány nélkül hátrahagyni. Ez okból mi alólírtak végakaratainkat jó eleve el fogjuk rendelni. Minthogy azonban alig lehet kellemesebb és megnyugtatóbb érzés egy nemes keblű férfira nézve, mint annak biztos hiedelme, hogy azon honfitársainktól, kiket életünkben tiszteltünk, becsültünk, holtunk után is hosszabb ideig megemlegettünk, s ily emlékezések alkalmával felhordott példáink után a jövőkor gyuladni fog nyomdokaink követésére ott, hol azok az erény ösvényét jelölik, ellenben óvakodásra s jobb út választására serkenteni ott, hol emberi gyarlóságunknál fogva az igazság körén kívül kalandozánk : egyúttal ezennel azt is ígérjük, hogy a pesti nemzeti Casino társaságnak végrendekezésünkben egy kis emlékjelet hagyandunk.»¹

Eddigi aláírók az eredeti feljegyzés szerint : Széchenyi István,² Bánffy Pál, Fáy András,

¹ A végrendeleti aláírás szövege az 1854-ik január 26-iki közgyűlés határozatából a következő záradékkal toldatott meg: «Az esetre, ha megfeledeznénk, ezen soraink által a Casino-társaságot felhatalmazzuk arra, hogy örökösünket vagyunkból valamely alkalmas emléknek kiszolgáltatására felszólíthassa.»

² Gróf Széchenyi István végrendeletileg egy díszes emlékserleget hagyományozott a Nemzeti Casinónak, azon óhajtással, hogy e serleg a legjobb magyar borral töltve, emlékére évenként ürittessék ki. Az 1864-ik évi január 30-án

Dercsényi Pál, Jankovich Antal, Orczy Lajos, Wenckheim Béla, Pregárd János, Lipthay Béla,³ Szilassy József, Wesselényi Miklós, Jósika Miklós, Marczibányi Lajos, Dessewffy Aurél,⁴ Baldácsi Antal, Andrassy György, Benyovszky Péter, Waldstein János,⁵ Daruváry Jankovich Izidor, Földváry Lajos, Földváry Antal, Niczky Sándor, Atzél József, Miller Antal, Orczy László, Podmaniczky Lajos,⁶ Kendelényi Károly, Festetich Vincze,

tartott közgyűlés erre jegyzőkönyvi határozatkép mondotta ki: «hogy a Nemzeti Casino e díszes művű serleget örök időig oly becses kincse gyanánt őrzendi, melyre, mint az egylet dicső nevű alapítójának végrendeleti megemlékezésére a dicső utódok is hálás kegyelettel fognak tekinteni, továbbá, hogy e serleg legjobb magyar borral töltve évenként a közgyűlés hetében tartandó lakoma alkalmával a dicsőült emlékére üritendő.» — Az első ünnepélyes lakoma 1864-ik évi február 1-én tartatott meg; a serlegürités előtt id. báró Wenckheim Béla mondott emlékbeszédet.

³ Báró Lipthay Béla 1883-ban egy művészi becsű albumot ajándékozott a Casinónak, melybe a Széchenyi-lakomákon tartatni szokott emlékbeszédek gyűjtetnek össze.

⁴ Gróf Dessewffy Aurél fentebbi ígéretéről még több évvel halála előtt elkészített végrendeletében megemlékezvén, válogatott munkáiból álló könyvtárát a Nemzeti Casino egyesületének hagyományozta.

⁵ Gróf Waldstein János egy jeles művész által festett (ismeretlen) női arczképet ajándékozott a Casinónak.

⁶ Báró Podmaniczky Gyula megemlékezvén Báró Podmaniczky Lajos ezen aláírásáról, 1900-ban egy csinos munkájú kis antik ezüst serleget adott át a Casinónak «Br. Podmaniczky Lajos hagyománya» felirással.

Bohus János, Tasner Antal,⁷ Rosti Albert, Szabó János, Szápáry Antal, Ürményi József, Beniczky Lajos, Farkas Gábor, Bezerédj István, Láng Ignác,⁷ Weisz Bernát,⁸ Széchényi Béla gr.⁹

5.

Továbbá megemlítendő, hogy ekkoráig a Casino házvételére tagdíjváltáságul aláírt 1200 forintnyi kölcsönöket haláluk esetére az intézetnek engedték s ezáltal magukat a tagdíjfizetés kötelezettsége alul életfogytiglan megváltották: Atzél Péter, Almássy Kálmán gr., Apponyi György gr., id. Batthyány Géza gr., Bohus László br., Erdődy István gr., Festetics Dénes gr., Festetics György gr., Festetics Tasziló gr., Gyürky Ábrahám gr., Inkey József br., Jankovich László, Karátsonyi Guidó gr., Lipthay Béla br., d'Orsay Emil gr., Pálffy János gr., Podmaniczky Frigyes br., Somssich Pál, Széchényi Béla gr., Széchényi Imre gr.,

⁷ Tasner Antal és Láng Ignác urak a Nemzeti Casino könyvtárát több becses munkával gyarapították.

⁸ Weisz Bernát úr a szt. Erzsébet életét ábrázoló díszes és felette becses könyvet hagyományozta a Nemzeti Casino könyvtárának.

⁹ Széchényi Béla gr. 1876-ban Deák Ferencznek Györgyi Alajos által megfestett életnagyságú képét ajándékozta a Casinónak

Hollán Ernő úr egy ezüst tálczán nyugvó kristályüvegtentatartót, egy uti íródobozt és egy angol hadászati munkát két kötetben hagyott emlékül a Casinónak.

Wenckheim Rudolf gr., Wodianer Albert br. ifj., Wodianer Mór br., Zichy Bódog gr., Zichy Ferencz gr., Zichy Jenő gr., Zichy József gr. id., Zichy József gr. ifj., Zichy Paulai Ferencz gr.

Folytatólag a tagdíj fizetéskötelezettsége alul 2—2000 forint lefizetése által megváltották magukat: Zichy Ágost gr. és Zichy Tivadar gr.; Ferencz József braganzai herczeg ő Fensége pedig ezen kötelezettségét 4800 koronával váltotta meg; — végül br. Majthényi László úr 104. számú N. Casinói 1000 frtos kötvényét halála esetére a Casinónak adományozta, fentartván maga részére a kamatoknak életfogytiglani haszonélvezetét.

6.

Zichy Jenő gróf a Casino iránti érdeklődésének az által adta kiváló jelét, hogy Pállik Béla festőművész által megfestette Széchenyi István gr. lovasképét, s azt a Casinónak felajánlotta. A kép leleplezése 1896. évi április hó 12-én ment végbe a Casino nagyszámú tagjainak részvéte mellett, mely alkalommal, valamint a leleplezést követő lakomán, az ajándékozó Gróf méltó ünneplés tárgyát képezte.

A nemes Gróf chinai tanulmányútjában sem feledkezett meg egyesületünkről, s ez alkalommal egy nagy értékű — a Ming-dynastia korából származott — vázát hozott, illetve ajándékozott a Casinónak.

Andrássy Tivadar gróf, megemlékezvén a Casino

1893. évi közgyűlésének azon határozatáról, melyet a koronázás negyedszázados évfordulója alkalmából hozott, mely «dicső emlékű gróf Andrássy Gyula arczképét a Casino részére megfestetni rendelte» — nagynevű atyja arczképének megfestését magára vállalta, s a Benczur Gyula festménye után Knop Imre által megfestett életnagyságú képet az 1899. év tavaszán a Casinónak ajándékozta ; a kép a Széchenyi-teremben nyert elhelyezést.

A SZÉCHÉNYI LAKOMÁKON
TARTOTT EMLÉKBESZÉDEK
GYŰJTEMÉNYE.

A SZÉCHÉNYI LAKOMÁK EREDETE.

Casinónk halhatatlan alapítója: gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN 1833 április hó 27-én Pozsonyban kelt s 1841 december 5-én Pesten módosított végrendelete 17-ik pontjában így intézkedett:

«A pesti Nemzeti Casino társaságnak ajándékozok egy-kétszáz aranyat (200) érő serleget, melyet ti kedves barátim jó ízléssel s im ezen felírással készíttetni ne terheltessetek: «Nem holt az meg, ki honosinak emlékezetében él» oly szoros feltétel alatt, hogy minden esztendőben tartassék ott egy részvényesi ebéd, s akkor az én emlékezetemre ürittessék ki az említett serleg, mely az akkori borok leghelyesbikével legyen meg s megtöltve» stb.

Eme végrendeleti intézkedésnek a legnagyobb magyar özvegye és fiai SZÉCHÉNYI BÉLA és ÖDÖN grófok kegyelettel siettek eleget tenni: elkészítették a díszes serleget s a nagy hazafi halála után pár évvel megküldötték azt a Casinónak. Az 1864. évi december hó 30-ikán tartott közgyűlésen mutatta be azt a Casino akkori igaz-

gatója, boldog emlékü SZÁPÁRY ANTAL gróf, a nagy számban összegyűlt tagoknak, s ez alkalommal a közgyűlés elhatározta, hogy: «a Nemzeti Casino intézete e díszes művű serleget örökidőig oly becses kincse gyanánt őrzendi, melyre, mint az egylet dicső nevű alapítójának végrendeleti megemlékezésére a késő utódok is hálás kegyelettel fognak tekinteni; továbbá, hogy e serleg, a Casino legjobb magyar borával töltve, évenként egyszer, a közgyűlés hetében tartandó ünnepélyes lakoma alkalmával a dicsőült emlékére legyen üritendő;» stb. Az első lakoma 1864 február 1-én tartatott meg, s báró WENCKHEIM BÉLA vette kezébe először a serleget, midőn azt egy nagyhatású emlékbeszéd tartása után gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN halhatatlan emlékére üritette.

Ez időtől kezdve minden évben összehozta egyszer eme serleg a Casino tagjait, hogy kegyelettel áldozzanak a nagy alapító emlékének.

Báró LIPTHAY BÉLA, ez ideális gondolkozású főúr elméjében fogamzott meg az eszme, hogy a Széchényi lakomákon tartott emlékbeszédeket össze kellene gyűjteni, s e célra 1883-ban egy díszes kiállítású könyvet ajándékozott a Casinónak, mely magyaros stíljével művészi keretül szolgál az emlékbeszédeknek. Eme könyvbe iratnak be a corvinák mintájában tartott kaligrafikus írással az emlékbeszédek; de fájdalom, 1883-ban azokat tel-

jesen összegyűjteni a legszorgosabb kutatás daczára is már lehetetlen volt; az 1866-tól 71-ig, valamint az 1874—77-ig tartott emlékbeszédek hiányoznak e gyűjteményből; eme 10 lakomán gróf KÁROLYI GYÖRGY 4 ízben, LACZKOVICS JÓZSEF és MAILÁTH GYÖRGY 2—2 ízben, gróf WALDSTEIN JÁNOS és BEÖTHY ÁKOS pedig 1—1 ízben mondtak emlékbeszédet, de ezeket utólag megtalálni nem sikerült; lehetséges, hogy talán ezen gyűjtemény közrebocsátása fog alkalmat adni arra, hogy az említett családok irattárából ezek előkerüljenek.

Az 1883. és 1890-ik évben felkért szónokok, hirtelen közbejött legyőzhetetlen nehézségek miatt, az emlékbeszédet nem tarthatták meg, s így ama 38 év alatt, hogy a Casino a Széchenyi lakomák tartását elhatározta, csak 26 emlékbeszédet sikerült összegyűjtenünk, mihez járulnak még azon beszédek is, melyeket gróf ZICHY JENŐ és gróf ESZTERHÁZY MIHÁLY urak 1896 április hó 22-én SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf lovas képének átadása, illetve átvétele alkalmával tartottak.

Annyi szép eszme, annyi magasztos gondolat, Széchenyi halhatatlan érdemeinek oly sokoldalú méltatása van ezen szónoklatokban, hogy azokat, mint a Széchenyi kultusznak egyik örökszép nyilvánulását az utódok számára megmenteni kötelesség; ma még csak egy példányban van meg ezen gyűjtemény, s az is, fájdalom, hézagos, s eme

példányt is a legnagyobb figyelem és leggondosabb őrizet mellett is érheti véletlen szerencsétlenség, egy tűzvész vagy más elemi csapás elpusztíthatja, s akkor még nehezebb lenne azt összegyűjteni. Ezen okok indították a casino igazgatóságát arra, hogy az emlékbeszédeket a casino évkönyvében kiadja, s ez által a casinói tagok közkinségé tegye.

Bpsten, 1902 január 6-án.

I. M.

ELSO LAKOMA

1864. évi február hó 1-én.

Szónoka : báró WENCKHEIM BÉLA.

Kegyelettel emelem e serleget, melyet gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN casinónknak végrendeletileg hagyományozott, s melyet minden évben a közebéden emlékére kiürítünk.

Nem érzem magamat elég erősnek minden érdemét fölemlíteni, de mint igaz tisztelője és hű barátja emelem magasra e serleget, hogy a dicső férfi emlékét éltessem. Exceptionalis állását a nemzet közepette csak nagy hazafiúi érdemei tarthatták fel. A hazaszeretet legmagasb felfogása sarkalta őt tetteire.

Ki kell emelnem alkotásai közül a casinót, melyet 1827-ben szervezett. Némelyek ezt csak a kávéháznál tisztességesb társalgási helynek vétnék, pedig ez az erők központosítása, a közszellem alkotója volt, s ez alkalommal kimondá gróf SZÉCHÉNYI az elvet, hogy nem egyedül a cím teszi a nemest, s ez által eszközölte a közös érzés ébredését.

Harminczhét éve áll az egylet. Nem változtatott egy szabályt sem, s nyitva áll e társulat minden

becsületes embernek ; utána keletkeztek a vidéki casinók, olvasó-körök stb., mint a nemzeti művelődés tűzpontjai. Számtalan kísérő összpontosítása óriássá nő ; s ily mód kell a hont magasra emelni.

Egyesületi szellem ébresztője SZÉCHÉNYI ; az Akadémiától le az agarász egyletig. A casino alkotása tette lehetővé megismerkedni a régi tekintélyekkel, az ifjú nemzedékkel, kiismerni azokat, kiket nagy eszmék lelkesítenek, és kik törekednek e nagy férfiú utánzására.

Ne hagyja el magát a nemzet e nehéz időben ; ne engedjen magának pihenést, melyet még ki nem érdemelt az ifjúság. Ne engedje lelkét az anyagi érdekek által beszennyeztetni, de maradjon magas lelkületű a nemes ambícióig, mert habár a szenvedély áldozatokat szül, csak ez szül nagy tetteket.

Hűség és áldozati készség ki ne veszsen a hazában. Így tanusítsuk hódolatunkat a dicsőült iránt.

Mint fiatal ember, vezetése alatt tanultam. Ha nem is fogtam fel mindig szellemét, sejtém véleményét ; most, midőn megértem, tévedésemet elismerem.

Legyen remény és tanulmány hazánkfiának emléke, ki moderator és haladó volt egyszersmind, s a nemzetet a merészségig sarkalta előre, de tántoríthatlan bátorsággal állt ellent a rohamnak.

Adja Isten, hogy szellemében hazánk önállását becsülettel megmenthessük.

Felhivlak benneteket, hogy felemelkedvén helyetekről, századunk legnagyobb magyarjának emlékére hazafiúi lelkesedéssel, emelkedéssel, de siri csenddel poharat ürítsetek.

MASODIK LAKOMA

1865. évi február hó 3-án.

Szónoka : SZENT-IVÁNY KÁROLY.

Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékének tiszteletére van e nap szentelve.

Felejtethetlen emlékű férfiak tetteiről, kik egy egész nemzet beléletének átalakítását és javítását vezették, csak mély kegyelettel lehet szólni. Tekintve az erőmet messze túlhaladó feladás fontosságát, nálam a kegyelethez és tisztelethez még aggodalom is járul, főképen a mult alkalommal tartott remek emlékbeszéd után.

Ha végig nézzük gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN működését, egy nagyszerű kép nyílik előttünk, minek alapja és főjellemvonása a haza iránt viseltető tántoríthatlan szeretet. Kitartás, tevékenység, áldozati készség, s a haza jogainak és szabadságainak védelme voltak azon fényes tulajdonságok, melyek, mint a honszeretet szülöttei, testvéries összhang-

zásban ápolták e hon legszentebb érdekeit. Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN a hazát anyagilag vagyonosnak, és szellemileg műveltnek kívánta látni, s e két főirányban fejtett ki ritka tevékenységet. Ő dicső pályáján majd buzdított, majd csillapított, majd lerontott, majd épített; de mindig a haza javára. Százados előítéleteket, melyek a hon érdekeinek kifejlődését gátolták, rontott le, és századok erejével daczoló műveket épített, melyekre Európa bármely nemzete büszke lehet.

Báró WENCKHEIM BÉLA a mult alkalommal tartott remek beszédében, a fiatal sarjadékot a haza iránti kötelességeinek teljesítésére szólította fel. Bocsásson meg a nemes báró, ha e jeles beszéd ismétli átolvasásánál csak egyre nem tudtam magammal tisztába jönni, vajjon a beszéd szépségei vagy az abban foglalt hazafiúi érzés, mely csak a legnemesebb kebel szüleménye lehet, érdemelnek-e nagyobb magasztalást?

Azóta egy nevezetes időhöz közeledtünk, mely hazánk sorsa felett döntení fog. Ez foglalatostkodtatja most az elméket. Miért ne lenne tehát nekem szabad ezen ünnepélyes alkalommal hazám életkérdése felett óhajtasomat és reményemet kifejeznem?

E téren ismét találkozáink gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁNNAL, ki politikai programjában a Lajthántúli tartományokkal való együttmaradás szükségét elismer-

vén, hibáztatta az osztrák kormány összpontosító vágyait, s Magyarország törvényeinek meg nem tartását, sőt a tetsző bajok egyik főokát ebben kereste.

Ehhez tartva magamat, nem óhajtok én veszélyes újításokat, csak koronázott fejedelmek által megerősített törvények megtartását kívánom ; csak azt kívánom, hogy Magyarország fejedelmével egyetértve, sorsa felett rendelkezhessék ; hogy azok, kik e hazának sem szokásait, sem jellemét, sem szükségait nem ismerik, a teendők kerekeit meg ne akaszthassák, vagy ferde irányba ne vezethessék. Fölösleges mondanom, hogy a pragmatika sanctiót, s az 1791-iki alaptörvényeket értem, melyeknek az utolsó országgyűlési felírás oly felséges kifejezést adott ; vagyis Magyarország törvényes független állását értem, mi nélkül nincs haladás, csak hanyatlás, nincs élet, csak tespedés, Magyarország törvényes független állása azon erő, mely védi a nemzetet az enyészet ellen ; ez azon erekllye, mely nem egy osztálynak, nem egy vallásbeli felekezetnek, nem egy nemzetiségnek kizáró tulajdona, hanem a magyar földön lakó minden embernek közös kincse ; valamint közös a nap sugarainak jóltevő melege és érlelő ereje.

Szabad legyen reménylenem, hogy valamint 10 évi megszakítás után 1791-ben, II. LEOPOLD alatt élt elődeink, Magyarország önállását újabb törvé-

nyekkel megerősítették, úgy a most uralkodó Ő FELSÉGE alatt is a jelen nemzedék hazánk alap-törvényei és szerződesei felett nem fog sirkövet emelni, hanem egy friss babérkoszorút fonni.

Mi nemcsak úgy, mint e hon fiai, hanem úgy is, mint ezen egyesület tagjai, hálával tartozunk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak ; üritsük a billikom tartalmát egész csendben gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékére, azon gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékére, kinek míg élt, tettei áldottak voltak, úgy emléke is e honban örökké áldott fog maradni.

Néhai SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf emlékére pohár-köszöntőt mondtak :

Az 1866. évi február hó 20-án tartott

HARMADIK LAKOMÁN

wartenbergi gróf WALDSTEIN JÁNOS.

Az 1867. évi február hó 7-én tartott

NEGYEDIK LAKOMÁN

LACZKOVICS JÓZSEF.

Az 1868. évi február hó 7-én tartott

ÖTÖDIK LAKOMÁN

LACZKOVICS JÓZSEF.

Az 1869. évi február hó 14-én tartott

HATODIK LAKOMÁN

Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI GYÖRGY.

Az 1870. évi február hó 7-én tartott

HETEDIK LAKOMÁN

Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI GYÖRGY.

Az 1871. évi márczius hó 7-én tartott

NYOLCZADIK LAKOMÁN

Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI GYÖRGY.

KILENCZEDIK LAKOMA

1872. évi márczius hó 3-án.

Szónonka: SZENT-IVÁNY KÁROLY.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf emlékének napját ünnepeljük. Midőn emlékének hódolok, megvallom aggodalmamat. SZÉCHÉNYI ISTVÁN grófról szólva, az ismétléseket kikerülni nehéz, érdemeihez méltó kifejezéseket találni lehetetlen. A haza boldogítását eszközlő kitűnő férfiak nagy tettei és a nemzetek részéről ezek irányában tanusított elismerések közt egy bizonyos testvéri rokonság létezik, mindkettő egy magasztos érzésnek, a haza iránti szeretetnek szüleménye. Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN szive egész erejével szerette hazáját; ennek érde-

kében áldozott, tett, cselekedett, működött és minden működését siker koronázta.

A nemzetek elismerésüket többféleképen nyilvánítják. A nemzetek címeket is szoktak osztogatni, és a hazának tett kitünő szolgálatokért a népek által adott címek igen hosszas életűek, háladatos-ság adja át azokat nemzedékről-nemzedékre az utókornak. Századok óta él e cím. LAJOS a nagy, MÁTYÁS az igazságos. A magyar nép kebeléből származott e cím is: Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN, a legnagyobb magyar, és ez szinte élni fog, míg a nemzet él.

Hazafiság és valódi államférfíui bölcseség az, mi a nemzeteket emeli. Az első áldozatkészséget teremt, ez utóbbi, azon biztos utat jelöli ki, mely a nemzet boldogítására vezet. SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf mind a két tulajdonságot nagy mértékben birta, és ez az, mi emlékét megörökítette. Hiszen maradandó emlékre csak azok számíthatnak, kik állandó intézményekkel boldogították a nemzeteket. Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN mély belátásánál fogva a jövő titkaiba is betekintett, s úgy aggodalmaira, mint reményeire nézve néha a jóslatok régiójába is emelkedett és jóslatai teljesültek. Csak egy közönségesen ismert jóslatát említem; ezen jóslatát említem: Magyarország nem volt, de Magyarország lesz. Hét évvel elhunyt után jóslata teljesült és a békés kiegyenlítés tör-

vénykönyvünkben helyt foglalt. Azóta Magyarország szellemileg és anyagilag gyarapodott, azóta Európa Magyarország államiságát elismervén, Magyarország Európa dolgaiban mint tényező működik, s azóta elmondhatjuk, hogy Magyarország van. Ürítsük a billikum tartalmát SZÉCHÉNYI ISTVÁN grófnak, a legnagyobb magyarnak emlékére.

TIZEDIK LAKOMA

1873. évi február hó 19-én.

Szónoka : Székhelyi MAJLÁTH GYÖRGY.

Gróf ERDŐDY SÁNDORT (ki a jelenlevők közül a Casino egyesületnek 1827-ik évben történt alakulása alkalmával egyedül vett részt) hívta fel annak tanúságául, hogy az eszme a társadalom minden osztályát egyesíteni, tekintet nélkül a születésre, címre, vagyonra, egyedül azon feltétel alatt, hogy a belépni kívánó e honnak fia, becsületes és eléggé művelt legyen arra, miszerint a közelebbi érintkezés és együttlét kellemessé válhassék, akkorigban valódi társas forradalmat idézett elő.

Miután azonban az eszme megtestesült és az akkori előítéletek és a kezdet nehézségei dacára sikeresnek bizonyult, mit azon körülmény is igazolt, hogy a pesti Casino mintájára országszerte száz meg száz egyesület alakult, ez hathatósan

mozdította elő a társas osztályok egyesítését és a törvényhozásnak 1843-ban és 1848-ban az addig fennállott válaszfalak megszüntetésére irányzott törekvéseit. Így lőn, hogy midőn a törvény végleg megszüntette a társas osztályok közti különbséget, az akkor már jóformán csak papirból álló válaszfalak minden további rázkódtatás nélkül omoltak szét és a bekövetkezett izgalmas időkben az osztálygyűlölet jelenségeivel nem találkoztunk.

Ha SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak ennél más érdeme nem volna, már ez is örök hálát és kegyeletes emléket biztosítana számára. Ezt azonban azon körülmény is biztosítja, hogy hű személyesítője volt fajunk sajátságainak, csakhogy ennek gyengéiből vajmi keveset öröklött, míg jó tulajdonai fennen kimagasultak.

Mi is hevülünk a szépért és jóért és azért, a mit e honra üdvösnek tartunk. Ő neki sem volt más ideálja, mint e haza nagyságai; csakhogy «jól rendezett agyvelejében» «logikai egymásutánnal» jelezte az ösvényt, mely arra vezet s a ki e részben köreit zavarta, azt a jós ihletével sőt dühével támadta meg; viszont türelmes, kitartó és szívós volt tervei keresztülvitelében; ha azok rögtöni foganatosítása ellen az áramlat legyőzhetetlennek látszott, visszavonult, úgy hogy ellenei azokat általa elejtetteknek hitték, azonban mihelyt a cselekvésre az alkalmi pillanatot megérkezettnek hitte,

egy merész szökéssel elleneinek táborában termelt és fokozott erélylyel vívta ki a végleges győzelmet.

Mi is bőkezűek vagyunk, különösen ha a termés úgy engedi, de a számítás nem tartozik kiváló tulajdonaink közé; s viszont helyes számító volt, pontos és rendszerető, mint egy hollandi bankár, de a megtakarított összegeket fejedelmi bőkezűséggel rakta le a haza oltárára, ha ennek szellemi emelkedése nagyobb áldozatot igényelt.

Folytathatnám még ez összehasonlítást, de attól tartok, hogy önkénytelenül is politikai hatalom kérdéseit kellene érintenem, már pedig ezek megvitatása épen SZÉCHÉNYI határozott szándokához képest kell, hogy a Casinóból egyszer-mindenkorra száműzve legyen.

E részben is nyilvánult jóس tehetsége, mert az érintett tilalomnak alapja az volt, hogy izgalmas időkben, kell egy enyhelynek lenni, melynek küszöbén a politikai pártok fegyvereiket lerakva, békésen érintkezhessenek; és csakhamar bekövetkezett azon szellem, midőn megnehezült az idők viharos járása felettünk, midőn síri csend váltotta fel a tanácstermek vitáit, midőn e Casino volt az egyedüli hely, a melyben bántatlanul érintkezhettek azok, a kiket akkor, de fájdalom, csak akkor, egy szív, egy lélek, egy érzés egyesített.

Maradjunk tehát ma is a társas élet mezején és

ünnepeljük a nagy férfiú emlékét hozzá méltóan az által, hogy nyomain haladva, őt önzéstelen hazaszeretetében, szívós kitartásában, a körülményekhez számbavevő ildomában ha utolérni nem, de legalább hűn követni ügyekezünk. E reményben SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékének emelem és azon hazának, melyért Ő élt és halt, üdvére és annak az ő lelki szemei előtt lebegett jövőjére ürítem e poharat!

Néhai SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf emlékére pohárköszöntőt mondtak :

Az 1874. évi márczius hó 3-án tartott

TIZENEGYEDIK LAKOMÁN:

Nagy-károlyi gróf KÁROLYI GYÖRGY.

Az 1875. évi márczius hó 1-én tartott

TIZENKETTEDIK LAKOMÁN:

Székhelyi MAILÁTH GYÖRGY.

Az 1876. évi februárius hó 21-én tartott

TIZENHARMADIK LAKOMÁN:

Székhelyi MAILÁTH GYÖRGY.

Az 1877. évi februárius hó 26-án tartott

TIZENNEGYEDIK LAKOMÁN:

Bessenyői és örvendi BEÖTHY ÁKOS.

TIZENÖTÖDIK LAKOMA

1878. évi. február hó 10-én.

Szónoka : Nagy-apponyi gróf APPONYI ALBERT.

Tisztelt uraim ! Ha SZÉCHÉNYI ISTVÁN a túlvilágról körünkbe visszatérne s ha végig tekintetne most hazáján, látván a haladást, melyet tőn a nemzet, de látván a veszélyeket is, melyek azt környezik, mit érezne az ő szive, azon szív, mely az egekre törő reménytől a sírt kereső csüggedésig átérzett mindent, a mi gyönyört és kint a hazaszeretetet szenvedélye halandó szívére hozhat? Mit szólna a mai nemzedék fiaihoz Ő, a nagy ébresztő, kinek minden szava egy intés volt, egy felhívás, egy buzdítás ?

E kérdés állt előttünk azon percztől fogva, melyben vettem egyletünk fölötte megtisztelő parancsát, hogy legyek én a mai ünnepély szónoka s ily gondolatok uralma alatt keresém alapítónk pályájában azon jellemvonást, azon mozzanatot, melyet a legnagyobb időszerűséggel tehetnék kegyeletteljes megemlékezésünk különleges tárgyává.

A nemzeti élet normális perczeiben tisztelt uraim, majd az egyik, majd a másik feladat lép különösen előtérbe s uralkodik a pillanatnyi helyzeten ; ilyenkor fel kell találni — SZÉCHÉNYI hagyományaiban azt a példát, — azon buzdítást, mely épen

e feladatra vonatkozik. De ma, midőn az összes nemzeti lét óriási crise áll előttünk, midőn nem a fölvirágzás valamely tényezőjének megszerzéséről, a haladás valamely akadályának elhárításáról van szó, hanem arról, élhet-e, uralkodhatik-e *magyar* e földön, melyet őszinte vére szerzett, midőn egész nemzeti jövőnk kérdése a napi kérdés, ma SZÉCHÉNYI egész életét kell magunk elé idéznünk, ma be kell hatolnunk azon alapeszméig, mely azt tevékenységének látszólag tervtelen sokoldalúságában kezdettől végig dominálta és kitöltötte.

A magyar népnek — így írja meg SZÉCHÉNYI saját életprogrammját — nincs csekélyebb hivatása, mint képviselni *Európában* ázsiai bölcsőjében rejtőző eddig ki nem fejtett, sehol érettségre nem virult sajátságait. *Az emberiségnek egy nemzetet megtartani*, sajátságait mint ereklyét megőrizni és szeplőtelen minőségben kifejteni, nemesíteni erőit, erényeit és így egészen új, eddig nem ismert alakokban kiképezve végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni. *Ez a feladat.*

Igen uraim, az emberiségnek egy nemzetet megtartani, ez volt a feladat, míg SZÉCHÉNYI élt és működött, ez a feladat ma, midőn számra csekély, rokontalan fajunk körül vad morajjal felzúdul a népek tengere és ez lesz a feladat, míg valamilyünk él, míg lehet azoknak, a kikről megiratott a nagy világon e kívül, nincsen számukra hely.

A magyar faj biztosítása és kifejtése volt gróf SZÉCHÉNYI működésének változhatlan sarkpontja, melyet fölébe tett az állami élet minden egyéb problémájának, a szabadsági és haladási ideálok mind-egyikének. És ez reánk nézve életének legidő-szerűbb tanulsága.

Sikerülhet-e e feladat? SZÉCHÉNYI addig, míg tehetett, míg működhetett, bízott benne, hogy igen; bízott nemzetünk felvirágzásában, valamint biznak abban, hogy (saját szavait idézem) a kisdéd makkból idővel termő tölgyfa lesz, *csak el ne romljék, csak senki el ne gázolja.*

Legázoltatni, elromlani, ime a kettős veszély, mely életfánkat fenyegeti s melyről soha sem volt szabad kevésbbé megfeledkeznünk, mint épen ma. Az elsővel megküzdeni a politika feladata, a másodikkal szembeszállani leginkább a társadalmi élet rendeltetése. De azért a kettő szorosan összefügg; mert ha a magyar társadalom nem képes legyőzni a belső bomlás veszélyeit, semminemű politikai erőlködés meg nem mentheti a magyar államot a legázoltatástól.

És vajjon diszlik-e nemzetünk ma a belső ép-ség teljes fényében? él-e bennünk, hogy a távol mult dicsőségéről hallgassak, a minket közvetlenül megelőzőtt nemzedék szelleme, azon nemzedéké, melyhez egy SZÉCHÉNYI, egy DEÁK FERENCZ, egy DESSEWFFY AURÉL tartottak? vannak-e a nem-

zetnek oly munkásai, minők apáink voltak? nem váltá-e fel azok ifjú lelkesedését a lankadtság egy neme, mely önönmagában nem bízik, mely hajlandó tétlenül panaszkodva nézni a sülyedés oly jelenségeit, minők ellen reagálni csupán a társadalmi erők összesége képes?

Nem hivatásom e kérdésekre válaszolni, nem érzem magam illetékesnek arra, hogy közszellemünk állapotáról ítéletet mondjak. De azt az egyet tudom, hogy ma fáradtaknak, lankadtaknak, tespedőknek lennünk nem szabad, ha teljesíteni akarjuk a mai nemzedék nagy feladatát, megmenteni az emberiségnek e fajt, sajátságaival, eredetiségével, önállóságával. Ma egy nagy nemzeti erőfeszítésre van szükség, nem pillanatnyi felhevülésre, de szilárd és szívós elhatározásra. Ha SZÉCHÉNYI ma hozzánk szólhatna, csak ismételné azokat, miket 1842-ben az Akadémia közgyűlésének mondott.

Legyünk meggyőződve, hogy köztünk többé-kevésbbé mindegyik, sőt hazánk minden fia, vérünk mentője, népcsaládunk jótevője, nemzetünk feldiszipője lehet, s azért töltse be minden magyar ember helyét hű sáfárilag.

És alapítónknak ezen intő szava kortársainál nem maradt holt betű. Az idősb nemzedék dicső példáit hagyva reánk az ily hű sáfároknak, sokan élnek még közöttünk, környezve tisztelet és szeretettől, nem egyet kiragadott körünkből a halál

irgalmatlan keze ; egy név álljon itt sok helyett : gróf KÁROLYI GYÖRGY-é, a kit friss fájdalommal siratunk. Legyen e példánk által fokozva SZÉCHÉNYI szavainak hatása reánk, az ifjú nemzedék tagjaira.

Igenis, hű sáfárilag szolgálunk mindent, a mit a gondviseléstől nyertünk, mint azon erők egy részét, melyekkel fentartandó e nemzet az emberiség számára : tekintsük vagyunkat a nemzeti gazdagság egy reánk bízott részének, tekintsük személyes tulajdonságainkat a nemzet geniusza egy hozzánk csapott nyilvánulásának és úgy éljünk mindezekkel, mint a kik kezelésükért beszámolni tartoznak ; vonuljon át egész életünkön annak tudata, hogy — SZÉCHÉNYI-vel szólva — a haza minden fia lehet vérünk megmentője s ha azzá lehet, akkor azzá lenni kötelessége.

Ha dicsőült alapítónk szellemében ily elhatározást érlel minden magyar ember önmagában, akkor — de csakis akkor — remegés nélkül nézhetünk a jövő elé ; ha ily szellem terjesztőjeként működik egyletünk, akkor SZÉCHÉNYI ISTVÁN elérte a célját, melyért azt alapította. Legyen tehát e pohár, melyet évente a legnagyobb magyar emlékére üritünk, egyszersmind szentelve azon eszmének, mely SZÉCHÉNYI egész életének egész tartalmát képezte ; emeljük azt nemzetünk jövőjeért, emeljük azon hitünkért, hogy minden magyar

egyesült erejének sikerülni fog, sikerülni kell, megtartani az emberiségnek e nemzetet; melyet a mindenható irgalmas keze a jövő veszélyein és küzdelmein át vezéreljen, fentartson és az idők végéig erőben boldogságban gyarapodva éltesse.

TIZENHATODIK LAKOMA

1879. évi február hó 17-én.

Szónoka: Péch-ujfalusi gróf PÉCHY MANÓ.

Tisztelt urak! Nekem jutott azon különös szerencsével párosult kiváló kitüntetés, hogy a mai kegyeletes ünnepély alkalmával gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak, hazánk nagy regeneratorának dicső emlékére emeljem a hódolat poharát.

Merész kísérletnek tartanám gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak mindazon magasztos és dicső érdemeit felsorolni, vagy pedig mindazon termékeny alkotást részletezni, melyek Őt halhatatlanná tették.

Sokkal fényesebben megörökítette azokat a történelem, sokkal mélyebben beoltvák azok a magyar nemzet szívében, szóval gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak fényes érdemei sokkal tartósabban fognak hálás nemzetünk emlékében örökölni, sem-hogy azoknak magasztalása vagy *dicsőítése* igénytelen szónoklatomra szorulna.

Egyet azonban behatóan kell hogy hangsúlyoz-

zak ; hangsulyoznom kell különösen azon folytonosan megújult méltó fájdalomnak teljes jogosultságát, hogy gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak magasztos szellemi fenhatóságát nélkülözni kénytelenek vagyunk, épen most, a midőn őt kipótolhatlannak tartjuk.

Nem csoda tehát, ha ezen fájdalmas nélkülözés teljesen minősítve van ezen kegyeletes emlékserlegnek beltartalmát megkeseríteni.

Sokat olvastam ezen nagy férfiúnak életéből, sokat gondolkodtam magasztos tettei fölött; sőt midőn a Tiszának romboló árját, mint királyi biztos, szabályozni hivatva volt, szerencsém volt oldala mellett egy ideig működni; alkalmam volt tehát magasztos szellemi fenhatóságát közelebb-ről csodálni.

Csodálkozásomnak és elragadtatásomnak számos perczében sokszor azt a kérdést intéztem önmagamhoz, vajjon gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN miben volt tulajdonképen és a szó valódi értelmében kiválólag felülmulhatatlan? És vajjon mi által sikerült neki korának több nagy embereit túlszárnyalni?

Pedig közbevetőleg legyen megjegyezve, gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN nem kölcsönzött korának nagy embereitől sem egy bizonyos szerves eljárási rendszert, sem egy bizonyos chablonszerű taktikai jeleget, szóval, Ő nem volt másolója korunk nagy

embereinek, ő az eredetiségnek volt valódi prototypója és mint ilyen, a maga nemében páratlan vala.

Nem állítom, hogy gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t nagygyá nem tette a sok nehéz kezdeményezésének diadalmas leküzdése, vagy a számos előítéletekkel folytatott harczoknak sikeres legyőzése; nem állítom, hogy őt nagygyá nem tette azon bámulatos szivóssága is, mely még akkor sem csökkent, midőn a haladás és reformok terén úgyszólván csak lépésről-lépésre foglalhatott tért.

Mondom, nem állítom, hogy mindezen fényes eredmények és kitűnő tulajdonok őt nagygyá nem tették. De hát mi tette gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t a szó valódi értelmében kiválólag nagygyá, kiválólag felülmulhatatlanná? mi tette őt a közbecsülés, a közszeretet és közbizalom valódi bálványává? Szerintem őt kiválólag nagygyá tette önzéstelen, önfeláldozó, szeplőtlen hazafisága, melyben magát a hatalom csábjainak ferde iránya által megingatni nem engedte.

Ezen önzéstelen, szeplőtlen hazafisága emelte őt kiválólag ama hírneves államférfiaknak pantheonjába, hol az ő dicső emléke mindig kiváló helyet fog elfoglalni.

Olyan volt a mi halhatatlan gróf SZÉCHÉNYI-nk, mint egy terebélyes ős tölgy, mely a felzúdult viharoknak fergetegeivel dacolni tud, dacolni

mer, de azok előtt meghajolni, vagy azok nyomása alatt megtörni nem képes.

Hatalmas elszántsággal és ritka, mintaszerű odaengedéssel küzdött mindig hazánk érdekében, küzdött mindaddig, míg mély bánatában szíve meg nem tört, küzdött mindaddig, míg magasztos szellemének fenhatósága megtört szívével együtt sírjába nem szállott.

Gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak ezen valódi spártai jelleme eredményezte, hogy mindaddig, míg Magyarország magyar állam marad, mindaddig, míg e kies földet magyarok fogják lakni, mindaddig gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak dicső emléke minden igaz magyar embernek szívében homálytalan fényben fog tündökölni, homálytalan fényben fog örökölni!

És méltán, mert magasztos szelleme Magyarországot nemcsak a haladás, nemcsak a reformok terén regenerálta, hatalmas kezének nemcsak e téren sikerült az előítéleteknek kártékony sarjait kiirtani, hanem magas röptű szellemének és mély belátásának sikerült egyszersmind a sociális téren is kiirtani a kasztoknak már valódi burjánokká fajult káros kinövéseit s ez által sikerült néki leginkább a közszellemek jóra való törekvéseit egye-síteni, előmozdítani és minden irányban biztosítani. E célból alapította meg gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN a pesti nemzeti casino egyletet is, mely hogy ezen magasztos célnak megfelel és hogy az

általa megvetett egészséges alapokon, folytonos virágzásnak örvend: ezt kiválólag gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN magasztos szellemének köszönhetjük, mert ő, mint alkotója ezen egyletnek, úgy akarta, hogy az ne legyen a kasztok szétágazó önző érdekeinek előmozdítója, hanem legyen valódi emeltyűje a közszellemnek, a közművelődésnek és az annyira szükséges egyetértésnek. Ezen jótékony szellem lengi át casinói egyletünket ma is, ezen jótékony szellemnek köszönhetjük, hogy casinói egyletünk, mint a nap sugara, jótékonyan hat befelé, s vonzólag hat kifelé.

És most engedjék meg tisztelt uraim, hogy ezen kegyeleti ünnepély alkalmával néhány meleg baráti szavakat és egy őszinte hazafias kérést intézhessenek az ifjú nemzedéknek viruló sarjadékához. Mi idősebbek, mi korosabbak, kik már csak az élet aequatorának magaslatáról tekinthetünk az enyészetnek feneketlen örvénye felé, mi már többé sokat nem tehetünk, ti, ifjú barátaim, lesztek utódaink, ti lesztek hivatva pótolni mind azt, mit mi teljesíteni, vagy végrehajtani az időből kifogytunk. A haza szent szeretetére kérlek benneteket, kövessétek mindig és mindenben hiven gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN magasztos nyomdokait, az ő egész élete, az ő ernyedetlen munkássága, és az ő önzéstelen, önfeláldozó, szeplőtlen tiszta hazafisága legyen legdrágább talismántok, az ő iránya

vezessen benneteket, és pedig még a felzúdult viharok szélvészei között is, azon biztos kikötőbe, melyből képesek lehessetek szeretett hazánk sorsát oly módon intézni, a mint azt gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN magasztos szelleme óhajtotta.

Ne feledjétek soha, ifjú barátaim, hogy Magyarország, daczára százados alkotmányos küzdelmeinek, állami létének még mindig csak zsenge korát éli, ha tehát azt akarjuk, valamint hogy azt komolyan akarnunk kell is, hogy Magyarország megizmosodjék, hogy biztos jövője legyen: akkor nekünk magyaroknak még sokkal nagyobb hazafias önfeláldozásra, önmegtagadásra és önzetlenségre van szükségünk, mint olyan nemzeteknek, melyek állami létüket már consolidálták. És ha daczára önzéstelen hazafias törekvéseinknek, a végzet hullámai felettünk még is összezsapnának, akkor legalább azon büszke öntudattal fognánk elsülyedni, hogy állami létünk fentartásának és biztosításának érdekében becsületesen megtettünk mindent, a mit megtenni hazafias kötelességünk parancsolt, ez volt gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak magasztos felfogása, tiszteljük azt még hamvaiban is, mert neki vajmi sokkal tartozunk.

Egyet még hallgatással nem mellőzhetek: gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN magasztos szelleme vetette meg alapját fővárosunk felvirágzásának, és eszményképeinek egyike volt mindig, Budapestet

egy délies európai várossá átalakítani. Mert jól tudta halhatatlan gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN, hogy az országnak fővárosa olyan, mint a testben a szív, mely ha kellő vértápot nyer, egészséges lüktetésével felüdíti az egész testnek szervezetét, ellenben, ha a szív vérszegénységben szenved, vele együtt előbb-utóbb elsorvad az egész test. Jól tudta gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN, hogy ha a vagyonos és művelt osztály szellemi és anyagi támogatását hazájának fővárosától megvonja, vele együtt kell, hogy előbb-utóbb elsorvadjon az egész ország; minden igyekezetünkkel oda kell tehát hatnunk, hogy Budapest, gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN magasztos szellemének megfelelőleg, a vagyonos és művelt osztálynak állandó központja, állandó lakhelye legyen. Ha magyarok akarunk maradni, az életető erőt önmagunkból kell, hogy merítsük. Mert megizmosodni, megterebélyesedni csak is saját talajunkon, csak is saját éghajlatunk alatt leszünk képesek. Idegen földön, idegen éghajlat alatt olyanok leszünk mindig, mint a tropikus plánták, melyek idegen éghajlat alatt egyideig ugyan sinylődve tengődhetnek, előbb-utóbb azonban elsatnyulnak.

Végre tisztelt uraim, tegyük le egy kegyeletes mély sóhajnak kíséretében szívünknek lelkünknek legkegyeletesebb, legmelegebb érzelmeivel az örökké zöldelő nefelejtsék hervadhatatlan koszo-

rúját felejtethetlen nagy hazánkfának tiszteletére, szenteljünk neki szívünk mélyéből fakadó forró könyeket, melyet mint az égi harmat, üdítőleg enyhíthessék mély bánatában megtört szívének sagjó fájdalmait. Éljen gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN nagy hazánkfának dicső emléke a magyar nemzet szívében változatlanul, örökké! Éljen!

TIZENHETEDIK LAKOMA

1880. évi február hó 17-én.

Szónoka : ZICHY ANTAL.

E fényes körben alig van egy-kettő, a ki nálamnál szebb, elegánsabb szónoklattal ne járulhatna a mai ünnepély emeléséhez; viszont úgy hiszem alig van egy, a ki úgy, valamint én magában ne vonázkodnék ily tisztnek elvállalásától: jól tudva s érezve azt, hogy semmi szónoklat sem érhet fel akár az ünnepelt nagy név magaslataig, akár a mi méltó kegyeletünk színvonaláig.

Ha még is nem haboztam a megtisztelő felhívást teljesíteni, azt azért tettem, mert önökkel együtt úgy vagyok meggyőződve, hogy ily alkalmal nem a mi, bárminő szellemi tehetségeink ragyogtatására, hanem az ünnepelt nagy lélek felsőbbségének s halhatatlan érdemeinek őszinte hálás elismerésére kell fektetni minden sulyt;

ennek kifejezése pedig annál meghatóbb, ha nemcsak jeleseink, hanem közembereink is, mint most én, egyaránt hű, bár kissé dadogó, tolmácsaivá válhatnak.

Ily vékony mécs világánál is keressük fel a magyarok Medinahját, nyissunk be szent áhitattal a czenki sirboltba, mely SZÉCHÉNYI nagy lelkének szétroncsolt porhüvelyét zárja el. Érintsük a visszaemlékezés varázsvesszejjével a drága koporsót: nyiljék meg előttünk egy perczre bár s láttassa velünk a dicsőt, ha ugyan meggyengült szemidegeink annyi fény visszugarát még elbirni képesek.

Helyezzük át magunkat, gondolatban, az epochális 1825-iki pozsonyi országgyűlésre, még pedig a Rendek tanácskozó termébe. A haza atyjai, kerületi ülésben a módokról és eszközökről tanakodnak, mikép lehetne nemzetiségünket műveltté, műveltségünket nemzetivé tenni, hazai nyelvünket az azt megillető polczra emelni, a honfiak egy rég táplált óhajtását, egy magyar Tudományos Akadémia föllállítását, végre valósítani. Felső-büki Nagy Pál minden szavát, mint egy prófétáét leste akkor minden hallgatója. E buzgó hallgatóik sorából fölemelkedik egy ifjú mágnás s szerényen engedelmet kérve, hogy e körben, melynek nem tagja, szót emelhessen; oly szót ejt ki, mely mint egy halhatatlan tett lőn azon-

nal a nemzet hálás emlékezetébe örök időkre bevésve. Egy évi jövedelmét tevő le a haza oltárára, melyet később — adott szaván túl is adóztatva meg magát — az ismeretes 60,000 forintban állapított meg. Nem az összeg nagysága, hanem az ily kezdeményben, ily áldozatkészségben nyilatkozó polgári erény nagyszerűsége az, mely minket örök hála kötelez, s kell, hogy az idők végéig követőkre is találjon közöttünk.

Ah, mennyire elűt e látványtól azon nyomorúságos nyüzsgés, pezsgés, melyet napjainkban a társadalom majd minden rétegében szemlélünk, s az uzsorás vállalatok, a pénz, a látszat vak hajhászatában culminál, s melynél ha van valami még szomorítóbb, úgy az a mohóság, melylyel sokan egyesek tévedéseit az egész nemzetre rákenni s a hazát önmagunk és a külföld előtt diffamálni nem áttallják.

Nemes, lovagias érzés sugallá első könyvének is a lovakról, dedicatioját, mely «boldogult gróf Hunyady József árnyékának» szól, mint a ki «sok jó magot hintett el tájainkon, de távol maradott szemei elől a gyümölcsözést mutató idő». Ma alig lehet fogalmunk azon nehézségekről, melyekkel SZÉCHENYI első indítványának, a lóversenynek keresztülvitele járt. Hányszor volt audientíán nagy uraknál, egyenesen ő felségénél is Ferencz császárnál, ki szokása szerint a rendes hivatalos

tárgyalások csiga útjára terelte ; mily nehezen tudta megértetni magát, mint boszantotta, hogy ügye olyan uraktól függ, a kik a lovat a mulától alig tudják megkülönböztetni, s mikép sikerült végre a kivített, az érdem fele részét ifjabb kortársa Wenckheim Béla vállaira hárítani át, kinek emlékét nem rég avatottabb szónok eleveníté fel körünkben.

Második könyve a «Hitel» valóban sajátos, csakis keleti magyar fajunknál előforduló tünevény, alapját veti meg nemzetgazdasági, alapját publicistai irodalmunknak s egyuttal magas rőpténél, hangulatának melegénél fogva számot tenne költői műalkotások soraiban is! . . .

A «Hitel» után következtek egymásután a «Világ és Stadium» majd a «Játékszinről», majd a «Budapesti por és sárról», a «Selyemtermelésről», az «Adóról», a «Hidról», «Folyóink szabályozásáról» s egész közlekedési rendszerünkről irt röpiratai a «Kelet népe», a «Politikai programm-töredék». Az ő könyvei nem affélék voltak, miket olvasva vagy olvasatlan könyvtárainkba teszünk, önök tudják, hogy e könyvek megannyi tetteknek voltak vagy szülőtti vagy szülői.

Mit emlegessem e termékeny elme, e fáradhatatlan kéz alkotásait? Hisz úgy is folyvást szemünk előtt lebegnek azok, s mindnyájan fölkiáltanánk: *Te saxa loquuntur!*

Tudjuk, mily kevésbe vette a tömegek s azok vezetőinek mindenkori nagy bálványát, a népszerűséget. Mily készséggel nyújtott kezét Metternichnek s a magyar ellenzéknek, Reviczkynek, József nádornak, Deáknak, Dessewffynek, Apponyinak, Batthyánnak, végre még nagy antipodjának Kossuthnak is, a hányszor valamely közérdek előmozdításáról vagy közveszély elhárításáról volt szó. Önök tudják, hogy a ki pártokon kívül, azaz, hogy fölöttük állt, minden pártnak birta, ha nem szeretetét, de tiszteletét és bámulatát.

Nem fölösleges azonban gyakrabban is felfrissíteni emlékezetünkben azon intentiókat, melyek őt némely kedvencz alkotásaiban vezérelték. «A közönség sepreje, így magyaráz egy alkalommal, azt gondolná: mi versenyzést (lóversenyt) azért állítánk, hogy néhány lovat futni lássunk, vagy az angolt majmoljuk; casinót pedig, hogy karszékben nyujtózzunk vagy pipázzunk.»

Önök lelkesége bizonyynyal soha sem fogja a közönség ama seprejének ily vélekedését sem aláírni, sem igazolni.

Önök lelkesége kezességet nyújt nekem az iránt, hogy újabb alapszabályainkból hova tovább, tán már a legközelebbi jó alkalommal kitörülve lesz ama 4-dik §, mely elláthatatlan időkig megköti kezeinket s arra kényszerít bennünket, hogy egyenesen ellenkezőjét műveljük annak, a mire

nagy mesterünk egész életén át szóval és tettel tanított: áldozni folyvást a közjóra, lerakni fillé-reinket a haza s az emberszeretet oltárára.

Ama nagy nemzeti ünnepélynél, mely tavasszal már előttünk áll, a SZÉCHÉNYI emlékszobra leleplezésénél mi bizonynyal nem csak testületesen megjelenni, nem csak koszorúnkat átnyujtani, hanem a létrehozás eszközeihez némi anyagi áldozattal is testületesen hozzájárulni elengedhetetlen kötelességünknek kell, hogy tartsuk.

Mellesleg mondva, nem is gondolnám, hogy ilyenekért a n. é. közönség bármely része akár ablakainkat beverje, akár szép tükörtábláink csörrenéseit tapsaival kísérje.

Dicsőült nagy szellem Te, kinek egész földi életpályája a lelki és testi szenvedések egy hosszú láncszorozata volt, de ki most porhüvelyedből kibontakozva, a halhatatlanság nektárját szörpölöd, tekints le reánk, terjeszd ki halhatatlan szárnyaidat fölöttünk, add reánk termékenyítő áldásodat. Nekem pedig, törpe utódnak, engedd meg, hogy reszkető kézzel érintsem az emlékednek szánt helyet, s a te nevedben köszöntsem azt fel e körre s e körön kívül levő hálás tisztelőidre, kik velünk egyesülve, tette, áldozatra készen, még számtalanszor fogják ismételni ama büszke mondásodat, miszerint Magyarország még nem volt, Magyarország még lesz!

TIZENNYOLCZADIK LAKOMA

1881. évi február hó 7-én.

Szónoka : JÓKAI MÓR.

Uraim! A régi úgynevezett jóidőkben az a szokás divott, hogy a haza atyjai az országgyűlésről üdvös törvényeken kívül még lelkesítő országgyűlési nótákat is vigyenek haza küldöiknek.

Abban az évben, a melyben én születtem, keletkezett egy országgyűlési dal, a melynek ez volt a kezdete: «rózsa bimbó borostyán».

Ennek a dalnak két sora így hangzott:

«Széchenyi homlokán
Virul a borostyán».

Az egész dal SZÉCHÉNYI politikájának megdicsőítése volt.

Nekem tehát ezt a politikát már a bölcsődalban tanították. És aztán eltartott ez a dal majd két évtizedig, mindig jobban elterjedve, mindig jobban megértve; sirtak, örültek, lelkesedtek rajta. A kik huszonhárom évvel később születtek, azoknak a bölcsődala már trombita-recsegés és ágyúdörgés volt s az is egy nagy politikának a megdicsőítő országgyűlési dala volt.

A hatalmasabb, erősebb dal hangja rég elmorajlott; hanem az még mindig hangzik, hogy: «SZÉCHÉNYI homlokán virul a borostyán».

Egy rövid, de merész mondás fejezi ki ez egész politikát: «Magyarország nem volt, hanem lesz.» Már maga az első szó is oly vakmerő, hogy «Magyarország nem volt». Holott a költők mind azt énekelték s utánuk az egész nemzet, hogy Magyarország csak volt, csak a múltban élt, hogy most már csak részben él, többé nincs jelen, hogy pusztá már Hunnia s oda a boldogabb idő! Vakmerő eszme volt ezzel az általános kesergő hittel szemben kimondani azt, hogy nincs mért visszasíratni a múltat, hogy Magyarország addig még nem is volt, nem volt az az ország, mely számot vet az országok sorában. Még merészebb volt a kiegészítő mondat, hogy Magyarország csak azután lesz. Lesz az az ország, a minőnek ő nem álmodta, nem prófétai extazisban képzelte, de egy teremtmény lélek istenségével tervezte.

Jól látta azt SZÉCHÉNYI, hogy egy nemzetet pusztán hősi erényei véráldozó honszerelme meg nem tart, meg nem örökít. A legnemesebb népfaj is, ha a cultura terén hátramarad, rabszolgája fog lenni az idegennek, hogy a népeknek azokban a nagy csatáiban, a miket nem fegyverrel vívnak, mindenkor vesztes fél marad.

S valóban sziv kellett hozzá, mely a hátramaradás láttára a kezdeményezés bátorságát s a siker reményét el ne veszítse.

Mindenekelőtt nem volt az országnak egy igazi

fővárosa. Pest egy nyomorult sárfészek volt, szegény is, idegen is. Aristokratiánk a külföldön, gentrynk a falun, a magyar szó a pusztában. Életpálya kevés, az is bizonytalan, nem jutalmazó. Mezőgazdaszatunk culminált a birkatenyésztésben, marhatartásban, kereskedelmünket képviselték a gabnashajók, a deszkás tutajok, földmivelésünket gátolta az urbérrendszer, hitelünket az ösiség, tudományunk szétszórva a főiskolákban, zárdákban, dikasteriális hivatalokban culturnyelvünk egy holt nyelv, színművészetünk Thespis vándortalyigáján, festészetünk a címermázolásra utalva, egyetlen hirlap, néha kettő az egész országban, s ha egy-egy költő támadt a nép közül azt megbámulták mint a szerecsenek közt az albinót.

És a mi legkétségbeejtőbb volt: az a rettenetes megelégedés a saját nyomorúságunkkal és a nemzeti felmagasztalása idealisált szegénységünknek, az a cultusa a semminek.

És SZÉCHÉNYI vállalkozott rá, hogy ledöntse az oltárra emelt «Semmiség» bálványát s felébreszse a nemzetet arra a tudatra, hogy a mije van az semmi, hogy ingyen nem kap senkitől semmit, hogy mindent magának kell megszereznie és nagy fáradsággal.

Vállalkozott rá, hogy a nemzetet átgyúrja egészen, nem úgy, a hogy egy korábbi nagy alkotó lángész (II. József) nagy tévedésében tervezé,

hogy idegen nemzetté erőszakolja átalakulni a magyart ; hanem meghagyva Kelet Népét annak, a minek teremtvé van, Kelet Népének s az ősi erényeket, a mik avultságukban már a hibák kategóriájával birtak, alakítva át modern tényezőkké. A miket mondott SZÉCHÉNYI, azok mindig úgy voltak adva, hogy azokat egész Európa meghallhassa, hanem azért a falu is megértse.

A nagy szavakat azonban megelőzték nála a nagy tettek, vagy nyomban követték.

Mert a culturát csupán pénzen megszerezni, igaz, hogy nem lehet ; de pénz nélkül megvenni sem lehet.

A culturára kiadott pénz gyökeret ver a földben, s biztosítja az áldozathozó nemzet növekedését.

A haladó kor az ősök hamvait nem respectálja, hanem az élők szellemét igen : nem számítja be a jogainkat, hanem a tehetségünket ; nem kérdezősködik a dicsőségünk után, hanem a hitelünk után.

SZÉCHÉNYI lángszelleme talált lelkesült követőkre, sikert csak így vívhatott ki ; de a mellett mennyi akadályra kellett találnia SZÉCHÉNYI-nek az ujjaalakítás ezen nagy munkájában, melyben egyszerre kellett küzdenie a nemzeti szellem másfelé csapongó aspirációval s a tespedő anyag egy helyben maradási vágyával. Ott találta maga előtt a

főnemest, a ki a lánczhidat a nemesi előjogokra vert első láncznak tartotta, s megfogadta, hogy soha át nem megy rajta, a ki soha fel nem lépett istentelen gőzhajtotta hajójára; a táblabirót, a ki nevetni valónak találta casinóját, lófuttatását; a túlbuzgó ifjú nemzedéket s annak lángszellemű vezérét; a pesti törzspolgárt, a ki kasztja előjogait féltette az ő nagyszabású reformjaitól egész a földmivesig.

Nem irtózott vissza a tusától. Művei egy egész irodalmat képeznek, mikben alkotásait védte egyfelől egyrangú lángelmék ellenkező nagy irányeszméi, másfelől a vastag értetlenség ellen. Műveiben kitűnik az író, a ki egyesíteni tudta magában az igaz magyart és az európai nagy embert; nem vetette meg a humort, a sarkasmust, az adomák odataláló czélzatait. Utána nemcsak ércz- és köemlék, hanem egy egész adomakör maradt. Erős volt a támadásban, s erős az elviselésben. Az erősnek nem fáj a vett csapás. Mikor a küzdelemben a túlizzgatott fiatalság utczai tüntetést rendezett ellene, nevetve mondá: «Sebaj! Eddig sárvári SZÉCHÉNYI ISTVÁN voltam, ezután charivari SZÉCHÉNYI ISTVÁN leszek».

Ő valóban nemcsak családi czímerében viselte az ország-czímer kettős keresztjét, hanem lelkében is hordozta. Mert ennek nemzeti kettős keresztnek az egyik ága a külmegettámadás, a másik

ága a belső visszavonás. Nem csoda, ha lelke megtörött alatta.

Még 1848 augusztus utolsó napján oly kedélyesen beszélt az országgyűlésen a miniszteri lakomákról, miket az ellenzék megtámadott, elmondva, hogy egy kedélyes lakomán több jót keresztül lehet vinni, mint a legkomolyabb tanácskozáson, s hogy a magyar miniszterelnök csak nem fogadhatja a külföld követeit *Diogenes hordójában* s harmadnapra már csak a kétségbeesés démonának szavait tudta viszhangozni.

Mikor utoljára szétnézett hazáján lánczhídoszlop magaslatáról, s látta szemei előtt mind azt halomra omlani, mit eddig épített, látta Budapestet egyik végétől a másikig lángba borulni, látta hazájára kiönteni patakjait a vérnek, záporát a könyveknek az özönét az idegen inváziónak, ez a látás elvette elméje világát, összeroskadt alatta. S a rohanó kor nemzedéke átlépett a ledült kolosszon, sőt akadt a ki rágázoljon. Egyetlen egy alak kelt védelmére, egy másik óriási szellem, egy vak ember ; WESSELÉNYI MIKLÓS. Egy világtalan óriás állt elő védő bajnokául egy elmevilágát vesztett demiurgusnak egy egész urrá lett korszellem ellenében.

És ekkor, mint hajdan a Philaeni testvérek, a kik hazájuk Karthagó jogának igazáért élve eltemették magukat, SZÉCHÉNYI is eltemetteté magát Magyarország szent jogainak élő tanujaként. Sok

éven keresztül volt a döblingi élő halott kriptája Magyarországra nézve az «ara Philaenorum». Itt se szűnt meg nagy szíve hazájáért érezni és fájni.

Ennek a hazának a földje tele van hintve SZÉCHÉNYI arany mondásaival. Mikor az 50-es években a nemzeti színház kiadásai tetemesen meghaladták a bevételt, több lelkes magyar főúr pénzgyűjtést rendezett az «utólsóul» megmaradt nemzeti intézet biztosítására.

Széchenyi Istvánt is felszólították a hozzájárulásra. Ő küldött is pénzt Döblingből a jelzett célra, de hozzá még egy jó tanácsot: «Barátom, minden ember tegye azt, hogy ne adjon ki többet, mint a mennyit bevesz». Ez az egy mondás egy olyan aranymező, hogy ha ezt kellő bányamivelés alá vennék hazánkban, ebből az egyből ki lehetne heverni, a magunk baját is, az országét is.

Még egy villanását láttuk a fényes meteornak s aztán eltűnt az, a hogy a meteorok szoktak.

Mikor a földi hatalmak nem hallgattak szavára, feltört az egekbe, oda appellálta nemzete ügyét.

S nem ment el hiába.

Tekintsetek körül.

A hová néztek, mindenütt SZÉCHÉNYI szellemével találkoztok.

Az országot vasúthálózat szövi át; országunk szíverén gőzöshad rajzik; Fiuménk számot vet a világkereskedelemben. Rakonczátlan folyóink med-

rük közé szorulnak, millió hektárjai a termőföldnek szabadulnak föl mocsárfenékből; gép dolgozik a mezőn; malomiparunk a világpiacz számára működik; lótenyésztésünkből gazdag kiviteli cikk alaptörzse támadt. Itt mindenütt SZÉCHÉNYI szelleme járt.

Tudományos intézeteink a kor színvonalára emelkedtek, színművészetünk leverte versenyzőit, képzőművészeinket a kerek világ dicsőíti, költőinket elismeréssel fogadják, s az «egy» magyar hirlap helyén van ma háromszázhetven! Itt SZÉCHÉNYI szelleme járt.

Terjed a haladó mozgalom ipar, kereskedés, gazdaság utján s megérett a gondolat a magyarban, hogy az üzlet nem szégyen, csak a rossz üzlet a szégyen. A magyar vállalkozni tanul s ha jól tanul, gyarapodik. Itt SZÉCHÉNYI szelleme járt.

Nézzétek meg a fővárost háromszázhetven ezer lakosával, királyi várlakával büszke palotasoraival, kereskedelmi rakpartjaival, felhalmozott áruival, pompás indóházával, vízvezetékével, gázvilágításával, három lánczhidjával, emlékszobraival, viruló közintézeteivel, emlékbaráti, közművelődési társulataival, szilárd hitelintézeteivel, nemzeti kaszinójával és kereskedelmi Lloydjával, a magyar főnemesség, értelmiség és polgári rend irányadó gyűléshelyével. Nem SZÉCHÉNYI szelleme alkotta-e mind ezt?

Halljátok meg, hogy zeng a magyar szó a királyi ajkokról! otthonára talál ma nemcsak Budavárban, de a bécsi császári lakban is. És ezután halljátok meg azt is, hogy köszönti az utazót magyar üdvözléssel most már a felvidéki tót gyermekek csoportja jókedvűen s azután mondjátok, hogy ezt a hosszú utat a bécsi trónteremtől az árvai pór kunyhóig nem SZÉCHÉNYI szelleme járta-e meg?

S nézzétek meg a helyet, a mit Európában elfoglaltunk ma! Hajdan csak akkor vettek bennünket számba, mikor háborút kellett csinálni, most számba vesznek mikor békét kell fentartani. Nem SZÉCHÉNYI szelleme ül-e ott a tanácsban?

Oh az én bölcsődalom még most is eleven.

«Széchényi homlokán

Virul a borostyán».

Uraim, barátaim, ifjú nemzedék!

Vegyétek át az örököt, a mit SZÉCHÉNYI ISTVÁN hagyott rátok!

A ti kezetek alatt az alapkőből vár lesz, a csemetéből pálma lesz, a népből nemzet lesz, az országból hatalom lesz.

Még egy egész évtized van hátra az ezredévből, a mióta a nemzetünk e földet honának nevezi. Mivel üljük meg az ezredév beteltét? Azzal, hogy hódítsuk meg Magyarországot még egyszer, foglaljuk el a szellem, az ipar, a munka, a civilizáció fegyverével! Ez a hódítás Ti rátok vár!

A jövő millenniumot Ti kezditek meg. SZÉCHÉNYI szelleme vezessen Benneteket s Általatok mi magyar hazánkat diadalról-diadalra, hogy a kezdő millenniumból átkiálthassátok az elmulóba a büszke jelszót «Magyarország, a melyről SZÉCHÉNYI azt mondta, hogy «lesz», az a Magyarország «megvan»!

TIZENKILENCZEDIK LAKOMA

1882. évi február hó 13-án.

Szónoka: Sárvári és felsővidéki gróf SZÉCHÉNYI PÁL.

Uraim! Reszkető kézzel nyulok e serleghez, midőn azt a nemzeti casinó alapítójának SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak reánk maradt akarata szerint, emlékére fogjuk üriteni. Nem mintha az engem annyira érdemetlenül illető megbízatásnak nehézségeivel megküzdeni nem volna bátorságom, de azért, mert midőn SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak, a méltán elnevezett legnagyobb magyarnak, óriási alkotó szellemét elénkbe idézem, annál feltünőbben érzem parányiságomat irigy szemmel tekinteni a nála annyival nagyobb porszemre is.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak szelleme nem elégedhetett meg úgy a magyar nyelv és tudományok művelésére és fejlesztésére, valamint anyaföldünk gazdasági viszonyainak javítására tett alapítványaival és sok irányú kezdeményezéseivel. Ő, ki nemze-

tünket gazdagnak, hatalmasnak, de mindenekelőtt magyarnak óhajtotta, e nemzeti casino megalapításában vélte biztosítani a hazafiság és magyarság terjeszkedését, mert tudta, hogy lerontva az előbbi idők által mereven felállított osztályok sorompóit és alkalmat nyújtva a művelt és tiszta jellemű köröknek a rendes társalkodásból fejlődő folytonos érintkezés és eszmék sűrűlódása által, az idők követelménye szerint egymáshoz simulhatni: meg fogja teremteni azon osztályt, melyre az akkoron kezdődött demokratikus irányzattal szemben oly nagy szükség volt, a tiszta magyar gentryt, melynek hivatása lesz nemcsak megőrizni őseink által reánk hagyott jogokat, de egyúttal hazafias irányban fejleszteni mindazon tényezőket, melyek országunk javát, erejét és gyarapodását biztosítják.

És ma már uraim ezen egyletnek több mint félszázados fennállása után azon meggyőződésre jutunk, hogy alapítónk nagy szelleme nemcsak az elmúlt időkkel számított, de nemzetének teljes elismeretében hazájáért lángoló szíve lelkét látnoki képességgel fokozta, mert alapításai a változó idők fejlődő viszonyaihoz alkalmazkodva, a nélkül, hogy eredeti irányukból és jellegeikből kivetköznének, céljuknak mindinkább megfelelnek.

És mi SZÉCHÉNYI ISTVÁN szellemének nemcsak nagyságát, de a mi több és nemzetünknek legdrágább kincse: halhatatlanságát észleljük és ünnepeljük.

E serleget tehát uraim! nem emlékbeszédre emelem, mert megemlékezni csak azokról szükséges, kik minket elhagytak, SZÉCHÉNYI ISTVÁN azonban köztünk él, itt lakik mindannyiunk, a nemzet szívében! És habár nem halljuk élő szavát, megértjük őt igen jól ismert életéből, tetteiből. Legyünk uraim buzgó követői!

Lángoló hazaszeretete melegítse fel a mi szívünket is, hogy képesek legyünk megőrizni fajunk kiváló tulajdonát, büszkeségünket: a magyarságot; de törekedjünk egyúttal bármelyik más nemzet culturájával sikeresen mérkőzhetni!

SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak simulékony modorába burkolt határozott iránya erősítse a mi jellemünket, de egyszersmind enyhítse eljárásunkat, tegye azt engesztelékenynyé, nehogy a módor elutasításával az elérendő cél is elejtessék.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak rendületlen bizodalma hazánk jövőjében költse fel bennünk is a bizodalmat úgy a jelenben, mint a jövőre; győződjünk meg szándékaink tisztasága felől és bízunk egymásban! De bízunk egyúttal anyaföldünk fejlődő képességében, mely karöltve a birtokos osztályban olyannyira nélkülözött takarékossgal van hivatva gazdasági viszonyait e szeretett hazának felvirágzására és versenyképességére emelni.

És akkor SZÉCHÉNYI ISTVÁN szellemének uralkodása tagadhatlan ténynyé válik, mert hazánk,

nemzetünk lesz magyar, lesz boldog, gazdag és hatalmas!

Mi pedig teljesített kötelességünk érzetében, szívünk teljes melegével, soha meg nem szűnő kegyeletünk és hálánk kifejezéséül egy szívvel, egy lélekkel fogjuk kívánni: hogy örökre éljen köztünk SZÉCHÉNYI ISTVÁN!

HUSZADIK LAKOMA

1883. évi február hó 12-én.

A lakoma szónokául felkért gróf DESSEWFFY AURÉL nem jelenhetvén meg, az ünnepélyes pohárköszöntő ez alkalommal elmaradt.

HUSZONEGYEDIK LAKOMA

1884. évi február hó 10-én.

Szónoka: BÁRÓ RADVÁNSZKY BÉLA.

Uraim! Közgyűlésünk megbízásából ez évben nekem jutott a megtisztelő feladat, nagy alapítónk iránt a kegyelet szokásos adóját leróni.

Nehéz helyzet. Nem voltam kortársa, nem ismerem őt. Szellemének szikrái soha sem szórták előttem tüzüket. Csak egy emléket őriztem meg róla. Gyermekkoromban láttam, hogy hazánk gyászba borúlt, mindenütt fekete zászlók lengtek

a házakon. Szomorkodtam én is, látva, hogy nemzetem sír. Éreztem, hogy valami nagyot veszítetünk, de akkor még sejtelmem sem volt a veszteség nagyságáról.

Ez emlék hatása alatt megtanultam később, hogy egy kimagasló alakot gyászolt nemzetünk, azt, a kit híres politikai ellenfele «a legnagyobb magyar»-nak nevezett. Tehát a legnagyobb magyar költözött akkor dicső őseihez.

Dicsőek voltak ősei, György a primás, Pál a kalocsai érsek, Ferencz az atyja, mindhárman egész életük munkásságát fajunk, nemzetünk biztosításának szentelték. De ezen nagy SZÉCHÉNYI-ek között is ISTVÁN vala a legnagyobb.

Kezdetben ő is, mint sokan, tévesztett pályára lépett, karddal kívánta szolgálni hazáját. Ámbár kitűnt itt is, és Páris, valamint a bécsi kongresszus ragyogó időszakok SZÉCHÉNYI ISTVÁN ifjúkori életében, e mámor még sem kábította el. Nagyra-törő szelleme átlátta tévedését, átlátta, hogy elég karddal írott története van már Magyarországnak, hogy a béke munkájára, a szellemi és anyagi fejlődésre nagyobb szükség van.

Sokszor látta búa merülve atyját FERENCZ-et. Később fogta fel, — saját kifejezésével élve — hogy nemzetünk alacsony létét gyászolta. Mióta pedig annyi polgári erényekkel fénylő atyja «mint magyar reménytelen szállott sirjába», azóta élete

legfőbb feladata az vala, kiismerni, van-e még a feltámadásra remény.

Eunek hatása alatt megjelent, mint huszárkapitány az országgyűlésen. Kortársai véleménye szerint a közdolgokban egészen készületlenül. De mint sokszor helytelenül fogták fel cselekedeteit, ebben is tévesen ítélték felőle.

Munkái az ellenkezőt bizonyítják. Irva hagyta egy helyen: hogy látva azt, miszerint senki sem fogja fel nemzetünk állását magasabb nézpontról, több napi benső küzdelem után elhatározta, hogy egész életét nemzete feltámadásának és kifejlődésének szenteli.

Tehát teljes öntudattal irányozta lépteit a kitűzött cél felé.

És mit akart? Mi volt végcélja? Fajunk biztosítása és kiművelése!!

De a nemzet tespedt volt, fel kellett rázni álmából. Gravaminális országgyűléseink figyelmét mélyre ható reformokra kellett irányozni.

Nagy időkben a gondviselés teremti a nagy férfiakat. Ezek kétfélék, olyanok, kik egyedül gondolkoznak az egész nép helyett, kik mindenben saját eszméiket fogadtatják el a nemzettel, vagy olyanok, kik a nemzetben öntudatlanul meglevő ideákat ébresztik fel, ennek alakot, nyelvet adnak.

SZÉCHÉNYI mindkét irányban működött. Egész politikai pályafutásában vezeti őket a mély hit

meggyőződésének helyességéről. Különben e nélkül nem is lehetett volna reformátor!

Hogyan foghatott volna különben bele, hogy a nem nemesek szabad birtokszerzési jogát és törvényelőtti egyenlőségét ajánlja, hogy sürgesse a nemesek hozzájárulását a közterhekhez? Hiszen mind ez az egész régi alkotmány felforgatása volt. Azonkívül sok egyéni érdeket is sértett, de millióknak adott új, szabadabb életet.

Ezért sokan agitátornak tartották, pedig nem volt az, legalább nem a szó teljes értelmében. SZÉCHÉNYI államférfiúi mély belátásával kiszemelte ugyan és akkor merő gúnynyal is ostorozta mindazon régi intézmények gyöngéit, melyeket meg akart dönteni. Kimutatta az ujnak előnyeit, igyekezett eszméi helyességéről meggyőzni kortársait, de szélsőségekbe soha sem tévedett.

Egész politikai pályáján mindig óvakodott az izgatástól, a nagy szenvedélyek felköltésétől. Azt tartá, könnyű az áradatot megindítani, de ha egyszer megindult, feltartóztatni nem lehet.

Ez különben egy oly történelmi igazság, mely a nemzetek életének körforgásában újra meg újra felkerül, melyből örök időkre tanulságot meríthetünk.

Az előbb említett reformokat azért javasolta, a lánczhid-vámkötelezettséget csak azért erőszkolta, hogy rést törjön a kiváltságokon és ez által utat nyisson az anyagi felvirágozásnak.

Legtöbb alkotása a nemzet vagyonosodását czélozta. A Tisza-szabályozás, a lóversenyek alapítása, a fő közlekedési utaknak közadókból létesítése, az ország négy fő vasuti vonalának tervezete, a gőzhajózás és még egy egész sora a gazdasági, ipari és közlekedési feladatoknak mind erre valának.

Budapest fényét, gazdaságát, gyors fejlődését kinek köszönhetné inkább?

Másik főgondját képezé a tudományos haladás és közművelődés terjedése. Ezt hirdeti a magyar tudományos akadémia és nemzeti casinónak alapítása.

Meg akarta vetni nemzete egykori fényének alapját. Meg is vetette. Az általa lerakott alapokra építettünk mindent. Az általa emelt falakon, (jól-lehet időközben sokan romboltak művein), emelkedtünk és fejlődünk egy félszázad alatt oda, hová a szomszéd culturállamoknak majdnem két század kellett.

És mégis SZÉCHÉNYI-t kortársainak nagy része tulságos materialistának tartotta, az is volt, de csak annyiban, mennyiben céljához szüksége volt reá. Azt tartotta ugyanis és nagyon helyesen, hogy ha a lakosok vagyonosak, gazdag az ország és csak egy gazdag ország lehet hatalmas. Ezt tekinté a műveltség, a magasabb szellemi élet, a tudomány és művészet biztos emeltyüjének, a

finomult izlés és a józan közszabadság legbiztosabb garantiájának, mert ezek által remélhette csakis örök időkre megszilárdítani élete végcélját, «fajunk biztosítását».

Megható az a hűség, az a ragaszkodás fajához, melynek egy beszédében így adott kifejezést:

«Én e hazában minden kifejlődést, a mely nem magyar, lelkemből gyűlölök.»

Ez különben mint hagyomány szállott reá. Vele együtt mind a négy SZÉCHÉNYI-nek ez vala fő-törekvése. Megdöbrentő, hogy még a tragicum is egyező mind a négynek sorsában. A végzet megtagadta tőlük, hogy láthassák műveik sikerét. Mint magyarok mind a négyen reménytelenül szálltak sirjukba.

Éles esze, bíráló tehetsége a legnagyobb ügyességgel választotta ki a szükséges és egymásután létesítendő reformokat. Látnoki tehetsége pedig megérezte, megjósolta a bekövetkező veszélyeket. Ha egy-egy reformba vagy vállalatba belefogott, azt a legnagyobb szívósággal hajtotta végre. Ugy, hogy zsarnoknak látszott néha eszméinek keresztülvitelében. De melyik igazán nagy államférfi nem tűnik fel zsarnok színében kortársai előtt. De nem volt az, zsarnoka volt inkább saját nemes szívének. Többet tűrt és szenvedett hazájáért, mint általa mások szenvedtek.

Néha reformjavaslataiban látszólag önmagával

is ellentétbe keveredett. Ilyen például azon eset, midőn a «Stadium»-ban az ősiség eltörlését követeli egyfelől, másfelől pedig a hitbizományok létesítését kívánja. Az ősiség eltörlése által tehát szabadabbá kívánja tenni a földbirtokot, a hitbizományok által pedig még erősebben lekötni. De ebben azért még sincsen ellenmondás, mert az ősiség által az egész ország meg vala kötve és még sem biztosította a legfőbb szükségét, a földbirtok állandóságát nemzeti szempontból.

Egy évtizeden át SZÉCHÉNYI ISTVÁN volt Magyarország legnépszerűbb embere. Élvezte ennek dicsőségét és népe javára lehetőleg ki is használta azt. A nemzet mindenben követte. Minden vállalata sikerült.

Mégis bekövetkezett azon idő, hogy népszerűsége fogyni kezd. A nemzet a többet ígérők karjaiba veti magát. Ő fölemeli hatalmas szavát és mint látnok kétségbeesetten kiáltja oda: «Forradalom elébe vezetik a nemzetet».

Hiába, nem hallgatnak reá és jóslata a nyolczadik évben teljesül.

Egyidejűleg népszerűsége fogyásával, ellenlábasai önző, hideg, számító, szívtelen, irigy, magamagát bálványozónak szerették hiesztelni, s mind ezt azért, mert még akkor is félték hatalmát.

Pedig ő igazán a szív martyrja volt inkább. De jelleme nem könnyen volt felfogható.

Tulizgatott idegrendszere és élénk képzelődése következtében, benső kedélyvilágában rettenetesen harczolt. Nyugtalan szelleme folyton háborgott, folyton rágalmazta önmagát.

Iszonyú lelki küzdelmeket vívott, gyakran képzelt ellenségekkel. Fekete felhők tűnnek fel minduntalan láthatárán és érzi is már a zivatar szelét.

Sokat szenvedett, többet volt szerencsétlen, mint boldog.

A közélet, a politika izgalmai sokkal inkább hatottak reá bensőleg, mint az képzelhető volna. De ezt elárulnia nem lehetett, mert ő, ki semmitől sem félt, irtózott volna azon gondolattól, ha a nyilvános életben észreveszik, hogy mily mélyen érző szive van.

Nem a szív embere-e az, ki egész élete munkásságát nagy eszméknek, nagy törekvéseknek áldozva, be akarja művét tetőzni, s akkor lángba borítják alkotásait és ő előre látva a füstölgő romokat, a kimondhatatlan fájdalomtól, mi szívét elfogja, megszűnik gondolkozó agyának rendszeres működése.

Olyan volt gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN, mint egy orvos, ki betegeivel együtt érez, együtt szenved. Beteg volt hazája, gyógyította, végre saját maga lett gyógyíthatlan betege.

Még azt is megtagadta tőle a sors, hogy szeretett hazája újraéledését látta volna.

Elköltözött, mielőtt missióját bevégezte. De ha arra várhatott vala, úgy soha sem költözhetett volna el.

Megszabadult az élet keserveitől, gyötrelmeitől, lelke elröpült, de hova lett?

Ezt kérdhetem, mert régi időkben volt egy tan, mely a lélek vándorlását ujabban, egy másik, mely a folytonos újra incarnatiót hirdeti. Kérem és keresem? De SZÉCHÉNYI ISTVÁN lelkét az elmúlt idők nagy emberei között nem találom.

Tehát több nevezetes ember lelkének kellett benne egy emberéletre egyesülni, mely élete elfogyásával ismét több lélekre oszlott el:

mert hozzá tökéletesen hasonló szellemre halála után sem lelhetek.

Legyen emléke feledhetetlen előttünk!

HUSZONKETTEDIK LAKOMA

1885. évi február hó 2-án.

Szónoka : gróf KEGLEVICH ISTVÁN.

Uraim! Midőn gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN, felejtethetlen nagy hazánkfia óhaját teljesítvén, ma egybegyűltünk, hogy az általa adományozott serleget emlékére ürítsük, szabad legyen megkísérlelem mindnyájunknak érzelmeit tolmácsolni.

A nemesb érzelmű nemzetek, ősidőktől fogva

mai napig a közjó előmozdításában kiváló érdemeket szerzett férfiak emlékét, nagy tiszteletben tartották és azt megörökíteni igyekeztek az által, hogy nekik szobrokat, emlékoszlopokat, diadalíveket emeltek. Tették ezt hálaérzetük által ösztönözve, de tették azért is, hogy a polgári erénynek ezen fényes jutalmazása által buzdítólag hassanak az ifjabb nemzedékre és serkentsék azt arra, hogy az emberi gyengeségeket, szenvedélyeket leküzdve, önzéstelen közhasznú tevékenységet fejtsenek ki.

Nemzetünk is SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak emléke irányában, tiszteletének fényes bizonyítékát adta, midőn őt a «legnagyobb magyar»-nak elnevezte; de meg is örökítette alakját és vonásait kőben és ércben; és helyesen. Mégis volna ennél maradandóbb kifejezése hálás tiszteletünknek, magasztosabb módja az emléke megörökítésének.

Legyen szabad erre egy analogiát felhoznom. Egy középkori főúrhoz egykor ezt monda vendége: «Várkastélyod fényes, kincsekben bővelkedik, de nem eléggé biztos, mert nincsenek elég erős védfalai, bástyái», a főúr ekként válaszola csodálkozó barátjának: «holnap reggel lesznek»; és midőn hajnalban kilépének az erkélyre, a várat körülálló felfegyverzett jobbagyok ezreinek ajakáról ezen kiáltás hangza fel: «utolsó vércseppünkig védjük urunkat, jóltevéinket»; és a

vendég meghatottan szóla: «igazad van, a kőből épülnél erősebb védbástya egy nép szeretete!»

Helyesen cselekedtünk, a midőn nagy halottunk emlékét az által tiszteltük, hogy testét ércben és kőben megörökíteni igyekeztünk és így érzelmeinknek látható kifejezést adtunk, valóban megörökítve azonban emléke annak akkor lesz, ha az ő halhatatlan részét örökítjük meg, felvevén szívünkbe érzelmeit, agyunkba eszméit, követvén az általa jelzett irányt, megszerezvén és gyakorolván azon polgári erényeket, melyekre ő ösztönzött, szóval és példával: a férfias barátságot és mérsékletteljes higgadtságot, az önzetlen munkásságot, a rend és kötelesség érzületét, a bölcs takarékoságot és az áldozatkész bőkezűséget, a komoly megfontolást és az erélyes kezdeményezést, végre mások jogainak tiszteletben tartását és felebaráti szeretetet.

Ha ezen részét az ő lényének és szellemének felszítottuk magunkba, akkor, de csak akkor fogjuk jogosan mondhatni: Bámult, szeretett nagy szellem, megörökítettük emlékedet, nemcsak ércben és kőben, hanem vérben és szellemben is; át-érezzük érzelmeidet, megértjük eszméidet, követjük lépteidet, folytatjuk törekvéseidet; a te földi működésednek hatása tartani fog évszázadokon át, a te emléked pedig élni fog addig, a meddig magyar ember él e hazában!

Uraim! Nem tartom szükségesnek, hogy gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak tulajdonságait, erényeit, tetteit elősoroljam, ki az, a ki azokat nem ösmeri, akár a kik vele éltek, küzdöttek, akár mi, a fiatalabb nemzedék, kik hátrahagyott irataiból és alkotásaiból és kortársainak dicsérő szavaiból ösmerjük őt; hiszen minden magyar ösmeri; szereti és bámulja őt.

De igen is ünnepélyesen kívánom ez alkalommal a magam részéről hangsúlyozni és nyugodtan elvárom az ifjabb nemzedék minden tagjától, hogy elmondja szívének mélyében velem: emeljük nagy halottunknak emlékszobrot szivünkben és agyunkban, mutassuk meg, hogy nemcsak olvastuk életrajzát, de meg is értettük annak horderejét, hogy nemcsak hallottuk szavait, de fel is fogtuk azokat, hogy tetteit nem csak bámulva dicsérjük, hanem azokat utánozni törekszünk, mutassuk meg, hogy nem hiába törekedett és szenvedett érettünk egy oly magasztos szellem; kövessük útját, megfontolva, de buzgón és önzéstelenül.

Legyen felettünk alkotó szelleme, melyre ma nagyobb szükség van, mint valaha!

Sorsunkat a gondviselés jobbra fordította, fennállásunk biztosítva van, szabadságunkat fenyegető vész a láthatáron nem észlelhető; itt az ideje, hogy egész odaadással közreműködjunk az ő cél-

zatainak valósítására, hogy nemzetünk legyen magyar, legyen gazdag, legyen művelt. Egész nyugodtan haladhatunk ma e téren, de azért munkálkodjunk szakadatlanul, haladjunk lankadatlan erővel; mert homályos előttünk a sors könyve, váratlanul támadhatnak a láthatáron sötét fellegek, melyekből óriási gyorsasággal vészteljes vihar fejlődhetik és jaj a mi elszigetelt fajunknak, ha a vész órájában nem lesz erős anyagilag és szellemileg.

Ezen haladási műben, mely csakis a társadalom minden tényezőjének önzéstelen közreműködése mellett oldható meg, fényes szerep jut a magyar nemesi osztálynak; azon nemességnek, a mely 1848-ban hazafias áldozatkészséggel lemondott előjogairól, s mely azóta és jövőben hivatva van vállvetve a fejlődő középosztálylyal és néppel közreműködni a haza javára és a néppel közelebbi érintkezésénél fogva, annak szellemi fejlődését előmozdítani, ez által helyrepótolván a multban elkövetett mulasztásait és annak erkölcsre hatni, tanácsával és kivált példájával; azon magyar nemesség, a melynek SZÉCHÉNYI ISTVÁN is fia volt és melynek fejlődésére döntő befolyása volt, az ő alkotó szellemének. Jól látta ő a nemzetek történetéből, mely üdvös hatása lehet a népnek fejlődésében egy ezen szerepre méltó nemességnek; de látta azt is, hogy a nemesség

csak azon nemzeteknél tartotta meg mérvadó befolyását, tisztelettel környezett állását és ennél fogva csak ott gyakorolhatott üdvös hatást a nemzet fejlődésére, a hol helyzetének magaslatán állott.

Látta ő, hogy valamint a népek boldogsága gyenge alapon áll, ha az csak anyagi gazdagságra van fektetve, de hiányzik a szellemi műveltség és hogy valamint az ész fejlődéseinek legfényesebb korszakaiban gyorsan beállott a rohamos hanyatlás, ha amazzal párhuzamosan nem tartották meg az erkölcsiség örök törvényeit, hogy épen úgy a nemességnek befolyása nem vagyoni, hanem szellemi és erkölcsi tulajdonságaitól függ. És ezért buzdította ő a fiatal nemzedéket is arra, hogy élvezzon, férfiasan és mérsékelten, de dolgozzék is; gazdagodjék, de gazdagítson is, csak az tartsa magát többnek, a ki többet bír és pedig nem vagyonban, hanem munkában és hogy érdemet ne keressen a születésben csak és rangban, hanem az emberiség érdekében való közreműködésének mérvében.

Ezen eszmék vezérelhették őt, midőn a nemzeti casino alapítását, nagy küzdelmek után kivívta; ama vészteljes időben szükségesnek, mindenkor üdvösnek látta, hogy a nemesség folyamatos érintkezésben maradjon a fejlődő középosztálylyal, a tudomány és irodalom férfiaiival.

Haladjunk tehát e téren is az ő nyomdokain, mellőzve valahára és mindenkorra minden előítéletet és bizonyítsuk be, hogy magunknak csak annyi jogot vindicálunk és viszont másoknak jogait oly mérvben föltétlenül tiszteljük, a mily mérvben jogok élvezetére minket és másokat teljesített hazafiúi kötelesség jogosít.

Lengjen felettünk szelleme és szívünkben örökké éljen emléke!!

HUSZONHARMADIK LAKOMA

1886. évi február hó 14-én.

Szónoka : gróf SZÉCHÉNYI BÉLA.

Tisztelt Nemzeti Casinó !

Nekem jutott ma a megtisztelő feladat SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékére serleget emelni és a midőn ezt teszem, visszaemlékezve a mult időkre bánatosan rezegnek át keblemnek hurjai, mert, én benne nem egyedül a nagy hazafi, de egyszersmind a felejtethetlen jó apa vesztét siratom.

Nem könnyű nekem ama, 1864-től évenként megtartott remek emlékbeszédek gyöngyzsínórzatát egy újabb gyöngygyel gazdagítani és ha valaha, úgy ma fájlalom leginkább, hogy a kegyes ég nem áldott meg szónoki tehetséggel, hogy ihletett, virágos nyelven mondhatnám el

mind azt, mit szívem oly melegen érez. Kérem tehát önöket, ne méltóztassanak latba vetni, hogy a felsorolandókat miként mondom el, mintsem inkább velem átérezni azt az igaz ragaszkodást, ama mély kegyeletet, melylyel én a dicsőült emléke iránt viseltetem.

Az előbbi kitűnő szónokok felemlíték SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak a haza szolgálatára szentelt életét, nagy érdemeit, páratlan munkásságát és mind azt, a mit ő hazánkban jót és hasznost alkotott, én róla ez alkalommal csakis mint családfőről óhajtok megemlékezni.

Mint férj a lehető legnagyobb szeretettel és gyöngédséggel környezé ama hölgyet, kiben fellelte mind azokat az erényeket, melyek a házasság élet maradandó boldogságát képezik és biztosítják, mikor idők folytán a szerelemből szeretet és becsülés csirázik. Hogyan gondolkozott ő ama ritka hölgyről, ki őt mindig a jóra és nemesre buzdította, már maga jelzé Üdvölkédjében és később végrendeletének e szavaiban.

«S ezt, esedezem, tőlem ne tagadják meg; helyezték hű élettársam, jobb felem, tiszteletre méltó feleségem tetemeit, hamvaim mellé. Mert ő vala az, a ki már akkor is felfogta őszinte vágyamat és nagyobbyszerű eszméimet: szolgálni a hont, mikor közfelhevülési pillanatokon kívül legalább azon körökben, melyekbe én valék

helyezve, alig volt egy hü kedély is, mely megértett és egy kissé méltatott vala, de általában a legtöbb előtt egy felhőkben repdeső különcnek, sőt egy mindent magának feláldozó hiúnak színében jelentem meg; ő volt az, kinek szép lelkéből mindig erőt és szilárdságot merítettem, mert ő sohasem tudott kételkedni őszinteségemen, mikor félreismerve, fel nem fogva, anathémát kiáltott ellenem a vak hév, sőt nem egy nemes kedély fordult tőlem kételkedve el s ilyes vajmi erősen rágódik az életen; ő volt végre az, kiben a legmagasztosabb germán költőnek asszonyi ideálját felleltem, mely szerint nem pipere és divat-hajhászat, vagy épen politikai beleavatkozás és a pártok feltüzesítése és végre egészen vakokká tétele — mire annyi asszony oly irtózatosan hajlandó — a hölgynek magasb tisztje; de a nő csak úgy felel meg magas hivatásának, csak az által lesz a menyeyi lakosok legremekebb műve, ha, valamint a férj szabadságért vív, úgy küzd az asszony «illemért». És ez hölgyem hü képe. Üdv és hála azért neki; hamvai pedig, ha élteben vala angyalom, tetemeimtől se legyenek soha is, bárhova kerüljenek is azok, elkülönözve; mert ő lesz végre az, jól tudom, ki, habár az egész világ elhagy, hűn és bennem bízva, rólam nem kételkedve, fog állani mellettem. Pest, márczius 16-án 1843.»

Hogy mily helyesen ítélte meg SZÉCHÉNYI ISTVÁN

hitvesének nemes, feláldozó lelkületét, bizonytságot adtak a bekövetkezett idők, midőn döblingi magányában 12 éven át ő volt hű ápolója és hazája sorsa felett kettétört szívének vigasztalója, bátorítója.

Ha visszaemlékszem zsenge koromra, midőn atyámat bokros teendői miatt csak ritkán láthatam, mégis mindig és mindenütt éreztem meleg szívének egész hevét. Alig valék öt éves, midőn karjain vitt ki a szabadba, hogy egy teljes napfogyatkozást lássak, míg körülöttünk a még akkoron tudatlan és babonás nép zokogva várta a világ végének elérkeztét. Magával vitt a Bala-tonra, mikor a Kisfaludy gőzös legelőször metszé át annak hullámain. Társa lehettem utazásaiban a szabad nagy Dunán és követhettem, midőn Pestről Budára az épülő lánczhid egyik lánczán átgyalogolt. Sulyt fektetett ő minden testet edző gyakorlatra, vívásra, lovagolásra, úszásra, tornázásra, úgy vélvén, hogy ép, erőteljes testben fejlődhetik leginkább ép lélek is. Később rendre, takarékos-ságra, pontosságra oktatott, követelvén egy nap-lónak rendes vezetését, melybe naponkint fel kelle jegyezni élményeimet, gondolataimat.

Hozzá szoktatott a Franklin-féle csomagolási rendszerhez, melynek ő maga oly nagy hasznát vevé. Sokszor hallottam ajkairól e két mondatot: «*Nulla dies sine linea*» és «*Gyakorold magad a*

gondolkozásban». Gondosan választotta ki fiai olvasmányát. Mintha ma lett volna, úgy emlékszem, midőn — hogy csak némelyeket említek — kezéből vettem Plutarchot, Volneyromjait. Rousseau Nouvelle Heloisejét, Franklin műveit, Macaulay és Montaigne Mihály essay-it. Ez utóbbi munka volt egyébiránt az, melyet ő leginkább kedvelt. Többször említette, hogy, ha ő, mig él, csak egy munkát választhatna olvasmányul, Montaigne essay-inek adná az elsőbbséget. 17 éves koromban külföldi egyetemekre küldött, 1858-ban Ödön öcsém-mel keletre, rábírván barátait Károlyi Györgyöt és Zichy Edmundot, hogy az egyik Gyula, a másik Jenő fiát velünk együtt utra bocsásák. Kivánsága szerint feltűnő színes magyar ruhában indultunk mi négyen, öltönyeink által is demonstrálni akarván a nagy világnak, hogy Magyarország nem boldog, mint az akkori hivatalos körök, azok közegei és lapjai hirdették és hogy nem lett németté, magyar akar maradni.

Csak egy tanácsát vittük magunkkal: «hogy bármerre járunk, bármerre kelünk, becsültessük meg a magyar nevet!»

Beutztuk így Orosz-, Török-, Görög- és Olaszországnak némely részeit, mindenütt feltűnést okozva nemzeti öltönyeink, szabad beszédeink és neveink által.

Az akkori konstantinápolyi osztrák nagykövet,

báró Prokesch Osten és egyik követségi titkára Haymerle báró, a nemrég elhunyt tisztelt külügy-ministerünk, jónak látták a kormányt agitációnkról értesíteni. Hazatérve, hogy be nem zárattatánk, leginkább annak köszönhető, hogy kívülem pajtásaim még nem töltötték volt be huszadik évüket és hogy nem akartak suhanczokból politikai martirokat csinálni.

Megtérve utamból, Blick nevű munkájának tisztázásával és lemásolásával bízott meg, melylyel a már bukófélben levő Bach rendszernek adá meg a kegyelmi döfést. A feladat abból állott, azt Angliában a lehető leghamarabb német nyelven kinyomatni és vagy ötven példányt magammal hozni. Sikerült mindkettő, daczára, hogy a rendőrség szelet kapván, a határokon mindig keményen átmotozott sőt ingemig levetköztetett.

Fontos levelek kézbesítésével bízott meg, Palmerstonhoz, III. Napoleonhoz és másokhoz. Ezen leveleknek mindig csak egy és ugyanazon czéljuk volt, odahatni, hogy rábirattassék Ő FELSÉGE, FERENCZ JÓZSEF ausztriai császár, manap legkegyelmesebb Urunk, királyunk, hogy helyezné vissza Magyarország alkotmányát és koronáztassa meg magát, meg levén arról győződve, hogy hűbb népe a magyarnál, erősebb oszlopa a birodalomnak Magyarországnál nem létezik. E téren kíváncsi teljesültek a nemzet és a trón javára, mert hála

Istennek bekövetkezett végre azon idő, mely után legjobbaink fáradoztanak, hogy a király, a nemzettel együtt érez és egyet érez.

Bocsásson meg a tisztelt Nemzeti Casino, ha annyiszor kelle magamról szólni, elhiheti, hogy ez nem miattam történt, de SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t, mint apát állítván elé, csekély személyemet nem mellőzhetém.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN szeretete és atyai gondoskodása nemcsak öcsémet és engem környezé, kiterjedt az Zichy mostoha gyermekeire is, kik keblének ép oly drágák valának.

Ha fiait olykor keményen megróttá, javukért történt az és mindannyian hálával emlékeznek meg a legjobb apa intéseire.

És SZÉCHÉNYI ISTVÁN fiai, számos hibáik és gyarlóságai mellett, öröklöttek azonban atyjuktól néhány erényeket is, melyek élén áll: *Szenvedélyes szeretetük hazájuk iránt és törhetlen hitük Magyarország fenmaradásában és jövőjében.*

Ezen eszméért lángolt a nagy hazafi, ezen cél eléréseért szentelte életét, lebegjen dicső szelleme fölöttünk, *buzdítva tette, munkásságra, áldozatkészségre, és emléke örökké éljen hervadatlanul kebleinkben!*

HUSZONNEGYEDIK LAKOMA

1887. évi február hó.

Szónoka : Gróf TISZA LAJOS.

Uraim ! Emlékezzünk meg e mai ünnepen, hazafiúi kegyeletünkben, gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ról.

És *emlékezzünk*, hazafi kötelességünk teljesítésében, mindenkor gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra.

Az ő hatalmas alakját, óriási arányaiban és sokoldalúságában felölelve, egy pohárköszöntő szűk keretében, mint összhangzatos tömör egészset odaállítani — messze túlhaladná képességemet.

Az ő alakja, ma már, a magyar mythosé — és csak kevesen vannak a kiváltságosak, kik őt azon magas régiókban felkeresni képesek. — De ha körültekintünk, kiki a maga körében, lépten-nyomon találkozunk, intézményekben és alkotásokban az ő lángszellemének, — mint a természetben rejlő őserőnek, melytől ered minden — nyomaival.

Ha e nyomokat felismerjük, és egyenkint tanulmányozzuk, úgy ezen nyilvánulásaiban az ő nagyszellemét megértjük és érteni fogjuk, hogy az ő nevének említésére minden magyar szíve feldobog.

Uraim ! Üritsük e kelyhet gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN *emlékezetére.*

E kehelyre az ő végakaratából egy igazság van bevésve :

«Nem holt az meg, ki honosinak emlékében él.»

Szabad legyen nekem, e tételt megfordítva, egy másik igazságot állítani vele szembe.

«Nem hal az a nemzet meg, melynek fiai emlékében oly honosuk — mint gr. SZÉCHÉNYI ISTVÁN él.»

Es ha a nemzet fiai cselekedeteiben, — mindannyiszor SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra emlékeznek, akkor a nemzet részesülni is fog SZÉCHÉNYI ISTVÁN, — a haza szeretet lángjában felemésztett — életének hasznaiban.

Uraim ! Borul a láthatár. A nemzet húzamosabb időre erős megpróbáltatásoknak lehet kitéve a nemzeti létért való küzdelem a legnagyobb erőfeszítést és áldozatot követelendi esetleg a nemzettől, — nem tartok ugyan tőle, — de ha csüggedni találna, avagy ha derültebb napok bekövetkeztével azok hatása alatt erejét túlbecsülve koczkázatos kalandvágy ingerelné:

Emlékezzünk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra — kövessük nyomdokait. Ő az akkori elcsüggedett, magát eleresztett nemzedéket dörgő szavával — felébresztette, dicső példájával hazafias lelkesedésével önbizalmát, a jövő iránti reményt csepegtetett bele és ez által megvetette nemzete későbbi felvirágozásának alapját, — de másfelől a magyar nemzet nagyságáért rajongó keblének érzelmeit mindég a számító értelem korlátai között tudta tartani, mert éles ítélőtehetségének sugarai áttörték a legkecsegtetőbb ábrándok ködfátyolát is.

Sarkalt ő egyfelől, — zabolázott másfelül, hogy az egészséges egyensulyt fentartsa a nemzetben.

És ha kötelességünk teljesítése közepette — és teljesítse azt kiki hite, legjobb meggyőződése szerint csak a forrás legyen tiszta, melyből erednek — értetlenséggel, durvasággal, izléstelenséggel, gyanúsítással kellene találkoznunk: *Emlékezzünk* gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra és ne tántorítassuk magunkat el. Ő évtizedeken át folytatott küzdelmei és munkássága árán szerzett, és majdnem a bálványoztatással határos népszerűségét áldozta fel inkább, sem mint azon iránytól, — melyet nemzete érdekében helyesnek tartott — csak egy lépést is tágított volna.

Ha a nemzet annyira fontos culturalis érdekeinek fejlesztése — nagy áldozatokat követel s már már zúgolódni volnánk hajlandók, emlékezzünk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra — ki nemcsak maga nagy áldozatokat hozott e célra, de képes volt ez iránt addig teljesen közömbös kortársai között is rokonszenvet kelteni.

És ha netalán bizonyos áramlatot észlelnék azon, évtizedek óta háborítatlanul folytatban levő egészséges processus ellen, mely a nemzet egyes rétegei művelt elemeinek — eltekintve a foglalkozás, avagy a politikai árnyalatok különböző voltától — a társadalmi téren való egybeolvasztására irányul: emlékezzünk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra.

Emlékezzünk vissza rá, mily súlyt fektetett ő a nemzet izmosodása szempontjából a művelt elemeknek e tömörítésére, és hogy e célból hívta életre az egyesületeket — alapította, mint ennek egyik főeszközét e Nemzeti Casinót. — Ha ezt mindannyian komolyan fontolóra vesszük, azon említett áramlat bizonyára önként elenyészik körünkben.

És végtére, ha azt tapasztalnók, hogy munkáságunkat, küzdelmünket nem követi azonnal siker ne, lankadjunk, de ismét: emlékezzünk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-ra.

Egy-egy reform eszméje mellett évekig állott néha egyedül a küzdőtéren — s kitartásának és szívósságának végtére is legtöbb esetben sikerült a diadalt kivívni.

Ma is emlékezem azon gyermekkoromban róla hallott adomára:

Midőn egyszer baráti körben reformeszméit a nála szokásos hévvel fejtegette, hallgatói egyike szánakozó mosolylyal félbeszakította mondván: (németül, mert hiszen akkor a magyarnak társadalmi nyelve a német volt) «Schön, schön aber eine Schwalbe macht keinen Sommer» mire ő végig nézett az illetőn s röviden odavetette — «Aber ein Gimpel macht auch keinen Winter» s azzal folytatta érveléseit.

Ime azóta a fecskék ugyancsak megsaporodtak s — azon bizonyos pintyökék száma apadóban van.

Azt szokták mondani, csak abból válik jó katonára, ki már közkatona korában arra törekszik, hogy harczias erényei, vitézsége által a marchalbotot elnyerje.

Hogy belőlünk a nemzet napszámosaiból, hasznos munkásai váljanak a nemzetnek, törekedjünk pályánk kezdetétől fogva arra, hogy hazafiúi erényeink, munkásságunk és kitartásunk elismeréseül, idővel a nemzet emlékezetében azt a polczot foglalhassuk el, melyre gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t helyezte.

Alig fogja csak egy is elérhetni közülünk e törekvés czélját, de maga a törekvés, ha általánossá válik a nemzet fiaiban, biztosítja a nemzet jövőjét.

Üritsük tehát e kelyhet e nemes törekvésre, midőn azt tesszük, akkor fogtuk csak igazán gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékezetére üríteni azt.

Éljen az ő emlékezete e nemzetben és szálljon firól-fira örök időkig.

HUSZONÖTÖDIK LAKOMA

1888. évi február hó 4-én

Szónoka : Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI ISTVÁN.

Uraim! Huszonnyolcz év mult el azóta, hogy feledhetlen nagy hazánkfia, SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf megszűnt élni. Azóta híven végakaratahoz, emlé-

kének szentelt évente egy napot az általa alapított nemzeti casino, kiürítve e serleg tartalmát emléke tiszteletére. Szónok felváltotta a szónokot, régi kortárs a kortárst, felváltották legjobb barátai egymást és a szónoki pályára léptek mitsem félve annak nehézségeitől, csak a czélt tartva szem előtt.

Végakarátának, melyet örökségkép hagyott az együletnek, engedelmeskedni és elmondani felőle mindent, a mivel az általa rajongásig szeretett magyar nemzet jövő nagysága érdekében hatott, a mit annak előrehaladása érdekében alkotott és a mivel szellemi, erkölcsi és anyagi értékét gyarapította: egyszerűen olyan képet igyekezett festeni róla, mely a lehetőségig hasonmása legyen ama ritka óriás és egyetlen alaknak e hazában, a kit az elismerés, hála és hazafiúi kegyelet érzetében találva meg a szót, a *legnagyobb magyarnak* nevezett el nemzete.

Huszonnyolcz év hosszú idő, de főleg nagy idő volt az ama derék férfiak életkorában, a kik kortársai valának SZÉCHÉNYI ISTVÁN-nak. Ma már alig van egy-kettő, a kit felkérhetnénk, hogy e serleggel kezében felelevenítse a multak emlékét, s a kiket a gondviselés még megőrzött számunkra, azok már eleget tettek a kortársi, a baráti kötelezettségnek.

Ma én tartom kezemben SZÉCHÉNYI ISTVÁN serlegét, én, a kit sem a kortársi, sem a baráti

czím, sem a szónoki tehetség erre fel nem jogosíthatnak. De kötelességemé tette ezt a honfiúi tisztelet és kegyelet érzete, melylyel emléke iránt viseltetem és barátaim óhaja. Ez az óhaj parancs volt nekem. Én nem SZÉCHÉNYI ISTVÁN alkotásairól, műveiről, csalódásairól kívánok szólni, hisz elmondották mind ezt azok, kiket az imént említék. Ezzel csak ismétlések kibájába esném, ezt pedig tiltja a kegyelet.

A mai nemzedék ismeri már SZÉCHÉNYI-t. Hisz a történelem lapjain is följegyezve van már halhatatlan neve. Én a *reményről* fogok szólni, a mely remény teljesülésébe vetett hit második énné fejlődött SZÉCHÉNYI ISTVÁN lelkében élte utolsó éveiben. Ezért rajongott, ezért szenvedett, lehet mondani amaz óráig, míg a szemfödőt nem boríták nemes arczára.

Gyakran a remény csak hiú álomképnek tűnt fel előtte a kétségbeesés napjaiban; de hitt benne véglehelletéig, mert lángoló honszerelme nem hagyta kihalni néha-néha megingott hitét.

Felszabadult nemzete;

Független lett a magyar;

Feltámadt a magyar állam

Éljen a király!

Ez volt SZÉCHÉNYI ISTVÁN reménye.

S most kérdem önöktől Uraim, mi által vélte valósíthatni SZÉCHÉNYI ISTVÁN reménye teljesülé-

sét? Az által, ha jó szó, könyörgés, korbácsolás, nevetségessé tétel s első sorban jó példaadással honszerélemre, áldozatra és önérzetre támaszthatja fel a magyart.

1848-tól 1866-ig mi őrizte meg a magyarban, mi fejlesztette e nemzet fiaiban a hazafiságot? Mi adott neki erőt a tűréshez, a szenvedéshez?

A jövő reménye, SZÉCHÉNYI reménye és az általa folyton hangoztatott biztató szózat: «Magyarország nem volt, de lesz!» Ma már létezik megint egy független, szabad Magyarország, de a SZÉCHÉNYI ISTVÁN jósolta Magyarország csak akkor lesz meg igazán, ha példáját jövőre is követni fogják. Sokban okultunk, sokban megváltoztunk, sokban haadtunk s a mi a fő, mi SZÉCHÉNYI idejében, életel utolsó éveiben sem létezett még: ma mindnyájan magyarok vagyunk. Nincsen nemzedék, mely még, vagy már ne lenne az. Ritka az a «fecske» magyar, a ki elhuzna ma már a haza szent földéről, ritka az is, a ki imáját ne magyar nyelven és ne e szavakban küldené fel az égbe: Tartsd meg Isten a királyt, az imádott hazát!»

SZÉCHÉNYI ISTVÁN aristokrata volt és pedig a fogalom legnemesebb értelmében az, mert ő a legnemesebben művelte a legnemesebb érzelmet: a honszerelmet.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN a legnemesebb czélt tűzte ki élete feladatául, a legnemesebb érzelmet, a hon-

szerelmet minden magyar polgár szívében lánggra lobbantani.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN önző volt; de ez az önzés erény volt nála, mert Isten áldását ép úgy, mint az összes világ, az előrehaladás összes kincseit, szellemi, anyagi vívmányait e haza földjére kérte le és igyekezett átültetni, meghonosítani.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN büszke volt, büszke e nemzet multjára és mert büszke volt, nem elégítette ki a jelen, ezért egy méltó jövőt a multjához jósolt és óhajtott kivívni számára.

Hogy mit tettünk, mennyire haladtunk 1867 óta különféle kormányaink vezetése alatt, hogy helyesen vagy helytelenül történt-e ez vagy amaz? annak elsorolása, megbirálása nem az én feladatom, semmi esetben nem a jelen pillanatban; de constatalása annak általánosságban, hogy 20 év óta sok történt, s hogy lassan bár, de fokról-fokra közeledünk SZÉCHÉNYI ISTVÁN «eszményi Magyarországának» valósításához, azt úgy hiszem joggal bevonhatom ama keretbe, mely e kegyeletes ünnepélyt körülövedzé.

Midőn elhatároztam magamban, engedve barátaim felszólításának, hogy kezembe vegyem SZÉCHÉNYI ISTVÁN serlegét, ez elhatározás pillanatában jól tudtam, hogy elmondandó szavaim nem maradnak meg e terem négy fala között; de kirepülnek innen és meg fognak bíraltatni épúgy a

paloták, mint a legszerényebb kunyhók lakóinál. S ha e tudat daczára megmaradtam mégis feltett szándékomnál, legyenek meggyőződve, uraim, hogy egy magasztos indoknak engedtem csak, s ez indok: honfűi kötelességem teljesítése volt. *Magyarország erkölcsi képéről* kell szólanom. Haladtunk mint már mondtam, sokban ; okultunk, javultunk, művelődtünk, de létezik, fájdalom egy ráncz — un pli, mint a franczia nevezni szokta, — mely feltűnik, kell hogy feltűnjék minden magyar polgár szeme előtt, s ez : a magyar jellemnek egy új, a régihez nem illő vonása.

Közönyös szemekkel nézzük, hogy hozzá nyúlunk ahhoz, a mihez nyúlni tiltja a becsület ; birtokközösséget képzelnek gyakran ott, hol az egyedüli tulajdonjog az államot, az árvákat és az egyházat illeti ; látjuk azt is, hogy nem különböztetik meg gyakran elég lelkiismeretesen a *kezelést az elkezeléstől, a haszonélvezést az eladósítástól* stb.

A mit állítok, azt nem egy ellenzéki pártember mondja, de én és pedig a legtisztább lelkiismerettel, mert érzem és szentül tudom, hogyha valaha ebben a pillanatban hű, őszinte tolmácsa vagyok nemzetem érzületének, az imént említettek feletti sajnálatának és megütközésének. Én bizton tudom, hogy ha e helyen ma SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf állana, nálamnál bizonyára több joggal, de erősebb kitételekben fejezné ki a történetek feletti rosszalását.

Ez az a hely uraim, ez az a nap, a mely helyen és a mely napon őszintén és a haza érdekében kell szólni.

Nem politika ez, nem támadás ; ez egyszerűen csak constatálása a nemzeti jellem egy kinövésének, és hogy rövid legyek, megmondom az okát annak, miért hogy e hiba lábra kapva, ennyire terjedhetett, megmondom a módját is, mely által az megszüntethető.

Az ok : a gyengeség, az elnézés, az engedékenységek és főleg a személyes tekintetek.

A megszüntetés módja az erély, a szigor, a kérlelhetlen igazsághozatal a jövőre és főleg a connexiók tekintetbe nem vétele.

Bárki legyen is a kocsis, a kire a gyeplők bizatnak, a feladata első sorban nem arra ügyelni, hogy le ne essék a bakkról, de azokra, a kik a gyeplőt rábízták. Ha lovai nem biztosak, ha kirugnak a hámból, el velük ! Hála az égnek, van még Magyarországon sok becsületes ember.

Ezt a nemzeti vonást nem leltem fel SZÉCHÉNYI «Remény»-ében és «Töröljük ki azt.»

Megőrizni a tiszta erkölcs fogalmát a nemzetben és egy erkölcsben szilárd nemzettől kérni és megnyerni a bizalmat, legyen jövőre nemes ambíciója minden kormányunknak ; erre az alapra fektetve azt, kormányzata üdvhozó leend a nemzetre ; a hazára.

Az első és a leghatásosabb tollvonást a ma napon az teheti, a kit mindnyájan tisztelünk, becsülünk és a kit én a szerény pártonkívüli képviselő választóim előtt így írtam le: «magyar, szorgalmas és becsületes, jelenlegi miniszterelnöke Magyarországnak TISZA KÁLMÁN.»

Valósuljon SZÉCHÉNYI ISTVÁN reménye és éljen a míg csak magyar lakik e földön *emléke!*

HUSZONHATODIK LAKOMA

1889. évi márczius hó 25-én.

Szónoka: Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI ISTVÁN.

Uraim! Az emlékbeszéd megtartására felkért szónok, Szilágyi Dezső országgyűlési képviselő úr, egy közbejött akadály következtében meg nem jelenvén: kötelességem nekem, mint a Nemzeti Casino elnökének, kezembe vennem e serleget és tartalmát feledhetetlen alapítónk és nagy halottunk végakarátának engedelmeskedve, kiüríteni.

Úgy vélem, nem véték a kegyelet érzete ellen, ha e mai nap, mely boldogult SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf emlékének szokott kizárólag szentelve lenni, leróva a kegyelet adóját, szemben ő vele, arra kérem fel Önöket, hogy elbucsúzva a legnagyobb magyar sírjától, egy második, alig benőtt sírhalomhoz zárandokoljanak velem, melyben az pihen, ki

Magyarország nagy reményét, szép jövőjét személyesítette. Bármint borong is a képzelet e sirhalom felett, nálunk magyaroknál emléke örökre összeforrva marad azon végső kívánságával, melyben Isten áldását kérte le imádott hazánkra.

Az érzést, melyből e kívánság fakadt, ismerte fel benne a nemzet és mert felismerte, viszonzta szemben ő vele, határt nem ismerve! A legnagyobb magyar és az, ki a magyarnak ma legnagyobb vesztesége egy érzésben egyesültek és váltak feledhetetlenekké e nemzet előtt: s ezért legyen ezen nap mindkettőjük emlékének szentelve, egyesítsük őket örök hálánk érzete kifejezésében, kik e nemzet iránti szeretetben úgy is velünk egyek valának!

Fűzzük a legnagyobb magyar emlékéhez a királyi emlékét!

HUSZONHETEDIK LAKOMA

1890. évi február hó 4-én.

A lakoma szónokául felkért LIPTHAY BÉLA báró nem jelenhetvén meg, az ünnepélyes pohárköszöntő ez alkalommal elmaradt.

HUSZONNYOLCZADIK LAKOMA

1891. évi február hó 2-án.

Szónoka: Nagy-Károlyi gróf KÁROLYI ISTVÁN.

Uraim! Ha ma ismét én veszem a kezembe a serleget, annyi számtalan nálamnál jelesebb szónok és tekintélyesebb tagjai között a nemzeti casinónak, mentségem az legyen, Uraim, hogy nem az önhittség, tolakodás vétette ezt kezembe, a kötelességem parancsolta ezt, mint az egyet igazgatójának, ki a házszabályok értelmében néhány szó kíséretében hivatva van ezt mindannyiszor kiüríteni, a mikor az alkalmi szónoklat elmondására más tagja a casinónak nem vállalkozott.

Boldogult SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf felett emlékezésedet tartani a legkényesebb és egyúttal a legnehezebb feladatok egyike, azok állítása szerint, a kik arra vállalkozni nem hajlandók. Beismerem, hogy sok tekintetben igazuk is van ez uraknak, de «ha nehéz is», nem lehetetlen. Élő példa erre én vagyok, a ki elnöki minőségemben több ízben voltam már kénytelen az önök becses türelmét uraim, igénybe venni.

Ujat mondani SZÉCHÉNYI ISTVÁN grófról majdnem lehetetlen. De megemlítve nevét és csak olyat mondani, mi ama tisztelet, hála, kegyelet

adója egy részének lerovása legalább, a melylyel hazánk nagy fia emlékének tartozunk: merem állítani, lehetséges. SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf nem egy évente elmondandó szónoklat megtartására kérte fel végrendeletében az általa alapított nemzeti casinót, melynek keretében az ő tetteit, alkotásait magasztalják, hazafiságát dicsőítsék; de csupán amaz óhajának adott abban kifejezést, hogy évente egyszer kezünkbe véve eme általa ajándékozott serleget, annak tartalmát emlékére kiürítsük.

Ez az utolsó óhaja nem a hiúság jellegét árulja el, de az igaz baráti szív vonzalmát, a honpolgár ragaszkodását szemben azokkal, a kiktől őt a halál örökre elszakítja.

Mi az tehát, a mivel leróhatjuk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN iránt tartozó kegyeletünk adóját, ha nem magasztalása, dicsőítése által tetteinek, alkotásainak, honszerelmének és egyéniségének? . . . Az által, uraim, ha a tükörbe nézve beismerjük, hogy óriási mérvben különbözünk még ő tőle. És ha árnyat nem is vet talán a jelen nemzedék ama dicső fényre, a melynek forrása, napja Ő minden bizonynyal csak a felhők mögött néha-néha látható holdvilága az, mely általunk gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN honszerelmének fénye mellett félve mutatja magát! . . . És ha belátva, beismerve ezt, ama fogadalmat teszi kiki önmagában, hogy jövődre legalább, gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t tekinti

«mintaképeül és e haza nagyságának előmozdítását tűzi ki élte feladatául».

SZÉCHÉNYI ISTVÁN gróf, midőn buzdított, alkotott, munkálkodott, a reménytől vett erőt, mert igen jól tudta, hogy az emberélet rövid, nagyon is rövid egy oly mű befejezéséhez, melynek alapzatára ő a magyar nemzet jövő nagyságának, a haza boldogságának biztosítékát fektetni kezdette.

Ő bízott bennünk, kik túléljük őt, de bízott bennetek is és majdan unokáitokban, ti bennetek, fiatal nemzedék, mai ifjúság!

Hozzátok szólók tehát, hozzátok fiatalság, a kik nemsokára hivatva lesztek hazátok sorsa felett örködni. Kövessétek példáját a nagy példának!

Ne tekintsétek e fogalmakat: haza, szabadság, alkotmány, nemzeti nyelv, önérzet, pusztá szavaknak, de felfogva ezek magasztos értelmét, jelentőségét, válaszoljon reá honpolgári kötelességérzeteitek, lelkesüljetek, küzdjetek javáért, csorbát ejteni rajta ne engedjete, el nem feledve a nagy költő éme szavait:

«Tégy érte mindent, éltedet, ha kell, csekélybe vedd.»

«De el ne szenvedd, el ne tűrd véred gyalázatát.»

És épen úgy, mint a legnagyobb magyar: gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN tevé és utána kortársai és mi mindnyájan, kik ma még élünk, úgy ti is ifjú nemzedék, az új Magyarország reményei, legnemesebb

ambitiótoknak azt tekintsétek, hogy búcsút véve majdan egy napon e hontól, ez élettől, ama csillag ragyoghasson sírjaitok hantja felett, melynek az Isten csak helyét jelölte meg az égen, minden hazának szánva egyet; tőlünk várva azonban, a nemzet faitól, hogy hazaszeretetünk lángjánál gyújtsuk meg azt. Ez a «honszerelem csillaga!»

Legyen tehát úgy, mint ő akarta. Ürítsük ki tehát a SZÉCHÉNYI-serleget feledhetetlen emléke tiszteletére!

Éljen Széchényi István gróf emléke!

HUSZONKILENCZEDIK LAKOMA

1892. évi február hó 22-én.

Szónoka: Nagy-apponyi gróf APPONYI ALBERT.

Valahányszor SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékével foglalkozom, mindannyiszor a nemzeti újjászületés korszakát a maga egészében látom magam előtt. Mert ama nagy korszak kezdeményezései és alkotásai egymással elválaszthatlan összefüggésben állanak; alakjai — még azok is, a kik közt látszólag ellentét fejlődött — egymást kiegészítik. Az irodalom ébresztette fel a nemzeti öntudatot; és akkor adott a gondviselés hazánknak nagy szellemeket, a kik körülnéztek és látták, hogy bár nemzet lenni óhajtunk, a nemzeti létnek majdnem

minden föltételét nélkülözzük. E föltételeket kellett megszerezni. És bekövetkezett a nagy szellemek közt a munkamegosztás: nem tervszerű megállapodás szerint, hanem a hajlamok, a tanulmányok, a tapasztalások különbözősége folytán. És oly termékeny volt abban az időben a magyar génus, hogy a nemzeti lét minden föltételének megállapításához, megszerzéséhez és kiépítéséhez meg voltak a lánglelkű úttörők és a nagy jellemű munkások.

A nagy korszak óriásainak egy része alkotmányos intézményeinknek reformjára, állami önállóságunk, szabadságunk biztosítására helyezte aktójának súlypontját. SZÉCHÉNYI magát a nemzeti életet, a társadalomban rejlő erők ébresztését, a művelődést, a vagyonosodást szemelte ki tevékenysége céljául. A politikai törekvések, a törvényhozói tervek közül őt leginkább azok érdekelték, melyekben a társadalom reformjának föltételeit látta.

Azt a magyar társadalmat, melyet SZÉCHÉNYI ISTVÁN talált, leírta ő nekünk maga.

E társadalomnak fényes történelmi érdemeiből mit sem von le az, hogy a XIX. század követelményeivel nem állott összhangban, hogy tehát szervezetének, szellemének és tevékenységének gyökeres átalakítása nélkül a magyar nemzetnek az európai népcsaládban nem biztosíthatta volna a

versenyképességet és így a fenmaradást. Ez a társadalom kasztokra volt szétszakítva, melyek közt a szolidaritási érzet hiányzott; ennek a társadalomnak egyik része, a mely az európai élet díszét megszerette, mindinkább kivetkőzött a nemzeti jellegből; az a nagyobbik része pedig, mely magyar maradt, a nyugoti nemzetek létföltételeitől idegenkedett. A magyar nemzet ekkép a megsemmisülés veszélyének volt kitéve: mert gyökeres átalakulás nélkül egy részét elcsalta, egy részét összemorzsolta volna az európai cultura.

Ettől a veszélytől mentette meg hazánkat az a nagy szellem, melyben az európai irányzatok legteljesebb átértése, a leglángolóbb nemzeti érzéssel volt párosítva. Működése nem szorult más tervre, mint arra, melyet saját egyéniségében birt: és éppen azért volt olyan életteljes és annyira hatalmas, mert nem volt más, mint tetté vált én-je. Kiterjedt a szellemi és anyagi élet minden ágára, minden részletére; de ennek az ezerféle tevékenységnek és ennek a fáradhatlan tervezésnek egy alapgondolata volt: ezt a nemzetet mindenekelőtt egységessé és a maga egészében a nyugot szellemi és anyagi culturájának részesévé tenni, a nélkül, hogy nemzeti egyénisége csorbát szenvedjen, európai és magyar: ez volt SZÉCHÉNYI; legyen e nemzet tömör egység; legyen európai és legyen egyszersmind magyarabb, mint valaha: ez volt az ő programja.

De midőn SZÉCHÉNYI ekkép életet lehelt a nemzetbe, midőn tevékenységre élesztette a társadalomnak minden szunnyadó erejét, midőn egységesítette annak minden elemét, akkor épen ő volt az, a ki kortársainak az állami intézmények átalakítására irányuló törekvéseit a leghatalmasabban elősegítette. SZÉCHÉNYI társadalmi reformjai tették a nagy politikai reformot egyrészt lehetővé, másrészt szükségessé. Az a szétzilált és tespedő régi társadalom, a mely a nemzeti életnek csupán darabokra tördelt anyagát és olykor ébredező ösztönét tartalmazta: ez a társadalom nem alkothatta meg a modern értelemben vett alkotmányos államot, de nem is érezte annak szükségét. Ama társadalom megelégedhetett az állami intézményeknek azon töredékeivel, az állami önállóságnak azon részleteivel, melyek fennállottak: becses részletek, becses töredékek, méltók az utókor kegyeletére, mert ezek is oltalmat nyújtottak a magyar szabadságnak, de az új-kor rohamának ellentállani képtelenek. Ellenben a SZÉCHÉNYI reformeszméitől áthatott, egységesített, a nemzeti solidaritás tudatára ébresztett társadalom föltétlenül követelte a teljesen kiépített magyar államot; mert az állam nem más, mint az egységes nemzetnek jogi formája. Magyarország nem lehetett állam a szónak modern és teljes értelmében, míg társadalmunk nem volt ugyanily értelemben nemzet: de mihelyt

öntudatosan nemzetté vált, állammá is kellett lennie.

És SZÉCHÉNYI-nek nagy szelleme ne érezte volna át ezt a szükségszerű összefüggést az általa mérészen megindított társadalmi reform és nagy kortársainak alkotmányi reformja közt? Átérezte, látta, talán világosabban, mint bárki más és éppen ebből ered életének tragikuma. Mert SZÉCHÉNYI politikai krédójának sarkalatos alaptétele az volt, hogy boldogulásunk csak a király és a nemzet közti bizalomteljes együttműködés által biztosítható; s midőn látta az összeütközés veszélyét a két nagy tényező közt, midőn ezen összeütközés alkalmát az alkotmányjogi átalakulásokban találta, midőn ezeket saját törekvéseinek, bár közvetett, de szükségszerű folyományaként felismerte, megrendült a nagy lélek és katasztrófáktól féltvén imádott hazáját, tért engedett gondolkozásában annak az iszonyú kételynek, vajjon jót tett-e nemzetével, midőn azt lethargiájából fölébresztette; nem lett-e volna jobb a kelet népét tunyaságának békéjében hagyni, mint azt összeütközések elé vezetni, melyeknek kimenetele megsemmisülés lehet.

Időszerű-e az, t. uraim, hogy alapítónk ezen emlékűnnepén pályájának ecsetelésében önöket elkalauzoljam azon rettentő lelki konfliktusig, mely gyászba borította életének utolsó éveit és gyászba borította érette a nemzetet?

Igen is, úgy vélem, időszerű, mert a mai nap egyszersmind emléknapja e konfliktus megoldásának.

Ó hogy e megoldás nem mehetett végbe saját lelkedben, te nagy szellem, melynek egyedüli tévedése az volt, midőn gondolád, hogy tévedtél; hogy te nem nyerhetted vissza lelked harmoniáját, megérvén azt, hogy a történelem tetteidnek ad igazat, kételyeiddel szemben. Iszonyú kockázat a nagyság; egy Zeuszra, a ki olimpusi nyugalomban élvezi istenségét, ezer Prometheus esik, a ki kínnokkal fizet emberföldrőlöttiségeért.

A te nagyságod is, lelked nyugalmának, saját boldogságodnak feláldozása volt a nemzet boldogulásáért. De mert ekkép egygyé váltál nemzeteddel és annak életében élsz tovább, elnyerted azt a legnagyobb dicsőséget, hogy a nemzet életében talál megoldást a te életednek tragikuma.

És megoldást talál. Ebben az esztendőben lesz annak 25 esztendeje, hogy alkotmányunk helyreállítása és a koronázásnak szent szertartása újra megpecsételte a bizalom frigyét nemzet és király között. A mitől féltél, dicsőült szellem, az elvonult; a mit reméltél, a mit álmodtál, az teljesülőfélben van.

Mert nézzünk csak körül a hazában és hasonlítsuk össze azt, a mit mit ma látunk, azzal a Magyarországgal, a melyet SZÉCHÉNYI leírt és

örömtől dobog fel a hazafi szíve. Hisz még sok a hiány, sok a kezdetleges állapot, tudjuk mindannyian. De szabad annak a haladásnak, annak a fejlődésnek örülnünk, melyet 25 évi önrendelkezés idejében elértünk, nem úgy, hogy magunkat elbázzuk, hogy elfelejtjük azt a sok megoldatlan feladatot, mely még előttünk áll, de úgy, hogy az elért eredményekből egy örvendetes tanulságot vonjunk le, mely így hangzik: semmi sem lehetetlen már abból, a mit a haza felvirágoztatása kíván és hogy a tanúság alapján bátrabban, buzgóbban, fokozott önbizalommal dolgozzunk tovább.

Tisztelt uraim! Másodszor van az évek során e serleg kezeimben; most is úgy, mint először, midőn e díszes kiküldetésben részesültem, alapítónk szándékától kértem inspirációt. Ő úgy akarta, hogy ez a kegyeletes összejövétel az ő emlékének legyen szentelve. Azt kértem tehát magamtól, hogy mit szólna ő, ha körünkben megjelenne, hová irányítaná figyelmünket, ha őt hallaná együletünk. És így kalauzolt engem az ő szelleme annak a nagy történelmi ténynek emlékéhez, mely életének tragikumát kiengesztelte és ideáljai megvalósulásának alapját vetette.

Átengedem magamat továbbra is a nagy szellem vezetésének.

Ha vele együtt elmélkednénk ama nagy eseményről, hát először is meghajolnék azok előtt a

nagy férfiak előtt, a kik utána voltak a nemzet vezérei és a nemzet és trón közötti kiegyenlítésnek tényezői. Nem dicsérem, sem nem bírálom alkotásaikat, mert az engem a politikai élet terére vezetne, a melyre ma lépnem nem szabad. De önökkel együtt meghajolok szellemük és jellemük nagysága előtt, mely az egész nemzetnek kincsét képezi.

De Széchényi szelleme a király elé vezetett bennünket, a király elé, a ki megértette a magyar nemzetet és megszerette, mert lelke csupa kötelességérzet és szíve csupa szeretet népei iránt. És a halhatatlan mit szólhatna egyebet, mint ezt: légy halhatatlan te jó és bölcs király! Halhatatlan? Szó szerinti értelemben nincs halhatatlanság; csak azt kérhetjük az egek urától, hogy e drága életet nyujtsa a természet szabta legszélsőbb korlátokig. Halhatatlan abban az értelemben, hogy a nemzet hálás megemlékezése nevét a késő utókorig megőrizze! Ezt kívánni sem kell, ez úgy is bizonyos. De úgy légy halhatatlan oh király, hogy kormányzatod alapeszméjét és legfőbb dicsőségét átörökítsed utódaidra, annak felismerését t. i. hogy valamint alkotmányos szabadságunknak egyik legerősebb bástyája a koronás királynak törvényes tekintélye, úgy a trónnak az uralkodóház hatalmának legerősebb oszlopa a magyar nemzet állami önállósága és alkotmányos szabadsága.

És akkor lesz Széchényi végrendeletének megvalósulása biztosítva, ha e nagy igazság alapján örökké tart a frigy nemzet és király közt.

HARMINCZADIK LAKOMA

1893. évi február hó 5-én.

Szónoka: Zichi és vászonkeői gróf ZICHY GÉZA.

Tisztelt Uraim! Széchényi egyik emlékbeszédét e szavakkal kezdi: «Boldog és csendes árnyékok megszólítása végett méltóbbat és érdemeibbet kívántam volna feltalálni, mint én vagyok.» Mennyire illenek e szavak reám, a kit megtisztelő bizalmuk arra érdemesített, hogy díszes körükben «a legnagyobb magyarról» emlékezzem.

Az emberóriás életének minden mozzanata ismeretes előttünk, honalkotó működése a modern Magyarország majdnem minden intézményében az ő nagyságáról beszél; az ő működése nem csupán alkotás volt, hanem teremtés, az általa elért eredmény nem csupán siker, hanem dicsőség, az ő élete pedig nem szenvedés, hanem martírság.

A valódi nagyság legbiztosabb ismertető jele, hogy azt semmi más nagysággal összemérni nem lehet. Egy ember, ki lánglelkének akarata által generációk mulasztását pótolta, egy tespedő országot álmából felkeltett, oktatott, egyesített, mun-

kára kényszerített, ki úgyszólván az idő sorrendjének egymásutánját is felfüggesztette, az csak félisten lehetett. A mink van, mind abból fejlődött, a mit ő adott nekünk, s a mink lesz, az már csak a meglevőnek kifejlesztése lehet. Árpád földet szerzett, István király vallást, Nagy Lajos országot, Mátyás dicsőséget, Széchenyi modern államot.

Nem érzem magamat arra hivatottnak, hogy Széchenyit, mint államférfit, bölcsészt, szociológót, nemzetgazdászt méltassam. Engedjék meg a költőnek, hogy Széchenyiről, mint költőről szóljon. Széchenyi költő volt.

Hiszen csak e serlegre tekintek, melyet az ő emlékezetére rendelt üritenünk s hallom a gyöngéd költői lélek messze világból hozzánk lehangzó igéit: Veletek akartam lenni még siromon túl is.

Széchenyi költő volt érzelmeinek gyöngédségében és szenvedélyességében, képzeletének erejében, merészségében, hangulatainak gyors változásában, szerelmének ideális voltában, próza-stilusában, emelkedett világnézetében, leveleiben, néhány költeményében és imáiban.

Széchenyi költeményeket gondolt s azután megörökítette azokat kőben, márványban, intézményekben, reformokban, közhangulatban s halhatatlan művekben.

Az ő költői lelke látta a Duna ki-kicsapó habjait biztos partok közé szorítva, látta a szőke

Tiszát, mint egy tündérleánynak szerteomló aranyos haját biztos fonatba rendezve, s e folyókat benépesíté fürge hajók seregével. A Dunán át mesésen merész ívet gondolt, mint a germán ősmesékben a szivárványt, melyen istenek és félistenek járnak. De sorsának kérlelhetetlen tragikuma nem engedte, hogy készen lássa óriás művét, hogy lába e csoda alkotmányt érintse. Palotát gondol a bölcsőjében fekvő magyar tudománynak, casinót egy nem létező társas szellemnek, színházat egy fejletlen nyelv, és művészetnek.

Ő maga-magáról mondja. «Bennem a képzelődés (phantasia) nagyobb, mint a többi lelki tulajdonságok». Igen, de e phantasiát egy páratlan erejű jellemszívósság tettekké varázsolta s a nemzet géniusa megszentelé azokat. Széchényi lánglelkű költő hazaszeretetében; a haza szelleme szállta meg őt, míg a hazaszeretet határt nem ismerő szenvedélye széttörte gyöngé porhüvelyét. Esküt mond, hogy nemzetének feltámasztására és kifejtésére mindent el fog követni, habár maga maradna, habár vesznie kellene. Politikai szónoklataiban, szakmunkáiban mindig és mindenütt a költői lélek meleg sugaraival találkozunk. Kossuthal vívja titáni harczát s egyszerre csak felkiált: «Legyen vérünk jobb része, ha buknunk kell a halálban legalább egyesülve.» A «Hitelről» ír s a magyar nőkhez fordul: «Fogadjátok hazám érdemes leányai tisz-

teletem és szeretetem jeléül ezen kis munkám ajánlását. Ti emelitek egekbe a port s hallhatatlanságba a halandót. Üdvözet és hála nektek».

Mily költői, mennyire megható volt vallásossága. Wesselényivel Bécsben egy szobában hál s este ágya elé térdel s imádkozik. Mindig azt hittem, nincs meghatóbb egy ártatlan kis gyermeknél, ha istenéhez szól; pedig e halhatatlan nagy ember imája meghatóbb lehetett.

Utazásai alatt mindig imában bucsúzik szülőitől. «Jó éjszakát kedves anyám, jó éjszakát kedves atyám! Mindennap befoglallak titeket magamba szálló elmélkedéseimbe, ez az én imádságom».

Ugy látszik, az igazán nagy embereknek, két szívök van: egy hatalmas, erős férfi szívük s egy ártatlan gyermekszívök. A férfi szív itt lent marad, megtörve ezer meg ezer csaták küzdelmei között, a gyermekszív érintetlenül, egész tisztaságában visszatér ahhoz, a ki küldte: Istenéhez.

Majdnem hihetetlennek látszik a mai kor emberei előtt, ha megemlítem, hogy Széchényi számtalan imát írt, valódi költői becszel bíró imákat. Az egyikben felsóhajt: Csak úgy hosszabítsd meg életemet, óh mennyei atyám, ha a közre nézve hasznos lehetek; ha életem estéjével képes leszek elfeledtetni annak hajnalát s ifjúkorom tévedéseit a jó és nemes tettek egy egész sora által kijavíthatom.

Jól mondja Zichy Antal: Porig alázza magát, hogy egekig emelkedjék.

A mily tiszta, a mily eszményi volt Széchényi vallásában, ép olyan volt szerelmében is.

Sok költőt ismerek, kik forma-tökély, ritmus s a gondolatok magas röpte tekintetében fölötté állottak, de egyet sem, ki a női ideálról tisztább fogalommal birt volna mint ő. Jelszava: «Az igazi szerelem erény s az az ember, a ki érzékeit salaktól tisztán tartja s a nőket az őket megillető polczra helyezi, mindenekelőtt a lelki tulajdonokat fogja keresni.

Ily rövid beszéd keretében megközelítőleg sem festhetem Széchényi rajongó szerelmes lelkét. Elzárkozott, hideglelkű nőkről írja: «Egy magasabb légkörben röpkedő géniusokhoz hasonlítom őket; ők az emberiség szószólói Istennél: ha gyermekkorukban hálnak meg, sietnek visszatérni hazájukba, ha pedig nagyobb kort értek, sohasem birnak itt meghonosulni s egész életök előttünk közönséges emberek előtt érthetetlenné válik.» Egy kegyetlen imádottjának e néhány, valóban drámai erőttől duzzadó sorokat írja: «Ha majd szívvéremet nyomoromban cseppenként felémésztve, csontvelőmet kiaszalva kiforgatott szemekkel mint egy ijesztő rém fogok elédbe lépni, hogy tőled elbúcsúzzam, akkor neved ki hangos gúnykaczajjal».

SZÉCHÉNYI egy-két magyar költeményen kívül több német költeményt írt.

Engedjék meg tisztelt uraim, hogy belőlők kettőt szabad fordításomban felolvashassak :

Szivem félt és összerezsent
 Rátekintve érezém,
 Sebhelyes a szíve, lelke
 S megszakad, mint az enyém.

Rövid órák mulnak, mulnak,
 Nekünk csak pillanatok,
 Szemlesütött némaságunk
 Mondja : én Tiéd vagyok.

Elmondja : éltünk semmi más
 Csak szenvedés, csak hallgatás.

A második költemény az ő pessimistikus világnézetének, önkínzó lelki gyötrődésének terméke.

Meg-megrezzen szívem, lelkem
 És egy hang fülembé mondja :
 Kit szerettél, megsebzéd azt,
 Üldözve őt nyomról-nyomra,
 Nem is sejtve, hogy a sorsod
 Őt kínozni, őt gyötörni
 Üldözve őt mindenképen
 Mindég csak ellene törni.
 Már a gyermek szép egére
 Te vonád a felhők árnyát
 S nyilával a fájdalomnak
 Átveréd szívét — az árvát,

Felgyujtád ártatlan lelkét
 Üszkével az érzelemnek,
 Égbe törő vágyódását
 Megnyeréd az embernemnek.
 Le az égből, le a földre,
 Levonád — s ő jött utánad,
 S mi lőn szörnyű osztályrésze?
 Kora kín és késő bánat!

Engedjék meg tisztelt uraim, hogy befejezésül áttérhessek még SZÉCHÉNYI lelkének legmeghatóbb nyilatkozására, a zenére. Lennék csak egy bájos hangnak láthatatlan szelleme, élő hang, összhangnak része, testnélküli érzés, nemzve és elpusztulva az áldott hanggal, mely teremtett.

Így sohajt fel minden szépért s így a zenéért is lelkesedő SZÉCHÉNYI.

A nagy emberek soha meg nem fejthető titkai közé tartozik, mint érhetnek rá mindenre.

SZÉCHÉNYI nemcsak szerette a zenét, hanem művelte is.

A legkomolyabb államférfi és bölcsész egy füzet keringőt ír, mely Frankenburg tanúsága szerint nyomtatásban is megjelent. Szeretett fuvoláját mindenüvé magával viszi, s a mint néhány szabad pillanata van, magyar népdalokat játszik rajta. A magyar zenét műveli és lelkesedve mondja: «Bizonyosnak tartom, hogy a halhatatlan Bihari egyik előde Attila udvaránál karmester volt.» De beborult életének ez a szórakoztató hangjáték

egy meg-megtörő nemes zokogására változott. Igaza van Schoppenhauernek : «A zene adja a dolgoknak szívét, kifejezi az élet quintessenciáját és ebben rejlik a zene értékének magas volta, mint összes fájdalmainak orvossága.»

Szinte látom lelki szemeimmel a legnagyobb szellemet az örültek házában. Magas karosszékben ül és fuvolán játszik. A lenyugvó nap sugarai gloriafénynyel övezik e nemes homlokot, annyi nagy, hatalmas, honboldogító eszme és terv megszentelt pantheonját. A fuvola hangja sír, zokog, panaszkodik. Már nem ismerheted fel — mint jobb időkben — az egyes népdalok ütemeit, minden összefolyt, széles, nagy, általános lett, mint a haza gyásza és nyomora. A fuvola, e leglágyabb hangszer, ama lélegzet által szólott, mely utolsó sóhajáig a magyar hazáé volt.

A hangokban SZÉCHÉNYI átszellemült lelkének legbensőbb lényege szólt és hazájáért való keseregése búsan betölté sóhajával börtönének hideg, soha meg nem nyíló falait. Van-e magyar, a ki elég erősnek érezhette volna magát arra, hogy a búsuló magyar génus e legszentebb zenéjét száraz szemmel hallgassa.

A fuvola hangjai elnémultak s egy ország felzokogott.

Emlékszem rá, gyermek voltam, én is sírtam.

A hegy ormára köveket hordtak, azt mondták:

Széchenyi-dombot állítanak. Nem vittek előttünk nemzeti színű lobogót, hazafias ének és beszéd nem hangzott, — tiltva volt. S így a néma, hideg, érzéketlen köhöz kellett folyamodnunk és ez mindennél ékesszólóbban fejezte ki, a mit éreztünk.

Pozsony mellett, a zerge-hegyre, én az időben még két kézzel hordtam a Széchenyi-émlék köveit, ma a megmaradt félkezemmel emelem föl e serleget, mondván: Legyen tisztelt, legyen áldott legyen megszentelt a Te emléked *Széchenyi István*.

HARMINCZEGYEDIK LAKOMA

1894. évi február hó 11-én.

Szónoka: gróf ZICHY ANTAL.

A tökéletlenség és gyengeség tudatában, de a jóakarat s az elnézés reményével fogom kezembe e serleget, tudva, hogy e nehéz feladatnak csak gyarlóan tudok megfelelni s érdemes rá nem vagyok, de azért öntudatosan mondhatom, hogy senki sem előz meg a csodálat és tiszteletben, a melyet a legnagyobb magyar: SZÉCHÉNYI ISTVÁN iránt érzek.

Azon nemzedékhez tartozom, a melynek még csak első gyermekévei sem esnek össze SZÉCHÉNYI ISTVÁN utolsó éveivel.

Nekem sohasem csengett fülemben e lélekemelő

szó: *«Nekiünk van egy Széchényi István-unk.»* Én már csak úgy halottam, hogy ő volt. Egyszerre oktattak imádni az Istent s tisztelni SZÉCHÉNYI ISTVÁN-t. Egyszerre tanultam meg az Istenség fogalmát, és SZÉCHÉNYI ISTVÁN példáját látva, az igaz hazafiságát, — azóta őrzöm ezeket egymás mellett elválaszthatatlanul, rangfokozat nélkül. Hisz mindakettő eltörölhetetlen része szellemi létünknek.

Régi magyar szokás emlékezetes alkalmakkor összegyűlni és serleggel a kézben megemlékezni a multak sikereiről és felidézni a jövő reményeit. Így volt ez ezer év előtt, így azóta. Széchényi István is így kívánta, megajándékozván egyesületünket e serleggel, hogy összegyűljünk e napon s kiürítsük emlékére. Hogy megújítsuk eszméit, tanácsait, hogy mindenki számot vessen önmagával s alkalmazza az önbírálat legszigorúbb mértékét.

Egy ezredév mult el a honfoglalás óta, de SZÉCHÉNYI ISTVÁN mégis honalapító. Ő eszmékért és eszmékkel hódította meg hazánkat, ő a mi vezérünk, az ő iránya szolgál a korszaknak vezérszövétnéül. Elköltözött körünkől, de a magasból intézi hazánk sorsát. Megvalósultak látnoki szavai: *«Az én rendszerem csak halálom után fogja kezdetét venni.»*

Midőn Széchényi István képességével, férfias erélyének teljes odaadásával hazájának szolgálatába lépett, azt találta, hogy nincs öntudatosan élő

nemzet. Fölemelte nemzetét a tespedés mocsarából, fölrázta, fölébresztette. Föléledt a lüktető vér, nagy czélok felé visz s a dagadó izmok erőt adnak hozzá.

A nemzet nem alszik többé — csak álmai vannak. Nem fog többé aludni soha, de adja Isten, hogy magasztos álmai mindig legyenek. Váltsák föl egymást nemzedékek, a melyek oly eszményeket tudjanak alkotni s annyi erőt érezzenek azok megvalósítására, hogy a jelen összemérve azzal a jövővel, mindig eltörpüljön, mindig azt mondhassák, hogy «Magyarország lesz» s így tartson ez a történelem végső szakáig. Mert remény és eszmény nélkül nincs megállapodás a nemzetek életében, csak rohamos sülyedés. A béke és nyugodt fejlődés időszakának megvannak a maga nagy előnyei, de veszélyei is. A békében élvezett jólét ringató ölében sokat látunk s a lappangó veszedelemnek képei elmosódnak. A legnagyobb vész az, a mely csöndben terjed.

Én ismerek egy hadat, a mely csatarendben támad, a melynek portyázó csapatai elhatolnak mindenhova és szakmányukat a nyeregbe felkapva, gyorsröptű paripáikon elszállnak utólérhetetlenül. Amott gyermekeket rabolnak el tőlünk, ott kincsektől fosztanak meg és más tájakon más csapással sujtanak. Ezek az elmulasztott pillanatok és perczek könnyen százezrekre növekedhető

hada, a békés korszakok legnagyobb veszedelme. Mi oly kevesen vagyunk, hogy hazánk egyikünket sem nélkülözheti Széchényi szelleme, világosíts föl mindnyájunkat, hogy az utókor ne vádolhasson bennünket a mulasztás bűnével!

Ha ti, Széchényi István kortársai, ha ti, idősebb nemzedék elfáradtatok s ha jönnek mások s tőlünk kívánni fogják, hogy számot adjunk az elmúltakról, a mit Széchényi alkotott, a mit ti fejlesztettetek, a mit mi tőletek megtanultunk, át fogjuk adni a multak iránt érzett hála és kegyelet s a jövőbe helyezett bizalom érzetével a jövő nemzedéknek, hogy örökbe vegye s azután tovább szálljon az nemzedékről-nemzedékre.

«Legyen SZÉCHÉNYI emléke örök és felejthetetlen!»

HARMINCZKETTEDIK LAKOMA

1895. évi február hó 3-án.

Szónoka: Zichy és vásonkeői gróf ZICHY JENŐ.

Tisztelt uraim! Szép és nemes feladat teljesítésével biztak meg Önök, tisztelt uraim, a midőn nagy Széchényink feletti emlékbeszéd megtartására szólítottak fel. Ezen megtisztelést főleg annak tulajdonítom, hogy köztudomásu, miszerint őt még személyesen ismertem és utolsó éveiben

az ő körében sok és rám örökre emlékezetes órákat töltöttem. Pedig azok száma, kik ezen szerencsében részesültek, napról-napra fogy és velök a kapocs is, mely az akkori korból a jelen időre átnyul.

Rég vágyódtam e megtiszteltetésre s most, hogy bekövetkezett, köszönetet mondok az intéző köröknek, hogy oly soká várakoztattak arra. Mert érzem, hogy mentül nagyobb időköz fekszik a lemult nagy korszak és az elmondandó szónoklat között, annál tisztábban látunk, annál tárgyilagosabban szólhatunk az akkori idők nagy eseményeiről és intézőiről.

Úgy érzem magam, mint a vándor, ki egy magas hegy ormáról visszatekint a végtelenben előtte elterülő láthatáron! Ugy tűnik fel előttem e nagy korszak, melyet a történészek — tudom — hogy Széchényi korszakának fognak elnevezni. Látom az előttem elterülő történelmi képen a távolság messzeségéből minden egyes kiemelkedő pontját, minden örvényét, minden szikláját, minden árny és fénypontját; látom a nagy küzdelem és átalakulások minden mozzanatát, minden phasisát, mely küzdelmet lankadatlan önfeláldozással valóságos titánként vívott végig nagy Széchényink.

Ott látom legelőször is küzdelmét a nemzeti közöny az apathiával szemben. A félholt, tespe-

désben fekvő nemzetet életre kellett ébreszteni, lethargiájából fölrázni. Majd édesen, majd a gúny maró éles szavaival rázza ő azt fel. Végre győzött . . . siker koronázta küzdelmét, a tetszhalot új életre ébredt, de lélek kellett még a testbe. Megvetette tehát nemzeti nyelvünkkel nemzeti öntudatunknak alapját és ezzel belehelte a hiányzó lelket.

Százados nemzeti elszigeteltségünkben kedélyesen fejlődött legrikítóbb és sovinstikus elbizakodottságunkból kellett, hogy kivetköztessen. Küzdelme itt is diadalt aratott és sikerült nékie megadni a nemzetnek azt, a mi nélkül nemzeti fejlődés lehetetlen lett volna: az egészséges önbizalmat!

Mennyi küzdelem a tetszhalottól egészen az európai culturember megteremtéséig!

De a küzdelemnek még itt nincs vége. Majd az előítéletekkel, a régi divó szokásokkal és elavult intézményekkel kellett a harcot fölvennie, a szabadság és jogegyenlőség magasztos elvével kellett az osztályok és a rendek intézményét megszüntetni. Egy tömörült egységes egészszé kellett a mozaikdarabokból összeillesztett államot átalakítani.

És mind e nagy reformokhoz mily félelemmel, mily aggódással, mily elővigyázattal egyengette ő az utat! Minden rohamos átalakulástól irtózott,

mert féltette szeretett nemzetét! S íme, azt látjuk, hogy aggodalmai és félelmei nagyon is alaposaknak bizonyultak! A szenvedélyek árját már fékezni nincsen hatalmában! Polgárháboru, a testvérek legádázabb öldöklő, irtó harcza támad. Az ország lángba borul! Vér fedi el a viruló mezőket! Végpusztulás, enyészet fenyeget! Nemzetünk gyászba borul; sötét fellegek fedik el nemzetünk láthatárát és sötét boru homályosítja el a hazaszeretettől áthatott, fenkölt szellem fényes tehetőséget! Hosszú, sötét éj! Számtalan szomorú emlékezet! S te második Prometheusként élsz és szenvedsz! Mert élned kell! Feladatod még nem volt befejezve. A hosszú éj után újból bekövetkezett a lassú ébredés és az ébresztő megint te valál! Az első hajnalpirt, az első reménysugarat te küldted reánk a messze távolból: az önakarattal száműzetésbe ment remete megszólalt és megértette régi vezetőjét nemzete.

Magyar nemzeti történelmünkben sok fényes és válságos napokkal találkozunk, de sem Nagy Lajos, sem Mátyás, az igazságos korszak nem volt fejlődésére e nemzetnek oly döntő befolyással, mint átalakulásunk ezen legutóbbi korszaka, melynek alapvetője, úttörője, kezdeményezője, hőse te valál; legyen áldott a te neved és ha a magasból letekintesz nemzedetre, nyugtasson meg azon tudat, hogy azon talaj, melybe eszméid és

intézményeid magvát leraktad, azt terebélyes, életképes növényzetté nevelte föl. Lásd az általad annyi előszeretettel fölkarolt és gonddal ápolt város, mely általad sem sejtett óriási arányokban növekedett és fejlődött a nemzeti erő és öntudat segélyével. De azért ma sem szinarany ám minden, a mi fénylik. A te korszakodban veled, vagy ellened küzdő lángelmék és nagy jellemek vajmi megritkult és letörpült arányokban lelhetők ma fel! Közéletünk legnagyobb hanyatlása a szilárd jellemek ritkaságában nyilvánul. A politikai moráltag fogalmának legnagyobb bűne, hogy a jellemeket az önzetlen hazafiság fogalmából kivetköztette. Az igazán hazafias kebel nem egyszer azt hinné, hogy kétségbe kell közállapotaink fejlődése felett esnünk, mert úgy látszik, hogy lejtőre kerültünk! De el mind e kételyekkel! Van e nemzetnek ma oly alkotmányos királya, ki a nemzettel érez! Azt szereti! És a kihez e nemzet egészében úgy mint egyesben, hő és tántoríthatatlan ragaszkodással és hűséggel vonzódik! Ez legfőbb kincsünk és azon bizalom és remény, melyet te főnkelt szellem hagyománykép hagytaal reánk azon meggyőződő szavakkal, hogy *Magyarország nem volt, hanem lesz! Amen.*

HARMINCZHARMADIK LAKOMA

1896. évi február hó 2-án.

Szónoka: Vajai báró VAY BÉLA.

Uraim! Midőn SZÉCHÉNYI ISTVÁN e serleget a *Nemzeti Casinonak* ajándékozta s meghagyta, hogy azt minden évben ürítsék az ő emlékeztére, akkor sem önzés szólt belőle, hanem a nagy belátású s előrelátó államférfiu, a bölcs magyar hazafi. Igenis, mert tudta ő, hogy mindannyiszor, midőn róla fognak emlékezni, s életét, érdemeit, munkásságát említik, szólni fognak egyszersmind a szabad alkotmányos magyar hazáról s a magyar nemzetről, mert az ő egész élete és munkássága elválhatatlanul össze volt forrva a hazával és nemzettel!

Igenis, az igaz magyar hazafi szólt belőle, mert jól ismerte ő a magyart és tudta, hogy annak hazafisága, tettereje s áldozatkészsége — ha csak alkotmánya, a nemzetisége fenyegetve nincsen — el szokott lankadni, ellazul! De hogy az felfrissíttessék s uj lánggra gyulladjon, elég — hanem erre azután időről-időre szükség van — egy hazafiui felszólalás, a mely, ha gyöngé is, csak tiszta szívből eredjen!

Így fogom én fel a helyzetet, uraim, midőn e serleggel kezemben önök előtt állok!

Hát vajjon nincsen-e ma is szükség arra, hogy

hazafiságunk Vesta-tüzét újraéleszszük, újabb tiszta lángra lobbantsuk? Szerintem igenis van. Mert ha kezünket szívéinkre téve, annak lüktetését érzelmeink s honfiúi kötelességeink szerint vizsgáljuk, talán csak egy dobbanását fogjuk találni annak, a mely mindnyájunkkal közös és ez, Ő Felsége apostoli magyar királyunk iránt érzett hódoló tiszteletünk, szeretetünk, rajongásunk és csak ez az a törhetetlen kapocs, a mely minket s a haza összes népeit összetartja; e nélkül, talán a költő szavai szerint, «oly sok vizzály után», «mint oldott kéve széthullana nemzetünk». Hiszen a hazát is szeretjük mi mindannyian, hogy is ne szeretnénk az édes magyar hazát! De politikai pártállásunk szerint különbözőképen. Különböző felfogással vagyunk a felől, miképen tegyük a hazát nagygyá, hatalmassá, boldoggá, s hogy annak minden egyes polgára miként érezze magát egyénileg is szabadnak, megelégedettnek! Mind ez azonban uraim, nem ok arra, hogy ne válllvetve dolgozunk mindnyájan tehetségünk szerint a haza boldogságán! Széchényi e tekintetben is példa lehet előttünk. Ő mondhatni első volt, ki a nemzetet a haladás útjára terelte s midőn a nemzet nélküle és gyorsabban haladt, nem neheztelt és nem vetet gátat haladásának; midőn pedig a nemzet kezei e tekintetben kötve voltak, magányából, mint fénysugarat lövelte ki ismét szellemét, hogy

az, az apostolokra küldött szentlélekként hasson és buzdítsa a csüggedező nemzetet.

Uraim! Ha mi, ez aránylag kis körben megteremtjük és elérjük a honfiui egyetértést s széjjelmenve e hazában, arra tanítunk mindenkit, hogy szellemi és anyagi tökéjét kiki, bár porszemenként, de csakis a haza javára hordja össze, hogy gyűlölség, visszavonás és párttusa, miknek csak a szegény haza vallaná kárát, száműzött legyen közülünk, úgy a haza oltárára hordott porszemekből nagy hegy és erős vár léssen, mely még nem egy, de több ezredévekig is fel fogja tartani a hatalmas és boldog magyar hazát s a magyar nemzetet. És most mondjunk még egy Istenhozádót a nagy férfiu szellemének, ki sirjából is képes minket ily hazafiui érzelmekre buzdítani. Fiatalon elhalt költőnk, SÁROSSY GYULA szavaival végzem beszédemet:

«Emlékezet szállj le rája,
S rajta, mint a tó sirálya —
Csókold meg a levegőt».

Gróf Széchényi István lovasképének leleplezése alkalmából

1896. évi április hó 12-én tartott beszédek.

Gróf Zichy Jenő, PÁLLIK BÉLA festőművész által megfestetvén gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN lovasképét, azt a következő beszéd kíséretében adta át a *Nemzeti Casinonak*:

Tisztelt Uraim! A casino igazgatóságának beleegyezése folytán jutott osztályrészül nekem az a szerencse, hogy gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN képét a nemzeti casino részére megfestettem; köszönetet mondok ezért az igazgatóságnak, hogy alkalmat adott nekem arra, hogy e kép megfestésével határtalan hálám és tiszteletem jelét gróf SZÉCHÉNYI ISTVÁN iránt, ki előttem egész életpályámon mint irányadó vezércsillag ragyogott, kifejezhettem; fogadják ezt tőlem szívesen és őrizzék azt mindörökké, mint a casino palladiumát.

Gróf Esterházy Mihály az igazgatóság nevében a következő beszéd kíséretében vette át a képet:

Midőn a *Nemzeti Casino* alapítójának arczképét kezeidből átveszszük, fogadd hálás köszönetünket nagylelkű adományodért, melyet, legyél meggyőződve, mindig tiszteletben fogunk tartani és kegyelettel megőrizni.

Nincs szándékomban most SZÉCHÉNYI ISTVÁN

halhatatlan érdemeit felsorolni, ez fölösleges volna, miután ezek minden magyar ember szívébe vannak vésve, de jelezni kívánom azt a befolyást, melyet e kép a jövőben hivatva lesz gyakorolni; mert nem képzelhető, hogy e festmény, mely egy nagy eszmét képvisel, mély és üdvös hatással ne legyen azokra, kik azt napról-napra itt szemlélni fogják.

Nem szeretek vést jósolni, de jöhetnek és félek, jönni fognak napok, midőn Magyarországnak, édes hazánknak minden hű fiára szüksége lesz és ezért örömmel üdvözlök minden oly tényezőt, mely bennünk a nagy eszmék, a nagy tettek iránti fogékonyságot ébreszti és bennünket a mai tespedésből, a mai közönyből felráz.

És a mint reméljük, hogy e kép addig fogja e falakat díszíteni, míg együletünk fennáll, úgy reméljük azt is, hogy mind a mai nemzedék, mind az a nemzedék, mely e termeket látogatni fogja, mikor mi már talán porladozni fogunk, itt nemcsak a kellemes időtöltést, nemcsak a szórakozást fogja keresni és találni, de lelkesedve SZÉCHÉNYI ISTVÁN dicső példáján, követni fogják hazafiságban, hazafiui erényeiben!

És hogy ez így legyen, midőn e lepel hull, száll fohászom az eget urához; adja és engedje, hogy e kép betöltse magasztos hivatását és látása neveljen e honnak férfiakat, a haza nagyságára, a haza boldogítására!

HARMINCZNEGYEDIK LAKOMA

1897. évi február hó 7-én.

Szónoka: SZEMERE MIKLÓS de genere Huba.

Tisztelt Uraim! A legjelesebbek is fáztak e billikom fölemelésétől a mai napon. Nem kívánták a nagy Széchényi emlékét félköszönteni a jelen körülmények között. Így jutott a serleg az én szerény kezembe.

Széchényi Istvánról, a politikusról, tisztelt uraim, szól a történelem, Széchényi Istvánról, az íróról tanít az irodalom, hazafi lánglelkéről beszélnek alkotásai: a Tisza-szabályozás, a Vaskapu, a Lánchíd, Lóversenyügy, Akadémia. Első momentumai mind a geniének, a ki emberbarát volt és szerette hazáját.

Társadalmi alkotása a nagy férfinak a nemzeti casino. Szemei előtt lebegett a magyar társadalom művelt köreinek egyesítése. Ez sikerült is neki fényesen. Alapított egy oly egyesületet, a mely az egész magyar társadalomnak delejtűje lett.

Elöl járt a nemzeti casino évtizedeken keresztül: «a hazafiság, a tisztesség, a jó izlés, a lovasgiasság, a bonton» terén. Szerencsés voltam még magam is személyesen ismerhetni a régi idők néhány fényes alakját a nagyokból, mint Károlyi

Györgyöt, Almásy Györgyöt, Mikes Jánost. És bátran kimondom, hogy ma senkinek az a tekintélyes társadalmi kérdésekben messziről sincs mint a milyen a nevezett uraknak volt. Tisztelte őket mindenki és meghajolt előttük minden emberfia.

A régibb nemzedékekbe be volt oltva tisztelni a kort. E mellett meg volt az élem, hév, áldozatkészség, merészség.

☞ Ki adná ma oda közczélra egy évi jövedelmét, mint tette SZÉCHÉNYI ISTVÁN? Vagy ha tenné, könnyen úgy járna, mint egy, Ázsiát nagy költséggel és fáradsággal kutató igen tisztelt tagtársunk, a kiről gyakran hallottam mondogatni, hogy «hiú és bolond».

Vagy ki megy át lóháton a zajló Duna jegén, mint Sándor Móricz? Vagy ki fog ma késsel kezében mérközni a vadkannal római gladiátorként? a mint Nagy-Károlyban tette a nagy Wesselényi, a mi Széchényink legjobb barátja.

Azokban a generációkban, tisztelt uraim, megvolt a «Virtus»! Tiszta volt az agy, lelkes volt a szív és aczélosak az izmok!

Ős termésköből építhetett SZÉCHÉNYI ISTVÁN; ha ma akar építeni valaki, annak az új Széchényinek a mai nemzedékben jó, ha vályog lesz a rendelkezésére!

Míg a nagy SZÉCHÉNYI egyéb alkotásai áldásos nemzeti intézményekké fejlődtek, az alatt kedvencz

gyermeke a Nemzeti Casino, társadalmi tekintélyében nem növekedett.

Okát ennek nemcsak abban keresem, tisztelt uraim, mert túlsokat beszélünk és keveset teszünk, hogy úgy mondjam «szóbajnokok» vagyunk; de mert tekintélye nálunk ma alig van már valaminek.

Bizonyos társadalmi nihilizmus felé evezünk, a melynek nem távoli partján kéklenni látom a motót, hogy Magyarországon a tisztességes embernek túlnagy handicap teherrel kell lefutni az életpályát; Nem jutalmazzuk illően az erényt és nem büntetjük kellően a rosszat.

Arról, hogy egy közönséges szegény halandónak a mindennapi életben alig fizeti ki magát a tisztesség, nem is szólok.

Büntető törvénykönyvünk lax és és börtöneink casinók. A humanismus örve alatt úgy vannak berendezve, hogy gyakran kényelmesebben él nálunk egy fegyencz, mint sok becsületes munkaszerető honpolgár. De a társadalom magasabb rétegeiben is büntetlenül tehetünk bátran a mit akarunk, csak mondjuk rá «politika». E bűvös szócska fed mindent. «Le sang des rois ne souille pas» mondották kétszáz év előtt a francziák. A mi ott a «sang des rois» volt, az nálunk ma: «a politika».

Ne féljenek, tisztelt uraim, nem megyek bele

az exigentiák tudományának fejtegetésébe. Nem térek be ebbe a csárdába, a hol nálunk néha a szentekből is «demie viergek» lesznek!

Hogy pedig gyarló emberek mit művelnek olykor sub titulo politika ebben a magas vigadóban, arról hallgatást parancsol nekem az ildomosság.

Fölemelem hát, tisztelt uraim, a billikomot és nem reszket kezemben, szilárdan tartom, midőn «arról a férfiúról emlékezem, kinek fejét dicsfény koronázza, beragyogva homlokát, mint viruló napfény a havas bérczeket».

Hidegen hagyja a dicsfény a mai nemzedéket, de lesz idő, a mikor az utódok szívét hevíteni fogja. És akkoron elmondhatjuk: «Magyarország nem volt, hanem lesz! Az ő dicső emléke pedig felviruland százados álma felett».

Erre ürítem a kupát és jobb jövődre! mert nem boldog a *magyar*.

HARMINCZÖTÖDIK LAKOMA

1898. évi február hó 6-án.

Szónoka : gróf BETHLEN ANDRÁS.

Tisztelt Uraim! Meg vagyok győződve, hogy SZÉCHÉNYI ISTVÁN, midőn még erejének teljében, népszerűségének fényárjában végrendeletét megírta és magának az önalkotta Nemzeti Casinó-

ban évi emlékünnepet rendelt, ezt oly czélból tette, hogy míg a magyar él és méltó e névre, az ő szellemének segélyével felujuló emléke újabb és újabb buzdításra szolgáljon a nemzet értelmiségének, nagy feladatai teljesítésére.

Ezért felelősségteljes a harsonát a gyöngye szavú harczosnak kezébe adni, de hazánk titáni erejű nagy fia sem kívánt többet, mint azt, hogy minden magyar öntehetsége szerint szolgáljon, mint-hogy ez évben a megtisztelő megbízás engem ért, megkísértem.

Felsorolhatnám SZÉCHÉNYI ISTVÁN életének egyes részleteit, alkotásait, honszeretetét, áldozatait és szenvedéseit; bizton lelkesednénk. Szólhatnék vállalkozásának merészségéről, jellemerejének nagyságáról, keblünk büszkeséggel telnék el, hogy magyar vala s ily férfiúval egy test, egy vér vagyunk. Vázolhatnám a tespedő kort, a melyet fölébresztett, az elszórtan szunnyadó erőket, a melyeket tette keltett, egész képét annak az új állami és társadalmi rendnek, a mely agyában megszületett és a melyet nagyrészt kiküzdött, ez bizalmat gerjesztene az isteni gondviselés iránt, hogy nem hagyja el a magyart s megküldi idejében emberét.

Mind ezt most nem teszem, mert számos hivatott szónok ezt korábban nálamnál szebben megtevé és mindnyájunk előtt áll SÉCHÉNYI ISTVÁN teljes nagyságában állandó dicsőségében. Olyan ő

igaz nagyságában, mint egy tömör sziklacsúcs, mely biztos iránytűje a vándornak, ki néha bámulva keresi a múltó hangulat szele által összehordott homokhegyet, melyet csak nemrég látott magaslani és melynek helyén ma talán már ür tátong. Két emberöltő alatt a nemzet megismerhette SZÉCHÉNYI nagyságát, szavak által ez sem kisebb, sem nagyobb nem lesz. De példája, elvei, jóslatai Mekkája lettek az igazhívő magyarnak, erre tekintünk. Nemzetünk eredeti kifejtése, boldogítása és európai méltó szerepe valának ideáljai, merészen és biztosan megjelölé az utat; hitte, tudta, látta, hogy nemzetében megvan mindenre az erő. Föllépte óta már egy század háromnegyede lezajlott, haladtunk. Ő, a ki az új Magyarországot tervezte, alkotta, lelki szemeivel készen látta, örülhet a szellemek honában, hogy már-már kisszerűek oly föladatok, a melyekre akkor még minden erő egyesítése sem vala elég, anyagi fejlődésünk olyan, aminő az ő korában csak hatalmas országé volt, műveltségünk fejlődik és terjed, ma egy nap alatt több magyar szót nyomtatnak, mint akkoron egy egész éven át, magunk rendelkezünk sorsunkról, Európa ismer és méltat.

De hol állanak ma versenytársaink, Európa népei culturában és hatalomban? a kikkel hajdan együtt vívtuk a keresztes hadakat — a kikkel és a kikért harczoltunk a félhold ellen — hol azon

világbirodalmak, a melyeket, ha nem is e század szült, de lát nyakára nőni! Uj eszmék, uj törekvések hatják át, erőforrásaik kiszámíthatatlanok!

Immár két év sem választ el a XX-ik századtól, a népfajok életrevalóságának kemény próbáját rejti méhében e század — a nagy alakulások korszaka leend ez — a faji, társadalmi és gazdasági kíméletlen tusát várják a felfegyverzett és elkeseredett milliók! eszközei: pénz, villany és dinamit!

Ily kilátásokkal a maroknyi magyar nem pihenhet! Nem a kiérdemelt nyugalom biztos élvezete áll előttünk, hanem: a költő szava szerint: «küzdj, és bízva bízzál!»

Az evolutio tanát nem szabad túlzásba vinni, ez a fatalismusnak modern alakja, én hiszek az egyéni jellem, az egyéni képesség irányító, döntő szerepében, kell-e erre szebb példa, mint a nagy reformátoré, a kit ma ünneplünk?

Fellép egy férfiú, a ki tudja, hogy mit akar; szónoklat, toll, rábeszélés, példa, anyagi áldozat, szóval egész fegyverzetével egy odaadó önzetlen államférfinak, sem a népszerűség szeszélyes nemtője, se a hatalomvágy csábító tündére el nem kábíták, sem az elszigeteltség, a magyar politikusok e réme meg nem ingatá, azt mondta, azt tette mindig, a mit jónak vélt.

Apró kövekből, faragatlan szikladarabokból kel-

lett alkotnia, segédeit lelkesíteni, vezetni, művét védeni azoktól, a kik azt lerontani akarák de azoktól is, a kik erejüket túlbecsülve, sietve különbet óhajtának. De ő küzdött két áramlattal — legyőzeték. De ma mégis győztesként áll előttünk, az idő, a nemzet igazat adott neki — fejlődésünk tervein, tanácsain, jóslatain épült és épül, bajaink forrásaira ő jelzőtáblát tett, ha elvetettük, szenvedünk érte, tőle örököltük a legfőbb jót, a nemzet jövőjébe vetett erős hitet.

De tisztelt uraim, nemcsak egy hős kimagasló alakja van hivatta hazáját híven szolgálni! Széchényinél nem eszköz vala, de cél, hogy a nemzet értelmiségét rang, kor és pártkülönbség nélkül társadalmilag egybefoglalva, a közszellem fölébresztése által a munkának megnyerje. A tér nyitva, a nemzet hálás és ne panaszkodjék senki, a ki igazán akar a köznek szolgálni, mert se főrangú gőg, se demagóg irigység a közpályáról le nem szorítják.

És mégis napjainkban a közpálya nem gyakorol elég vonzó erőt! Ha széttekintünk az országon, szét ismerőseink tág körén — akár csak e teremben is — azok mellett, a kik közéletünknek bajnokai, hány jellemes férfi van, a kit a sors felruházott műveltség, vagyon, látókör és polgártársainak becsülésével is, a kik fázva fordulnak el e közpályától.

Családi élet, vagyonkezelés, tanulságos utazás

edző sport s a társadalmi correstség feletti örkö-
 dés mind helyes, nemes, szép, de a magyar tár-
 sadalom elitje ennél többel tartozik; oly számos
 tere van a köztevékenységnek, melyek mindenikén
 dolgozott a legnagyobb magyar, hogy választhat
 belőle mindenki magának valót. Nem képesség-
 hiány, talán nem is mindig kényelemszeretet oka
 a félrevonulásnak. Sokat, legtöbbit visszatart azon
 aggodás, hogy magát megértetni nem képes,
 hogy iránya, célja elferdítették, hogy méltatlanul
 bántják és eredmény nélkül munkál — ez túlé-
 rékenység, erről le kell tenni! A közélet rögzös
 útján, hol néha durván dulakodnak, lépjen bel-
 becsének és tiszta céljainak tudatában bátran a
 küzdterre és küzdjön ereje szerint. Tegyük ezt
 mielőbb és tegyük sokan s a közélet nyerni, neme-
 sedni fog, jutalmukat is elnyerik, mert nemzetünk-
 ben van érzék arra, hogy ki hogyan és miért küzd.

Erkölcsei és anyagi alap kell egy népnek. Sokan
 csodálkoznak, hogy Széchenyi fenkölt szelleme az
 anyagi erő fokozását célozta oly nagy hévvel.
 Igen, tette ezt azért, lett legyen bár szigorú ser-
 kentő ítéletében, mert tudta azt, hogy az erkölcsi
 erő megvan kortársaiban.

Valóban megvolt; de rövid egymásutánban há-
 rom oly erőpróbát állt ki e nemzet, a minőt ke-
 vés más: kényszer nélkül, tiszta hazafiságból
 lemondott a politikai magyar nemzet előjogairól,

vagyona jó részéről, testvérül fogadta az addig lenézett osztályokat és fajokat, azután szabadsága és reformjai védelmére kelt a nemzet két nagyhatalom hadserege ellen.

A túlerő által legyűrve, elhagyatva, önbecsérzetéből meríte erőt, méltósággal szenvedni, míg végre a balsors is belefáradva, a nemzet bölcs királyunkkal egyetemben rakták le fejlődésünk új alapját, folytatták ott, a hol Széchényi elhagyá!

Vészben a magyar sokszor nagy volt. Bátorság, idealismus, áldozatkészség túlragyogtak a Kárpátokon és tengeren. Legyen ilyen az erőgyűjtés csendes éveiben is, akkor majd jöhet a vihar! Tegye meg ma már mindenki hazafi kötelességét, mielőtt a végső kényszer rászorítja.

Merítsünk erőt, a nemzet örök erejéből, amely koronkint talán szunnyad, koronkint testvérharcban fogy, de a mely állandóan él, él mindnyájunkban szétosztva. Ki saját erejét nem érvényesíti, az tudva gyengíti sorainkat.

Magyar művelt társadalom tagjai, a kiket a sors erkölcsi és anyagi erővel, javakkal ellátott, higyjétek el, ezt nem ingyen adá. Elitéljük az önzőket, a kiknek jelszavuk volt: nem adózunk; ép oly végzetes azt mondani: félreállunk. A szegény, alig művelt elcsigázott néptől várni kezdeményezést, hiú ábránd. Az vagy phanatisált, akkor kiszámíthatatlan, vagy magára hagyva közömbös, akkor

tehetetlen, minden téren buzgó vezetőkre van szüksége ; egy szabad országban ez a legszebb hivatás !

1844-ben Széchényi István Magyarország kiváltóságos lakosához egy kiáltványt bocsátott a közteherviselés ügyében és így szólt hozzájuk : «Hiszen nem kérek kincseket, vért vagy épen Curtiusi tetteket.» Sorakozásra ismét eképp serkenti elvébarátait : Tegyük eszerint mindnyájan, a mit tehetünk, mindenki maga körében, csakhogymert győznünk kell, senki közülünk ne használjon más fegyvert, mint okot és türelmet, mert hiszen más fegyverrel lehet ugyan kényszeríteni, de győzni, reményilem legalább a magyaron, soha !

Midőnm fölemelem e kelyhet Széchényi István emlékére, ki nagy vala csendben és vészben egyaránt, azt kérem a sorstól, hogym ne hozzon vést reánk, de adjon a nemzetnek oly tetterőt, minőt a vészben mutat !

HARMINCZHATODIK LAKOMA

1899. évi február hó 5-én.

Szónoka : ifj. gróf ZICHY JÁNOS.

Tisztelt Uraim : Midőnm SZÉCHÉNYI ISTVÁN ezen serleget a nemzeti casinónak hagyományozta azon meghagyással, hogym ez az ő emlékére évenként, itt e helyről ürittessék, azt bizonyára azért tevé,

hogy itt évről-évre visszaemlékezve reá, ezzel egy időben egy pillantást vessünk hazánkra is, hogy az ő emlékével összefűzve fejezzük ki itt hazafiúi örömünket, bánatunkat, aggályainkat és reményeinket.

Az ő honfiúi lelkének jól eshetett az a gondolat, hogy évenként emléke össze fog forrni honfitársainak hazafias érzelmeivel, jól eshetett neki az a tudat, hogy az ő neve a haza nevével egy időben kiejtve, mindig újra és újra megfogja nemesíteni azoknak sziveit, kik ebben a pillanatban az ő nagy emlékének áldoznak.

Ezt érzem én is, t. uraim, midőn ezen történelmi nevezetességű serleget kezemben tartom és épen ezért aggodom, mert ismerem érdemtelenségemet, csekélységemet is érzem, hogy oly nagy férfiú volt Széchényi István, hogy én még talán emlékét sem hordozhatom, tán arra is gyenge vagyok, hogy azt önök előtt méltóképen felidézzem.

Hogy ki volt Széchényi István, azt itt elmondanom úgyhiszem teljesen fölösleges, megírták ezt már korának történetirői, elzengették hazánk leglelkesebb költői, szájról-szájra adják a nemzedékek; én előttem azonban Széchényi István óriási alakja ma mint sivár korunk legnagyobb ellentéte, az eszményiség megtestesülése jelenik meg.

T. Uraim! Széchényi összes államférfiúi elhatározásainak és cselekvéseinek rugója kétségtelenül

a hazaszeretet volt, azon érzés, mely minden tiszta érzelem között a legtisztább azért, mert a legönzetlenebb.

Ebben a hazaszeretetenben fejeződik ki legpragnánsabban az az eszményiség, mely bearanyozta a gyakorlati politikus és államférfiú összes tevékenységét.

Tiszta lelkének minden üdeségét, szépségét, báját oda akarta adni szegény nemzetének, azt kívánta volna, hogy mindenki úgy érezzen, mint ő, azt szerette volna, hogy a nemzet mindig megmaradjon az idealismus azon magaslatán, melyre ő vezette fel.

És ha volt valami égfelé emelő abban, a mi azon kort jellemezte, melynek megtestesítője Széchenyi vala, úgy ez az a fenséges idealismus, mely arra ösztönözte a honfiút, hogy mindenét oda adja a hazájának, hogy mindent feláldozzon a hazáért, hogy minden gondolatában, cselekvésében, reményében, sejtelmében legelső mindig csak a haza legyen.

Ez az t. uraim, mely azon kort, melyben Széchenyi István élt a maga szenvedéseivel, keserveivel, anyagi és erkölcsi veszteségeivel egy nagy, egy gyönyörűségesen szép korrá varázsolta.

Akkor a társadalom legkülönbözőbb elemei egy és ugyanazon érzelem által összekapcsolva csak áldozatokra gondoltak, honfitársak a legádázabb politikai harcokban is feltétlenül tisztelték egy-

mást azért, mert tudták, hogy rideg önzés közülük nem vezet egyet sem. És mert Széchenyi, a nagy gondolkozó jól tudta, hisz érezte, hogy egy nemzetet igazán nagygyá csak fiainak tiszta eszményisége teheti, mert sejtette, hogy a mint enyészik a nemzetből az idealismus, ép oly gyorsan és ép oly mélyre fog süllyedni azon polczról, a melyre ő állította ; azért járt ő elő az önzetlenség, az önfeláldozás terén a legragyogóbb példával, ezért létesített oly intézményeket, melyek közül pld. a tudományos akadémia is a legnemesebb értelemben vett nemzeti idealismus ápolója és fejlesztője, sőt talán azért alapította meg ő magát e társadalmi kört is, a nemzeti casinót, hogy gyűpontja, melegágya, fentartója legyen annak az eszményiségnek, melyet drága örökség gyanánt ő hagyott ennek a nemzetnek, azért létesítette ezt a nemzeti casinót, hogy ha ott kint a politikai és társadalmi életben zord viharok dúlnának, ha a versengésekből eredő gyűlölség sebeket vágna a nemzetnek testén, ha itt-ott elfajulna vagy enyészne a hazaszeretet és a lelkesedést az egyéni ambitio mint önző érdek pótolná, hogy akkor az a kör, ez a casino is áraszsza a maga kebléből ki a társadalomba, ki az állami életbe a hazaszere-tet, a lelkesedés a legtisztább idealismus melegét, fényét és ragyogását.

Széchenyi az igazi aristokrata azt akarta, hogy

a nemzet jobbjai maradjanak mindig jobbak, hogy a nemzet nemesei legyenek mindig nemesebbek a többinél, hogy a haza aristokratiája, valamint társadalmának vezetői mindig méltók legyenek azon szerephez, melyet nekik szántak a nagy időknek nagy hagyományai.

És ha van pillanat, melyben szükséges, hogy Széchényi idealismusának letéteményesei minden erkölcsi befolyásukkal kihassanak a hullámozó társadalomra, ha volt valaha szükség arra, hogy egy hatalmas társadalmi tényező kiadja a jelszót és megadja a példát az ideálok cultusára, hát ez most van, t. Uraim, midőn társadalmunk nagy része az anyagi érdekek hajhászásába merülve és abban teljesen kifáradva, lassankint félre látszik tolni magától azokat a nemes eszményképeket, melyekből egyedül meríthetünk csak erőt második ezer éves létünkhöz.

És ez kell, hogy kétségkívül kihasson az állami életre is, hisz alig van már idealismus ebben a hazában, a társadalom egy nagy része az anyage Elviség lejtőjére lépett, leszállt a magasból, onnan, hova Széchényi vezette fel a nemzetet és a honnan ő megmutatta neki az ígért földjét.

A nemzetnek pedig, ha élni akar, ideálokra van szüksége, mert ha éltetni akarunk egy nemzetet, ha erőssé, nagygyá és hatalmassá akarjuk tenni, úgy nem szabad a gyakorlati haladás érdekében

ideáljait lerombolni és megsemmisíteni eszményiségét, mert ha a nemzetből végre kivész a képesség arra, hogy valódi eszményképeket teremtsen meg magának, kiveszett egyúttal élet és ellentállási képessége is, azt az eszményiséget pedig, mely a nemzet szíve mélyében még él, s mely itt-ott felcsillámlik, mint a pásztortüzek a sötét éjszakában, ezen eszményiséget már régóta nem mive-lik azon tényezők, melyek a nemzet vezetésére hivatva vannak, és én aggódva szemlélem ezen jelenséget, félve hasonlítom össze azt a magyart, kit Széchényi vezetett, azzal a magyarral, ki ma itt él a hazában, mert érzem és tudom, hogy ha-
bár ma is úgy él a hazaszeretet mindenkinek szí-
vében, mint akkor, a nemzet egésze ma már még
sem tud úgy hinni és remélni, nem tud úgy
örülni, nem tud úgy sirni és szenvedni, mint akkor,
azért, mert nem tud már úgy lelkesedni sem.

Vénebb lett-e ez a nemzet, a melynek szíve
nem öregedhetik meg soha? Én nem tudom.

Fáradt-e ez a nemzet, melyet a multban nem
tudott megtörni semmi sem? én nem tudom!
egyed tudok csak, t. uraim és ez az, hogy ha e
nemzet sokáig akar élni, akkor sokáig kell tudni
lelkesednie, egyed tudok és ez az, hogy ha e nem-
zet meg akarja érni a második ezer éves születése
napját, újra vissza kell vinni, vissza kell varázsol-
nia ősi tiszta idealismusát.

Azért t. uraim, meggyőződésemm az, hogy az egész magyar társadalommal együtt ezen casino sem felelhet meg jobban azon missiónak, melyet teljesítenie kell, azon feladatnak, melynek megoldását Széchényi bizta rá, mint ha híven multjához, mindenkor és mindenben az ő példáját követi és ha különösen e társadalmi kör, megalapítója ideális törekvéseinek cultusáért soha de soha sem szűnik meg Széchényi nagy emlékének áldozni.

És ha ez így lesz t. Uraim, akkor talán újra magára fogja öltetni társadalmunk régi magyar jellegét, akkor újra ragyogni fog azon szellemben, mely Széchényi szelleme volt és a melytől e pillanatban teljesen áthatva, a legnemesebb magyar és a legmagyarabb nemes emlékére üritem ezen serleget.

HARMINCZHETEDIK LAKOMA

1900. évi február hó 4-én.

Szónoka: sárvári és felsővidéki gr. SZÉCHÉNYI IMRE.

Uraim! Ugy érzem magam, mint gyenge tölgyfa-suhány, mely bámulattal emeli fel tekintetét a szomszéd patakmeder dús televényéből messze kimagasló hatalmas tölgyfának koronájára! Nem zöldül az már, kihalt az erdők e göcsös e

tisztos királya! De törzsét örök mutatóul fenhagya a természet bölcs keze, hogy példát mutasson késő utódoknak! Ki hinné, hogy egy családból valók? A törpe s ez óriás? De épp azért nem csoda és a dolog természetében fekszik, hogy a gyenge csemete, a bámulat bizonyos nemével, a családi büszkeség bizonyos fajával tekint fel a vérség óriására, melynek nagysága még ő reá is, egy, bármennyire meg nem érdemlett viszfényt vet.

A legnagyobb magyar ünnepén ezen, a dolog természetében fekvő bámulat az egyetlen jogczím, mely a legnagyobb SZÉCHÉNYI érdemeinek méltatásánál, a legkisebbnek adja kezébe a kupát.

A multból merítjük a jövőndő reményét! Épp ennélfogva, midőn a hazafias gerjedelmek Vesta-tüzénél e serleg körül csoportosul a *Nemzeti Casino* apraja-nagyja, nem elég csak érdemeit méltatnunk a magyar renaissance e valóságos apjának de egyúttal kötelességünk, mind újra fűrkészni azon tulajdonságait, melyek azzá tették, a mi, hogy annál is inkább állíthassuk őt oda buzdító vezércsillagként cselekvéseink és iparkodásunk mintaképeül. De valamint a gránit is csak úgy válik használhatóvá, ha feldolgozzuk, a jók élete is csak úgy lesz hasznossá ránk nézve, ha példájukat követni igyekszünk. De ki lenne oly botor, megkövetelni a mai nemzedéktől, hogy SZÉCHÉNYI kiváló tulajdonainak bármelyikére is szert tegyen?

Hogy jövedelmét, tehetségeit, egész idejét, életének minden izét, még népszerűségét is, egy eszmének áldozza fel? Hogy érző szívét elméjének vesszőcsapásai alatt vérig sanyargassa, saját hiúságát önön lába alá tapossa? Avagy talán, hogy a prófétai ihlettség mystikus sphérájába próbálkózzon követni a magyar mythos e nagy alakját? Ugy-e nem uraim, nem ezt értjük a példa követése alatt!? Hanem meg kell találnunk az ösvényt a tökélyek e magaslatához, meg kell lelnünk a bejáratot, a mely még a közembernek is nyitva áll! Hisz minden nagyobb folyamnak meg van a parányi forrása; minden nagyobb erő kisebb tényezők közreműködéséből fakad. Épp úgy a terebélyes sajátságok is kisdéd mustármagvakra vezethetők vissza, a melyek csiráit nem ritkán gondos kezek ültették a gyermeki sziv termékeny talajába.

És e csirát látom én azon valläserkölcsi nevelésben, a melynek szellemét oly sikeresen tudta beoltani a «kis Pista» fogékony keblébe, édesatyja: gróf Széchenyi Ferencz, a nagy hazafi, a Nemzeti Muzeum alapítója. S miben áll ennek lényege? Azon intensív, mély kötelességérzetben, mely szüntelen azt súgja fülébe. «Meg kell hálálnod a gondviselésnek mindazon kincseket, melyekkel elhalmozott, különben meg nem érdemled azokat!»

Így válik az ifjú Istvánnak második természetévé a gondviselés iránti tartozás érzete, nem csoda, hogy mint becsületes ember egész életét a tartozására szenteli. Kinek javára? felebarátai javára, tehát: első sorban nemzete, hazája javára! Így képződött az az ethikai alap, a melyen életének minden mozzanata felépül, így azon erkölcsi rugó, mely tetteit igazgatja, azon nemesebb szándék, mely cselekedeteit irányítja.

Ezen szerény forrásból fakadt az ő nagy önfeláldozása, mely végkövetkezményeiben egész tengerre duzzasztotta azon kincsek halmazát, a melyből még késő unokák fogják Magyarország boldogulásának föltételeit meríthetni? A mag tehát, a melyből az ő nagysága kinőtt, a helyesen beleoltott keresztény világnézet, ugyan az, a melyet Carlyle Tamás, a nagynevű angol humanista azon sokat mondó szóval jelez, hogy altruismus, tehát az egoismus, az önzés ellentéte.

Ha ma körültekintünk, nem-e éppen a világnézet ellenkezőjét látjuk lépten-nyomon felburjánogni? Azt, a mely első sorban az egyéni érdeket hajhászsa? Azt, a melynek kizárólagos mozgató ereje az önzés, életmaximája a «haszon» és végcélja többnyire csak «élvezni» a mit és a meddig csak lehet! Hisz úgymond: «Ugy is rövid az élet s mindenki önmagához áll legközelebb!» Ez, uraim, a pogány világnézet foglalatja, a krassz ön-

zésnek prototypje ! Míg az altruismus szándéka a földi javak felhasználásánál mindig a köznek érdekére lenni tekintettel, «uti sed non abuti ;» addig az egoismus az egyén korlátozását semmi irányban nem tűri. Míg az első a kötelesség hív teljesítésében, tehát a munkában keresi földi boldogságát, a másik a haszon minél gyorsabb megszerzése után sóvárog. Míg az egyik főczélja, az emberek békés együttlétét és boldogulását elősegíteni, amaz a «bellum omnium contra omnes»-ben az erősebb jogát juttatja érvényre. Egyszóval, a keresztény felfogás egy par excellence socialis principium, míg a másik a társadalom atomizálására van hivatva. Nem hiába mondja SZÉCHÉNYI: «Csak a gyöngeszereti önmagát, míg az erős egész nemzeteket hordoz szívében.»

S most már világos előtttem az ösvény, a melyen az ő irányát követhetjük ! Nem kell egyéb, mint hódolni az altruismus szellemének, az egész vonalon. Ezt teheti a földbirtokos, a gazda, ha a föld népének ügyeivel, bajaival foglalkozik ; teheti az iparos, ha munkásainak sorsát szívében viseli ; teheti a kereskedő, a város lakója, ha bő tapasztalásának és idejének egy kis részét a közügyeknek szenteli, teszi a politikus ugyis, ha nem önérdek és hiúság vezeti szándékában.

Így értem én SZÉCHÉNYI azon szavait, hogy : «Hazánk minden fia lehet vérünk megmentője».

De nemcsak hazánk minden fia, a nő is közreműködhetik a nemes célban: az anya, ha e szellemmel mélyebb barázdát szánt gyermekei szivében; a hajadon, ha a humanismus terén nyújt segédkezet. Hisz már a «Hitel» dedicációja szólítja őket «a polgári erények és nemzetiségünk védangyalainak». Mind ezek gyakorolhatják az altruismust, de egyenesen kötelességévé válik annak, a kinek SZÉCHÉNYI szavai szerint «a gondviselés oly társadalmi állást és vagyoni jólétre való kilátást rendelt, hogy már születésénél fogva is sok más embertársa felett előnyben részesül.

És ez azon intése a nagy Ébresztőnek, a melyet még ma is szóról-szóra meg kell szívlelnünk, még ma is, az új század mesgyéjén, kivált nekünk, kik az ő casinójának vagyunk tagjai. Mert, valamint a nagy francia forradalom kutatói abban találták annak szülő okát, hogy az aristokratia az előjogaival járó kötelességeknek teljesítését elmulasztotta; ép úgy félő, hogy a nagy socialis revolutio réme vérveres nemezis alakjában akkor fog testet ölteni, elsöpörve a mai társadalmat, a mire az altruismus kiha az emberek lelkéből! Addig pedig elmélkedjünk a SZÉCHÉNYI-vel oly rokon felfogású Carlyle következő szavai felett: Minden népnek vezérletre van szüksége s ha jobbakat, aristokratákat maga nem állít elő, máshonnét fognak ilyenek számára jönni. Uraim! Midőn SZÉCHÉNYI ISTVÁN a régi Ma-

gyarország újraépítéséhez fogott, két pillérre állítá fel alkotását. Az egyik volt a gazdasági, a másik a culturalis alap. Mert jól tudta, hogy a politikai felépítmény csak úgy lesz képes daczolni az idők viszontagságaival, ha az szilárd alapokon áll. Igaz, hogy csak keveseknek adatik meg, hogy a felépítmény továbbfejlesztésére közvetlen közreműköd-hessenek, de az alapzat tatarozása, gondozása, erős-bítése minden hazánkfia kezeügyében van, ahhoz mindegyikünk hozzáfér! S ezt jegyezzék meg ma-guknak kivált zsenge korú ifjaink, Magyarország reménye! Ne mondjátok: «Nincs ambitióm, nincs talentumom, nem vagyok én szerepre hivatva.» Ám legyen! De ez nem ok, hogy félreálljatok. Hisz hál' Isten, nem ambitiókban nem talentu-mokban működik ez ország, hanem azoknak szá-zaiban, ezreiben, millióiban, kik csendes magán-körben sem feledik, hogy ki a haza pilléreinek megerősítésére szánt vakolathoz csak egy kavicsot is hord, az már SZÉCHÉNYI példáját követi!

Jóllehet az ő titáni ereje nagy termőköveket hengerített az építés színhelyére, mégis sohasem áttallotta kiterjeszteni figyelmét a legkisebb kavicsra is, ha az véreinek feldicsőítésére szolgált. Hisz maga mondja: Közkatonasorban állni és kitüntetés nélkül gyakorolni a polgári erényt, néha ép oly dicsőséges állás és szintoly szent kötelesség, mint állani a dolgok élén!

S nem hiszem, mert nem is hihetem, hogy oly nemzet, mely az altruismus legmagasztosabb jelét adta akkor, midőn SZÉCHÉNYI iniciatívájára és a nemesség önszántából felszabadította a jobbágyat és végre felszabadította önmagát, hogy egy ily nemzet ne tudná megtalálni az eszközt, mely megátolja továbbterjedését a modern önzés miasmatikus maszlagának. És látok is már derengeni a borongós láthatáron jobb jövő előjelenként egy vigasztaló hajnali fényt és ez: a szövetkezeti eszme térhódítása. Igen, a szövetkezet, a mely oly eminens melegágya az altruismusnak és mely oly jól felel meg SZÉCHÉNYI szép szavainak: «Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen». Ugyanezen gondolat lebeghetett előtte, a midőn e kelyhet nekünk hagyományozta, mert a nemzeti casinóban azon elemek szövetkezetét látta, melyek az ő szellemét ápolni és terjeszteni hivatják.

Az ő végrendeletének ma én vagyok a végrehajtója s e serleget a látható jelét az ő láthatatlan szellemének azon imaszerű fohászra ürítem: vajha akadna közöttünk minél több, ki SZÉCHÉNYI magasztos altruismusainak gyakorlása által hazánk és nemzetünk javára arról tegyen tanuságot: hogy szelleme nem láthatatlan többé, de láthatóan él közöttünk — örökre!

HARMINCZNYOLCZADIK LAKOMA

1901. évi február hó 3-án.

Szónoka : BEÖTHY ÁKOS.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN a mi feledhetetlen és halhatatlan emlékezetű alapítónk, mindjárt dicsőséges pályafutásának kezdetén tűzszlopként emelkedik fel a magasba, egyrészt bezárva a régi Magyarország, másrészt megnyitva az új Magyarország szenvedésekben gazdag, de tüneményes korszakát.

A magyar nemzet, az ő lángszellemének fuvallatára, miként a mesebeli phönix-madár, elhamvasztotta, tisztos bár, de kissé ódon hüvelyét, hogy hamvaiból feltámadva, viruló ifjúságban, nemesebb formában, egy új életnek nyissa meg kezdetét. Ennek az új Magyarországnak nemcsak prófétája, de bizonyos alapvetője SZÉCHÉNYI ISTVÁN volt. Az kétséget nem szenved, hogy ezen nagy feladathoz mértén, a gondviselés pazarul ruházta reá minden adományát és tulajdonságát. Ősrégi főnemes családnak volt ivadéka, mely családnak, hogy Kazinczy Gábor szép, képletes kifejezését használjam, halántékai körül a nemzeti hála boglárait fűzte a történelem. Gondos nevelésben részesült, nagy összeköttetésekkel bírt, előtte nyitva

állott a világ és kora ifjúságában világrendítő eseményeknek volt nemcsak tanuja, de egyszerűsmind részese.

Volt az ő egyéniségének valami csodálatos megnevezhetetlen hatása, a merre csak járt, az emberek szeme mindenütt megakadt rajta és korának legkiválóbb és heterogenebb emberei barátságot, rokonszenvet éreztek iránta kiváló francia és angol államférfiak: Thiers, Guizot, Peel Róbert, Palmerston, az a féktelen szilajságú félig barbár orosz nagyherczeg Konstantin, Metternich az európai diplomátia nagymestere, Windischgrätz a telivér cseh aristokrata, az a hatalmas katona Blücher, az a nagyszabású szerencsefi Bernadotte, a svéd trónörökös, mind ezek ép oly kevésbé voltak képesek SZÉCHÉNYI delejes varázsának ellenállani, mint a hogy eltudott bánni a tiszai vármegyék büszke, daczos nemességével. A mi külsejét illeti, ha jól vagyok értesülve, azok az arczképek, melyeket tőle birunk, csak halvány vázlatát valják imponáló személyiségének. Az ő jupiteri homloka, melyen mély barázdákat szántott a hazafigond és elmélkedés, sűrű szemöldökei, melyek alól sas tekintete villámokat lövelt, napbarnította arcza, ruganyos termete, mely excellált a férfiassport minden ágában. Szellemi képességeiről tudjuk mindannyian, hogy egyaránt mestere volt a szónak és írásnak, hozzá kiváló katona, fényes hadi tettek fűződnek

az ő nevéhez, a magyar huszárnak igazi eszmény képe volt.

Eleme is volt a harcz, a küzdelem. Folytonosan harczban állott azokkal, kik reformterveit akadályozták. Politikai egyéniségét úgy lehet jellemezni, hogy reformer volt, csak hogy conservativ reformer, a Periklesek, Mirabeauk, Pittek, Deák Ferenczek fajtájából. Jól tudta ő azt, hogy a nemzeti szervezet egészsége egyrészt az állandóság és szilárdság, másrészt a fejlődés és haladás, tehát a conservativ és szabadelvű eszmék egyensulya és összhangjából áll. Épen úgy tudott rombolni mint építeni, csak hogy sohasem kezdette meg a rombolás művét, míg az új alkotások körvonalai lelki szemei előtt ki nem domborodtak. És épen azért, mert egyéniségében oly szerencsésen párosult a lángeszű támadó erély, valamint a böles higgadság és mérséklet, valójában teremtvé volt arra, hogy közvetítsen az ancien regime és a dolgok új rendje között. Csakhogy a közvetítők szomorú szerepe várakozott reá, hogy saját szavait idézzem, két szék között a pad alá került. Elvesztette a bizalmat felfelé, ingadozni érezte a talajt lábai alatt, nemcsak, hanem némileg önmagával is ellentétbe jutott. Mert midőn nemzetét féltve a válságoktól, annak azt tanácsolta, hogy ne a szív politikáját kövesse, de a hideg, számító ész tanácsát, némileg önmagát czáfolta meg, mert hiszen SZÉCHÉNYI

ISTVÁN a szívnek volt embere. Abban a nagy átalakulásban, az 1848-ki törvényekben a szív politikája győzedelmeskedett. De atyáink a higgadt értelem bölcs tanácsát sem mellőzték. Soha nemzet bölcsebb, magasztosabb törvényeket nem alkotott, mint a 48-iki törvények; soha nemzetnek, oly kiváló becsületes kormánya nem volt, mint az akkori miniszterium, melynek Batthyány Lajos volt elnöke és az a három titán: Széchényi, Kossuth és Deák tagja. Az irigy sors nem engedte meg, hogy a nemzet ezen áldásokat élvezze. A reactio megkezdette ádáz támadását, a nemzet igazaiért fegyvert ragadott és egy egyenlőtlen, de dicsőséges harczban elbukott. Hogy is írta csak akkor Németország egy koszorús költője?

Wenn ich den Namen : Ungar, hör'
 Wird mir der deutsche Wamms zu enge,
 Es braust darunter wie ein Meer,
 Mir ist als grüssten mich Trompeten klänge.
 Es klirrt mir wieder im Gemüth
 Die alte Sage längst verklungen,
 Das eisern wilde Kampfeslied
 Vom Untergang der Niebelungen.

SZÉCHÉNYI ISTVÁN életének végzete, tragikuma itten befejezést nyert. Mint a hogy vérvörösen áldozott le a magyar szabadság napja, az ő szellemére is ráborult a lelki halál sötét éjszakája. Ő volt a Prometheus, ki a nemzet szívében a

szent tüzet meggyújtá, hogy jutalmul mindezért oda legyen lánczolva a kétségbeesés szikláihoz, a hol az elveszett haza feletti fájdalom, mint a mondabeli keselyű, mindennap ujonnan tépte fel száz sebből vérező keblét. De ezen csillagtalan éjszakákon is megjelent számára a reménynek egy nyájas, biztató sugara és ilyen pillanatokban írta egyik leghámulatosabb, legrendkívülibb művét, a *Blicket*, mely is Juvenal Montoigre Swift mester-műveivel kiállja a versenyt. Ez a *Blick* egy kétségbeesett léleknek jajkiáltása, metsző éles-ségű gúnykacaj képében, a melyben nem is korbáccsal, de skorpiókkal ver végig nemzetének hóhérait. Csakhogy a reménysugár mihamarabb eltűnt, a sötétség dæmonai újra erőt vettek kifáradt lelkén és a kétségbeesés egy pillanatában életének fátyláját önkezeivel kioltá akkor, mikor már hasadni kezdett a hajnal és a nemzet ismét birtokába volt veendő a hazát és alkotmányt.

Azt a nagy művet, a kibékülés nagy művét uralkodóház és nemzet között nem SZÉCHÉNYI alkotta meg. De az ő szellemében lett megalkotva, az ő kedvencz eszméi nyertek abban kifejezést. Egyrészt a jogfolytonosság, másrészt a politikai ildom és méltányosság. Mert akkor, mikor a nemzet annyi szenvedés és sérelem után fátyolt vetett a multakra, no hát akkor annyi nemeslelkűséget tanusított, mennyit az illetőknek

nem volna szabad elfelejteniök sohasem. Azóta évtizedek multak el, egy új századba léptünk be. Azok a problémák, a melyek felett SZÉCHÉNYI ISTVÁN tépelődött, megoldva máig sincsenek, nemcsak, de ujjak járultak hozzá. Ezen válságok és veszélyekkel szemben mi tehát az, a miben bízhatunk, mibe vethetjük meg egy jobb jövő reményének horgonyát? Ez a nemzet ma úgy, mint egy évezred előtt, egyedül áll e világrész közepén, társ- és rokontalan, barátja alig van, de ellenségének száma legio. Ez a nemzet másban nem bízhatik, mint önmagában, férfias jellemében, erős jogérzetében, melynek alapgondolatát Deák Ferencz, kit SZÉCHÉNYI ISTVÁN is a haza bölcsének tekintett, abban fejezett ki, miszerint azon jogokat, miket tőlünk erő és hatalom elvesz, visszaszerezhetjük, de azokat, mikről a nemzet önként mond le, vissza nem hozza többé senki. SZÉCHÉNYI ISTVÁN magáénak vallotta e sarkalatos igazságokat. Neki, mint conservativ embernek, országlási rendszerében a központi eszmét, a szerves összefüggés nagy gondolata alkotta. Az összefüggés nagy gondolata a politikai intézmények és a társadalmi tényezők között. Azért alkotta meg e casino egyesületet, hogy ennek legyen eleven orgánuma, hogy ezen egyesület önmagában felölelje a magyar társadalom egész hivatását, különösen, hogy élet-erősen lüktessen benne a társadalom lelkiismerete.

Azért rendelte el a kegyeletnek ezen ünnepét, hogy az a számkérésnek, a magábaszállásnak legyen a napja, hogy ez fokozza bennünk a hazaszeretetet, az áldozatkésztséget, az ideálok magasztos cultusát.

És elrendelte végtére a kegyeletnek ez ünnepét, mert bizonyára hitte és remélte, hogy ha évenként egy napon ide eljövünk, hogy e fényes kivilágított termekből bánatunkkal, keservünkkel elzarándokoljunk a czenki sírkert magános füzei közé, egy forró könyvet ejtünk le azon hantokra, a mely hantok alatt annyi dicsőség és szenvedés pihennek, bizonyára hitte és remélte, hogy ugyanekkor a mi esdő imánkkal, a mi áhitatos fohászsunkkal fel fogunk emelkedni a felhők, a csillagok fölé, hogy az ő halhatatlan lelkével egyesülve oda járulunk a mindenható trónusa elé, hogy elhozzuk annak számára az úrnak a kegyelmét, azt a jobb kort, mely után buzgón epedez milliók ajka. Ezek az érzelmek, melyek bennünket ide hoztak. És ezért hát felhívlak benneteket, kedves barátaim és tagtársaim, emeljünk és ürítsünk poharat SZÉCHÉNYI ISTVÁN emlékéért, a mely áldott és dicsőséges legyen mindaddig, a míg magyar él az imádott magyar hazán!

A NEMZETI CASINO
PÉNZTÁRI KIMUTATÁSA

1901.

I.

Bevételek az 1901. évben.

	kor.	fill.
Az 1900. évi pénztári maradvány	48495	61
A 6808 kor. tagdíjhátralékból	5310	—
Az 1901. évi tagdíjakból	137142	—
Uj tagok fölvételi- és tagdíja	9260	—
Vendégek után	420	—
Lakbérékből	19200*	—
Nemzeti színházból	2628	—
Népszínházból	2064	—
Kártyadíjakból	56849	50
Br. Laffert alapítvány kamata	137	36
Tekedíjak	1378	—
Étkező kabinok	2236	—
Tánczterem	3600	—
Küldöncdíjak	197	20
Tagdíjmegváltásból	4800	—
Pénzkészletek gyümölcsöztetése	9477	60
Tagdíjak késedelmi kamata	545	84
Borok eladásából	1104	58
Rendkívüliekből	152638	34
Összesen	457484	03

* Ez összegből 12.200 kor. csak mint számadási keresztülvitel szerepel, mint a Casino helyiségei után számított lakbér, megegyezően a kiadási rovat illő tételével.

II.

Kiadások az 1901. évben.

		kor.	fill.
A.	I. Szállásbér --- --- --- ---	12200*	—
	II. Tiszti fizetések --- --- ---	7200	—
	III. Szolgaszemélyzet fizetése... ---	41930	—
	IV. Szolgaszemélyzet ruházata ...	9577	99
	V. Komornok házi kiadásai... ---	406	28
	VI. Hirlapok és folyóiratok ...	5417	01
	VII. Könyvek vétele és bekötése ...	3947	01
	VIII. Írószerek és papiros --- ---	1546	38
	IX. Villanyvilágítás... --- --- ---	19937	21
	X. Gyertyáért --- --- --- ---	1032	—
	XI. Fa-, szén-, coaksz- és légszeszfűtés	7373	06
	XII. Kártyák vétele --- --- --- ---	8337	10
	XIII. Vízdíj --- --- --- ---	2812	23
	XIV. Adók és illetékek --- --- ---	6936	60
	XV. Épület- és felszerelések karban- tartása --- --- --- ---	21125	76
	Átvitel ---	149778	63

* Ezen összegek csak számadási keresztülvitelképen szerepelnek úgy a bevételi, mint a kiadási részben, de tényleges bevételt vagy kiadást nem képviselnek.

	kor.	fill.
Áthozat	149778	63
XVI. Nyomtatványokra	1596	80
XVII. Beruházások és szerzeményekre	14122	83
XVIII. Osztrák-magyar bankkölcsön		
kamata és törlesztése	13359	30
XIX. Orvos és gyógyszerész	743	88
XX. Törvénykezés és levelezés	739	14
XXI. Nemzeti színház bérlete	6726	—
XXII. Népszínház bérlete	2440	20
XXIII. Magyar színház elővételi díja	600	—
XXIV. Kegydíjakra	1800	—
XXV. Épület és felszerelések		
biztosítása	1167	64
XXVI. Vendéglős kárpótlása	12000	—
B. I. Tagdíjváltsági kamatok elszámolása	2656*	—
II. Casinói kötvények kamata		
1901-re	9400	—
III. Casinói kötvények kamata az előbbi évekről	2000	—
IV. Casinói kötvények beváltása	120000	—
Borok vételére	3191	46
C. Vegyesekre	17686	68
Összesen	360008	56

* Számadási keresztülvitel.

III.

1901 deczember 31-ig maradt hátralékok.

			kor.	fill.
Tagdíj-hátralék	1899-ről	--- --- ---	126	—
"	"	1900-ról --- --- ---	1372	—
"	"	1901-ről --- --- ---	<u>4224</u>	—
	Összesen	---	5722	—

Összehasonlítás.

Az 1901. évi összes bevétel	---	---	457484	03
Az 1901. évi összes kiadás	---	---	<u>360008</u>	56
Az 1902. évre átvendő pénztári maradvány	---	---	97475	47

FÜGGELÉK.

I.

Br. Laffert Antal alapítvány.

Ezen alapítvány 1700 frt n. é. 4%-os Temes-Béga-völgyi kötvényekből és 1 drb 17 frtról szóló Pesti első hazai takarékpénztári könyvből áll.

II.

Letéti kezelés.

Megdicsőült Erzsébet királyné arczképé- nek megfestésére szolgáló alap az 1900 év végén kitett	kor.	fill.
---	9504	57
Időközi kamatok---	382	99
Az 1902. évre átvendő maradvány..	9887	56
Budapest, 1901 december 31-én.		

Ilk Mihály s. k.

titkár-pénztárnok.

Alulírottak a bevételi és kiadási tételeket a számadási okmányokkal összehasonlítván, és a készpénzt megszámlálván, a pénzmaradványt 97475 kor. 47 fill. azaz kilenczvenhétezer négyszázhetvenöt kor. 47 fillérben a Casino pénztárától elkülönítve vezetett «Br. Laffert Antal alapítvány» állagát 1700 frt azaz egyezerhétszáz frt n. é. 40/0-os kötvényekben és egy drb 17 frt azaz tizenhét frtról szóló Pesti első hazai takarékpénztári könyvben, végül a megdicsőült Erzsébet m. királyné arczképének megfestésére szolgáló alapot egy drb 9887 kor. 56 fill.-ről kiállított Pesti első hazai takarékpénztári könyvben megállapítván, az egész számadást rendben, és Ilk Mihály titkár-pénztárnok urat — a szokásos óvások fenntartása mellett — felmentendőnek találtuk.

Kelt Budapesten, 1902. évi január hó 20-án.

Fabiny Teofil s. k.

bizottsági elnök.

Kautz Gyula s. k.

Sárkány József s. k.

Kubinyi Árpád s. k.

Jekelfalussy Zoltán s. k.

bizotts. tagok.

Előirányzat az 1902. évre.

A.

Bevételek.

	kor.	fill.
I. Az 1901. évi pénztári maradvány	97475	—
II. Az 5722 K. tagdíjhátralékból	3000	—
III. Az 1902. évi tagdíjakból	130000	—
IV. Új tagok fölvételi- és tagdíja	9200	—
V. Vendégek után	400	—
VI. Lakbérékből	7000	—
VII. Kártyadíjakból	40000	—
VIII. Opera színház bérletből	1500	—
IX. Nemzeti színház bérletéből	2600	—
X. Népszínház bérletből	2000	—
XI. Báró Laffert alapítvány kamata	137	—
XII. Tekedíjak	1000	—
XIII. Etkező kabinok	2000	—
XIV. Tánczterem	2000	—
XV. Küldönczdíjak	100	—
XVI. Pénzkészletek gyümölcsöztetése	5000	—
XVII. Tagdíjak késedelmi kamata	300	—
Borok eladásából	2000	—
XVIII. Rendkívüliekből	10000	—
Összesen	315712	—

Előirányzat az 1902. évre.

B.

Kiadások.

	kor.	fill.
A. I. Tiszti fizetések	7200	—
II. Szolgaszemélyzet fizetése ...	41640	—
III. Szolgaszemélyzet ruházata ...	9000	—
IV. Komornok házi kiadásai ...	500	—
V. Hirlapok és folyóiratok	5500	—
VI. Könyvek vétele és bekötése ...	3900	—
VII. Írószerek és papiros... ..	1800	—
VIII. Villanyvilágítás	20000	—
IX. Gyertyáért... ..	1000	—
X. Fa-, szén-, coaksz- és légszesz- fűtés	7000	—
XI. Kártyák vétele	10000	—
XII. Vízdíj... ..	2800	—
XIII. Adók és illetékek... ..	7000	—
XIV. Épület és felszerelések karban- tartására... ..	20000	—
XV. Nyomtatványokra... ..	1800	—
XVI. Nemzeti színház bérlete... ..	6726	—
XVII. Opera színház bérlete ...	4600	—
XVIII. Népszínház bérlete	2440	—
XIX. Magyar színháznak elővételi díjban	600	—
Átvitel	153506	—

	kor.	fill.
Áthozat...	153506	—
XX. Beruházások és szerzeményekre	35000	—
XXI. Osztr.-magyar bankkölcson ka-		
mata és törlesztése	13900	—
XXII. Orvos és gyógyszerész	600	—
XXIII. Törvénykezés és levelezés	800	—
XXIV. Kegydíjakra	1800	—
Hazafias és jótékony czélokra	5000	—
XXV. Vendéglős kárpótlása	12000	—
Épület és felszerelések biztosítása	142	—
B. I. Casinói kötvények kamata	12000	—
II. Casinói kötvények beváltása	50000	—
C. Vegyesekre	18000	—
D. Borok vételére	10000	—
Összesen	312748	—

Összehasonlítás:

A.	A bevételek főösszege	315712	—
B.	A kiadások főösszege	312748	—
	Remélhető maradvány	2964	—

Vagyonmérleg

Vagyon.

	kor.	fill.
I. Telek és épület... --- --- ---	1174000	—
II. A 21838 kötetnyi könyvtár...	250410	—
III. Ezüstneműek --- --- ---	35536	—
IV. Porcellánneműek... --- ---	3090	—
V. Üvegnekeműek --- --- ---	1518	—
VI. Asztalnakeműek... --- --- ---	9016	—
VII. Festmények... --- --- ---	88900	—
VIII. Butorok, szényegek, órák, szob- rok stb. --- --- ---	117713	—
IX. Konyhák fölszerelése --- ---	6172	—
X. Br. Laffert alapítvány --- ---	3434	—
XI. Erzsébet királyné alap... ---	9887	—
XII. Követelések tagdíjhátralékokban	5722	—
XIII. Készpénz --- --- ---	97475	—
XIV. Kártyakészlet... --- --- ---	1258	—
XV. A szivarkezelésnél anyag és készpénzben --- --- ---	77949	—
Borkészlet --- --- ---	3241	—
Összesen ---	1885321	—

